

A JÁSZSÁG különleges madárvédelmi terület (HUHN10005) Natura 2000 fenntartási terve

Fotó: <http://civertan.blogter.hu/tag/jaszszag>

Készítette a

Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület

Budapest, 2013

Tartalomjegyzék

I. Natura2000 fenntartási terv.....	4
1. A terület azonosító adatai	5
1.1. Név	5
1.2. Azonosító kód	5
1.3. Kiterjedés.....	5
1.4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek	5
1.5. Érintett települések.....	5
1.6. Egyéb védettségi kategóriák.....	6
1.7. Tervezési és egyéb előírások.....	7
2. Veszélyeztető tényezők.....	10
3. Kezelési feladatok meghatározása	13
3.1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése	13
3.2. Kezelési javaslatok	13
3.2.1. Élőhelyek kezelése	16
3.2.2. Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés	30
3.2.3. Fajvédelmi intézkedések	30
3.2.4. Kutatás, monitorozás	30
3.2.5. Mellékletek.....	31
3.3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogi háttér és a tulajdonviszonyok függvényében	33
3.3.1. Agrártámogatások.....	33
3.3.2. Pályázatok.....	35
3.3.3. Egyéb	35
3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja.....	36
3.4.1. Felhasznált kommunikációs eszközök	36
3.4.2. A kommunikáció címzettjei	37
3.4.3. Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel	38
II. Natura2000 fenntartási terv készítését megalapozó dokumentáció	39
1. A tervezési terület alapállapot-jellemzése	40
1.1. Környezeti adottságok	40

1.2. Természeti adottságok	42
1.2.1 A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű élőhelyek	46
1.2.2 A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű növényfajok	46
1.2.3 A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű állatfajok	47
1.2.4 A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű madárfajok	47
1.2.5 A tervezési területen előforduló egyéb jelentős növény- és állatfajok	67
1.3. Területhasználat	68
1.3.1. Művelési ág szerint megoszlás	68
1.3.2. Tulajdoni viszonyok	69
1.3.3. Területhasználat és kezelés	69
2. Felhasznált irodalom	76
Mellékletek	78
A Jászság térsége földhasználatának története (XIII. sz – XXI. sz.)	79
1. térkép: A tervezési terület átnézeti légifotója.....	80
2. térkép: A tervezési terület átnézeti topográfiai térképe	81
3. térkép: A tervezési terület érintettsége a Nemzeti Ökológiai Hálózatban	82
4. térkép: A tervezési terület talajtérképe.....	83
5. térkép: A tervezési terület CORINE 50 felszínborítási térképe	84
6. térkép: Főbb művelési ágak eloszlása a Jászság KMT területén	85
7. térkép: Országos jel. védett területek elhelyezkedése a Jászság KMT térségében ..	86
8. térkép: A Jászság KMT és a fontos madárélőhelyek (IBA-területek) átfedése	87
Natura 2000 fogalomtár.....	88

I. Natura 2000 fenntartási terv

1. A terület azonosító adatai

1. 1. Név

JÁZSZÁG különleges madárvédelmi terület (a továbbiakban: Jászság KMT)

1. 2. Azonosító kód

HUHN10005

1. 3. Kiterjedés

20131,13 ha

1. 4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek

Közösségi jelentőségű madárfaj

Kód

Parlagi pityer (<i>Anthus campestris</i>)	A255
Parlagi sas (<i>Aquila heliaca</i>)	A404
Réti fülesbagoly (<i>Asio flammeus</i>)	A222
Ugartyúk (<i>Burhinus oediconemus</i>)	A133
Fehér gólya (<i>Ciconia ciconia</i>)	A031
Barna rétihéja (<i>Circus aeruginosus</i>)	A081
Szalakóta (<i>Coracias garrulus</i>)	A231
Balkáni fakopáncs (<i>Dendrocopos syriacus</i>)	A429
Kerecsensólyom (<i>Falco cherrug</i>)	A102
Kék vércse (<i>Falco vespertinus</i>)	A097
Tövisszúró gébics (<i>Lanius collurio</i>)	A338
Kis őrgébics (<i>Lanius minor</i>)	A339
Túzok (<i>Otis tarda</i>)	A129
Aranylile (<i>Pluvialis apricaria</i>)	A140
Kékes rétihéja (<i>Circus cyaneus</i>)	A082
Gólyatöcs (<i>Himantopus himantopus</i>)	A131
Nagy goda (<i>Limosa limosa</i>)	A156
Piroslábú cankó (<i>Tringa totanus</i>)	A162
Réti sas (<i>Haliaeetus albicilla</i>)	A075
Fekete gólya (<i>Ciconia nigra</i>)	A030

A fenti alapadatok illetve a jelölő madárfajok felsorolásánál a Natura 2000 terület adatlapjának (Standard Data Form) 2012. október 31-ével frissített változatait vettük alapul.

1. 5. Érintett települések

Alattyán,
Jászágó,
Jászsószentgyörgy,
Jászapáti,

Jászárokszállás,
Jászberény,
Jászboldogháza,
Jászdózsa,
Jászivány,
Jászfákóhalma,
Jáskisér,
Jásztelek,
Szászberek,
Újszász.¹

1. 6. Egyéb védettségi kategóriák

Egyéb érintett (átfedő) Natura 2000 terület:

Natura 2000 terület neve	kód	kiterjedés (ha)	átfedés mértéke
Borsóhalmi legelő kjKTT ²	HUHN20076	1555,53	95 %
Újszász-jászboldogházi gyepek kjKTT	HUHN20081	1963,84	100 %
Jászapáti-jáskiséri szikesek kjKTT	HUHN20085	1781,24	100 %

Országos jelentőségű védett természeti terület: - lásd: 7. térkép

Tápió-Hajta Vidéke Tájvédelmi Körzet (4515 ha, Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság; 19/1998. (VI. 25.) KTM rendelet.)

A TK Tápiógyörgyei-legelő nevű területegységéből egy Újszász határában található mintegy 125 ha-os gyepterület átfed a tervezési területtel.

A Jászsági Tájvédelmi Körzet tervezett területe (12.397 ha) mintegy 5.260 ha-on átfedne a különleges madárvédelmi területtel. A tervezett tájvédelmi körzet kezelési tervdokumentációja 2004-ben elkészült.

Ex lege védett területek

Újszász település belterületi határától délkeletre a Nagy-ménésjárás laposa nevű *ex lege* védelmet élvező szikes tó (HNS004), összkiterjedése: 11,01 ha

Helyi jelentőségű védett terület: a tervezéssel érintett terület határain belül nincs

Nemzeti Ökológiai Hálózat: - lásd: 3. térkép

A Jászság KMT azon részei, amelyek egyben természetmegőrzési területek is (Borsóhalmi-legelő, Jászapáti-jáskiséri szikesek, illetve Újszász-jászboldogházi gyepek, továbbá a tervezett Jászság TK legtöbb területegysége a Nemzeti Ökológiai Hálózat (NÖH) *magterületei*.

A Jászság KMT többi része *pufferterületként*; a Zagyva és a Tápió *ökológiai folyosókként* részei a Nemzeti Ökológiai Hálózatnak.

¹ A tervezési terület által érintett helyrajzi számok listáját az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekkel érintett földrészletekről szóló 14/2010. (V. 11.) KvVM rendeletet tartalmazza.

² kjKTT = kiemelt jelentőségű különleges természetmegőrzési terület

Nemzetközi jelentőségű területek: - lásd: 8. térkép

A KMT terület jelentős mértékben átfed a BirdLife International illetve a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület által minősített és nyilvántartott Fontos Madárélőhelyekkel³ (Importand Bird Area – IBA): *Dél-Heves – Jászság*; átfedő terület 17.217 ha, illetve *Hevesi-sík*; átfedő terület 410 ha.

1. 7. Tervezési és egyéb előírások

1.7.1 Elfogadott érvényes természetvédelmi kezelési terv az érintett védett természeti területre (ha már elkészült, de nincs még elfogadva, akkor is)

- Jászsági Tájvédelmi Körzet Természetvédelmi Kezelési Terve 2004. (elfogadás előtt)
- A Borsóhalma Természetvédelmi Terület természetvédelmi kezelési terve 2009. (elfogadás előtt)
- Alsó-Zagyva Természetvédelmi Terület 2009. (elfogadás előtt)

1.7.2 Településrendezési eszközök

- 2003. évi XXVI. törvény az Országos Területrendezési Tervről
- A Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Területrendezési Tervről szóló 10/2011.(IV.29.) Kormányrendelet
- településrendezési tervek⁴:
  - **Alattyán** – Szabályozási terv és helyi építési szabályzat – [15/2007 \(XII. 20.\) rendelet](#); Településszerkezeti terv – [97/2007 \(XII. 19.\)](#) határozat
  - **Jászággó** – Jászággó község településrendezési terve, helyi építési szabályzat és szabályozási terv – [4/2005 \(VI. 16.\) rendelet](#)
  - **Jászsalsószentgyörgy** – Jászsalsószentgyörgy, településszerkezeti-, szabályozási terv és HÉSZ – [210/2011 \(XI. 30.\) határozat](#); [19/2011 \(XII. 01.\) rendelet](#)
  - **Jászapáti** – Jászapáti-város helyi építési szabályzat és szabályozási terv – [35/2001 \(XII. 14.\) rendelet](#). Legutóbbi módosítás: Jászapáti, szabályozási terv és HÉSZ - módosítás 2012, 26/2012 (IX. 14.) rendelet
  - **Jászárokszállás** – Szabályozási terv és HÉSZ – módosítás – [19/2010 \(XII. 10.\) rendelet](#); Településszerkezeti terv – módosítás – [2010; 231/2010 \(XII. 9.\)](#)
  - **Jászberény** – Építészeti és természeti értékvédelem – [34/2003 \(VI. 30.\) rendelet](#); Településfejlesztési koncepció – [260/2010 \(IX. 15.\)](#); településszerkezeti terv – [261/2010 \(IX. 15.\)](#) határozat; szabályozási terv és HÉSZ – 22/2010 (IX. 16.) rendelet; legutóbbi módosítás: 2011
  - **Jászboldogháza** – szabályozási terv és HÉSZ – [14/2009 \(XII. 08.\) rendelet](#); településszerkezeti terv – [146/2009 \(XII. 08.\) határozat](#)
  - **Jászdózsa** – 2012 júliusában még tervezési fázisban van
  - **Jászivány** – Helyi építési szabályzat és szabályozási terv – [10/2005 \(XII.](#)

³ BirdLife International – Importand Bird Area Program - <http://www.birdlife.org/action/science/sites/index.html>

⁴ Forrás: Országos Rendezési Tervkataszter – <https://teir.vati.hu>

- [20.\) rendelet](#); településszerkezeti terv – [118/2005 \(XII. 20.\) határozat](#)
- **Jászájkóhalma** – Jászájkóhalma Község Önkormányzatának a település Helyi Építési Szabályzatáról szóló rendelet - 19/2007 (XI. 27.) rendelet
- **Jászkisér** – Jászkisér, településrendezési és szerkezeti terv - 81/2008 (V.13.) határozat; Jászkisér, szabályozási terv és helyi építési szabályzat - 10/2008 (V.16.) rendelet; legutóbbi módosítás: 2011
- **Jásztelek** – településszerkezeti terv - 142/2009 (XI.05.) határozat; szabályozási terv és HÉSZ – [14/2009 \(XI. 06.\) rendelet](#)
- **Szászberek** – Szerkezeti terv – [61/2008 \(VIII. 05.\) határozat](#); szabályozási terv és HÉSZ – [8/2008 \(VIII. 06.\) rendelet](#)
- **Újszász** - településszerkezeti-, szabályozási terv és HÉSZ – módosítás – [114/2011 \(IX. 13.\) határozat](#); [12/2011 \(IX. 14.\) rendelet](#)

1.7.3 Körzeti erdőtervek és üzemtervek

- **Körzeti erdőterv:** Jászság erdészeti tervezési körzet második erdőterve (érvényes: 2010.01.01.- 2019.12.31) Következő tervezés éve a Szolnok-Jászsági körzetben: 2018.⁵

1.7.4 Körzeti vadgazdálkodási tervek és üzemtervek

- Szolnok és dél-hevesi apróvadas vadgazdálkodási körzet vadgazdálkodási terve (Országos Vadgazdálkodási Adattár)
- A Jászság KMT-vel átfedő 15 vadgazdálkodási egységre vonatkozó tervek

1.7.5 Halgazdálkodási tervek

- **Tarna (OHA-001921).** Utoljára 2006-ban volt leadott halgazdálkodási terve.
- **Zagyva (OHA-000745).** Utoljára 2005-ben van leadott halgazdálkodási terve.
- **Tápió (OHA-001460).** Haszonbérletben van a halászati jog, nincs halgazdálkodási terv az adatbázisban.

1.7.6 Vízyűjtő-gazdálkodási terv⁶

- Zagyva alegység vízyűjtő-gazdálkodási terve – 2010.08.01.
- Hevesi-sík alegység vízyűjtő-gazdálkodási terve – 2010.08.01.
- Tarna alegység vízyűjtő-gazdálkodási tervei – 2010.08.01.

1.7.7 Egyéb tervek

- Jászsági fejlesztési koncepció, stratégiai és operatív program, 2007-2013 (VÁTI)
- Nemzeti Környezetvédelmi Program 2009-2014
- Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Környezetvédelmi Program (2009-2014)

⁵ forrás: erdoterkep.nebih.gov.hu

⁶ www.vizeink.hu

- Jászsági Kistérségi és Települési Környezetvédelmi Program 2003 Jászsági Többcélú Társulás
- Jászberény Város Környezetvédelmi Programja 2010-2015
- Helyi Vidékfejlesztési Stratégia, Jászsági Kistérségi Helyi Közösség Egyesülete (JKHK) 2011
- Kék vércse fajmegőrzési terv – KvVM Természetvédelmi Hivatal, 2004
- Tűzok fajmegőrzési terv – KvVM Természetvédelmi Hivatal, 2004
- Nagy szikibagoly fajmegőrzési terv – KvVM Természetvédelmi Hivatal, 2004

2. Veszélyeztető tényezők

Régi kód	Új kód (2011-től)	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége (H = nagy, M = közepes, L = kis jelentőségű)	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
140	A04	Legeltetés	H	5	A legeltetés a gyepterületek fenntartása szempontjából alapvető fontosságú, a gyepek legmegfelelőbb kezelési módja; hatása pozitív.
141	A04.03	Legeltetési gazdálkodás felhagyása	M	5	Gyepes élőhelyek becserjésedését és a gyepterületekhez kötődő fajok élőhelyeinek beszűkülését okozza
230	F03.01	Vadászat	L	90	Vadgazdálkodási létesítményekkel kapcsolatos közlekedés, területi jelenlét zavaró hatása.
	F03.02.03	Vadászat – mérgezés	H	100	A mérgezés rendkívül komoly probléma. Elsősorban ragadozómadár-fajok, kiemelten a parlagi sas, réti sas, kerecsensólyom, de varjúfélék is áldozatul esnek
430	E04.01	Mezőgazdasági létesítmények, épületek	L	90	Karbantartási munkálatok (cserjeirtás) közvetlen természeti környezetre gyakorolt hatása
511	D02.01	Elektromos és telefon vezetékek	M	15-20	A légvezetékek és tartóoszlopaik a nagyobb testű madárfajok (ragadozók, lúdalakúak, stb.) számára jelentenek veszélyforrást ütközés, ill. áramütés miatt
	A02.03	Gyepes feltörése	M	5	Fészkelő és táplálkozó terület szűkülése
	J02.04.01	Árvíz	M	20	A Zagyván és a Tarnán érkező árvizek véstározása során

					jelentős gyepterületek kerülhetnek hosszú időre vízborítás alá. A vízborítás egyes fajok számára (pl. vízimadarak) kedvező, más, kevésbé vagilis élőlények számára (pl. növények, gerinctelenek) kedvezőtlen hatású, illetve károsíthatja gyepeket és fás élőhelyeket.
	J02.04.02	Árvíz hiánya	M	20	Elárasztást követően megjelennek egyéb közösségi jelentőségű fajok, melyeket nagymértékben veszélyeztet a kitározott víz gyors levezetése.
	M01.02	Aszályok, csapadékszegény időszakok	M	100	A szélsőségesen csapadékszegény évek/időszakok táplálékhányt (ízeltlábú, kisemlős) okoznak, sikertelen költséket eredményeznek, hosszabb távon igen veszélyesek.
	B02.02	Tarvágások / valamennyi fa eltávolítása	H	3	Mezővédő erdsávok eltűnése, fészkelésre alkalmas erdők, fasorok kivágása, illegális fakitermelés. A terület legtöbb jelölő madárfaja számára (kék vércse, szalakóta, kerecsensólyom, parlagi sas, kis őrgébics) jelentős veszélyforrás.
	L07	Viharok, ciklonok	L	100	A szélsőséges időjárási körülmények a fészkes fák kidőlését, fészkek lesodródását okozhatják, ezzel veszélyt jelentve a kerecsensólyom és a parlagi sas számára
	A02.01	Mezőgazdaság intenzifikálódása	H	80	A jelölő madárfajok szempontjából fontos mozaikos tájszerkezet megszűnése, a táblák

					szegélyeinek eltűnése.
	A10	Mezőgazdasági területszerkezet átalakítása	H	5	A Jászság KMT-re jellemző egykori tanyahelyek (facsoportok, cserjések, fasorok) felszámolása, beszántása
	G05	Emberi zavarás	M	100	Fészek közelében végzett munka, vagy más emberi tevékenység zavaró hatása – a zavarást kevéssé tűrő parlagi sásra jelentős hatással lehet.

3. Kezelési feladatok meghatározása

3. 1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése

A Jászság KMT területén a Natura 2000 kijelölés és védelem célja a területen előforduló közösségi jelentőségű madárfajok - kiemelten a parlagi sas, a kerecsensólyom, a kék vércse, a szalakóta, és a kis őrgébics -, illetve egyéb, természetvédelmi szempontból értékes madárfajok, így a a vetési variú, nagy goda és a piros lábú cankó kedvező természetvédelmi helyzetének (Favourable Conservation Status) fenntartása, illetve helyreállítása. A védelem jelenti e fajok állományainak fenntartását vagy megerősítését, valamint az általuk preferált élőhelyek megőrzését, különös tekintettel a fészkelési lehetőségek, illetve megfelelő táplálékbázis biztosítására. A védelem célja továbbá a fajokat, élőhelyeket veszélyeztető tényezők kiküszöbölése, hatásuk csökkentése.

A terület túlnyomó részén aktív mező- és erdőgazdasági tevékenység zajlik, így a Natura 2000 kijelölés kiemelten fontos célja a jelölőfajok életfeltételeit biztosító, ugyanakkor gazdasági és társadalmi szempontból is életképes, kedvező területhasználati módok bevezetése, propagálása, támogatása.

3. 2. Kezelési javaslatok

Gazdálkodáshoz nem köthető intézkedések

- A Jászság KMT területének lakó, üdülő, szolgáltatási és ipari övezetbe való besorolása nem javasolt.
- Mezőgazdasági övezetek esetében a jelölőfajok által érintett területrészeken 0%-os beépítési arány meghatározása célszerű. Kivételt képeznek a természetvédelmi célú bemutatáshoz és a legelőgazdálkodáshoz feltétlenül szükséges épületek, építmények.
- Új nyomvonalú burkolt, vagy stabilizált út, vagy a régi földutak hasonló jellegű átalakítása nem javasolt a KMT területen belül.
- Új tervezésű elektromos vezetékek tervezése során előnyben kell részesíteni a földkábelek alkalmazását, az újonnan létesítendő szabadvezetéseket már madárbarát módon kell kivitelezni. A meglévő szabadvezetékek madárbarát módon történő átalakítását folyamatosan végezni kell, természetvédelmi szempontból indokolt esetekben lépéseket kell tenni a szabadvezetékek földkábelre cserélése érdekében.
- A KMT területén belül új bányatelek kialakítása, új bánya nyitása nem javasolt.
- A KMT területe felett 500 méter minimális magasságú repülési tilalmi övezet kijelölése indokolt.
- Gyalogos, lovas és lovaskocsis utak, turista ösvények, tanösvények kialakítása előtt konzultálni szükséges a területileg illetékes Nemzeti Park Igazgatósággal.

- A terület szabadon látogatható, de indokolt esetben a természetvédelmi hatóság korlátozásokat vezethet be.
- Kerékpáros utak fejlesztését a meglévő közforgalmi utak mentén javasolt megvalósítani. Rekreációs célú vízfelületek (horgásztavak, jóléti tavak stb.) kialakítása, meglévő természetes, természetszerű vizes élőhelyek (pl. holtágak) hasonló célú átalakítása a KMT területén belül nem indokolt.
- Szélerőművek, szélerőmű-parkok telepítése, ezek engedélyezése a KMT területen belül és annak pufferzónájában nem javasolt.⁷
- Technikai jellegű sportesemények rendezése, alkalmi üzése a KMT területen nem javasolt.
- A művelésből kivont és kezelési egységekhez nem köthető területeken a jelentős ökológiai, természetvédelmi értéket jelentő tájelemek, így különösen a tanyahelyekre bevezető utak, földutak, csatorna és árokpartok, vízállásos területek fasorai, facsoportjai, füves mezsgyéi, cserjései megőrzésre javasoltak.⁸

---

⁷ A *pufferzóna* a Natura 2000 jogi szabályozásában jelenleg nem szereplő fogalom, ugyanakkor valamilyen védőövezet definiálása a Jászság KMT esetében indokolt, hiszen a terület legfőbb értékeit jelentő ragadozómadár-fajok szempontjából a kedvezőtlen hatások, zavarások hatókörét nem a KMT határvonala, hanem a fészkek elhelyezkedése, illetve leggyakrabban használt átmozgási irányok, „légifolyosók” határozzák meg. A Jászság KMT pufferzónájának lehatárolása segítheti a Natura 2000 területre a *terület határain kívülről* gyakorolt kedvezőtlen hatások értelmezését/megítélését is. Kapcsolódó vizsgálatok a parlagi sas átlagos territóriumát a fészkek körüli 7 km sugarú körben állapították meg. Az ismert parlagisas-fészkek 7 kilométeres körzete jó közelítéssel kijelölheti a védőövezet határait.

⁸ Ezen értékek megőrzésével, illetve helyreállításával a táj sokszínűsége, mozaikossága, változatossága tartható fenn. A változatos táj látványa az emberi szemnek is kedvesebb, ugyanakkor a felsorolt tájelemek a terület védett értékei szempontjából kiemelt rendkívül jelentősek, mint fészkelő-, búvó-, illetve táplálkozóhelyek.

Gazdálkodáshoz köthető intézkedések

A fenntartási terv részeként meghatározásra kerültek a Jászság Különleges Madárvédelmi Terület (KMT) kezelési egységei (lásd: 1. térkép). Madárvédelmi rendeltetésű Natura 2000 területről lévén szó, a kezelési egységek és a kapcsolódó kezelési javaslatok alapvetően a védett, illetve közösségi jelentőségű madárfajok szempontból kerültek kialakításra. A KMT gyepterületeinek finomabb felbontású, egy-egy fajra, élőhelyfoltra vonatkozó kezelési javaslatait az átfedő élőhelyvédelmi Natura 2000 területek fenntartási tervei tárgyalhatják majd.⁹

A kezelési egységek lehatárolásakor, illetve a hozzájuk kapcsolódó kezelési intézkedések megállapításakor egyaránt a robosztus, egyszerű megoldásokra törekedtünk. A csoportosítás alapvetően a területek művelési ágai (szántó, gyepek, erdő, vizes élőhely) szerint történt. Kivételt képeznek a KMT jelölő fajai szempontjából alapvető fontossággal bíró, döntően művelésből kivont területeken elhelyezkedő egykori tanyahelyek facsoportjai, illetve a nem erdőtervezett mezővédő fasorok, egyéb facsoportok. Ezek külön kezelési egységet alkotnak.

Szántóterületek esetében a további differenciálás alapját a Magyarország számos területén működő, természet- és környezetvédelmi célú, Magas Természeti Értékű Területeken (MTÉT) *szántók, illetve gyepek* esetében igénybe vehető zonális agrár-környezetgazdálkodási célprogramok adták – a kezelési egységeket az MTÉT területek zonációihoz hasonlóan határoztuk meg, az intézkedési javaslatok a célprogramok előírásainak helyi viszonyokhoz történő adaptálásával születtek.¹⁰

Ennél a művelési típusnál három kezelési egységet különítettünk el:

- **élőhelyfejlesztés szántóterületeken,**
- **kékvércse-szemponturnél élőhelyfejlesztés szántókon,**
- **szántóterületek visszagyepesítése.**

Az első esetben fő cél a területen fészkelő ragadozó madarak (elsősorban parlagi sas, kerecsensólyom) táplálkozásában alapvető szerepet játszó apróvadak (mezei nyúl, fácán) ökológiai igényeinek kielégítése, helyi állományaik megerősítéséhez szükséges földhasználati módok bevezetése, külön figyelemmel a szántóként művelt táblák természetesebb szegély-élőhelyeinek fejlesztésére, megőrzésére.

Hasonló okok indokolják a kékvércse fészkelőhelyek környékén elterülő szántók használatának átalakítását is, ahol fő cél a pillangós vetések arányának növelése, illetve a kaszálási időpontok meghatározása, melyekkel nagymértékben segíthető a faj táplálkozásában szerepet játszó gerinctelenek (pl. egyenesszárnyúak) állománynövelése. A javasolt kaszálási időpontok meghatározása esetén célszerű figyelemmel lenni a pillangós kultúrákat fészkelő- vagy búvóhelyük használó gerincesek szaporodási időszakára is.

---

⁹ A Jászság KMT-vel átfedő három KTT (különleges természetmegőrzési terület) fenntartási tervét a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság irányításával készülnek 2013-2015 folyamán.

¹⁰ Az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból nyújtott agrár-környezetgazdálkodási támogatások igénybevételeinek részletes feltételeiről szóló 61/2009 (V.14.) FVM rendelet jelenleg hatályos állapot alapján

Meglévő gyepterületeken belül zárványként elhelyezkedő, illetve az azokhoz közvetlenül csatlakozó, döntően alacsony aranykorona értékű, rossz minőségű szántók esetében javasoljuk a szántók gyepké történő átalakítását. Ez az általános pozitív ökológiai hatásokon túl többek között a szalakóta megtelepedését, állománynövekedését segítheti elő.

A gyepterületek esetében élőhelyek alapján nem tartottuk szükségesnek külön kezelési egységek meghatározását, mivel az KMT gyepterületei Á-NÉR szempontból egyveretűek; kevés számú szikes növénytársulás alkotja őket, amelyek kezelése nem különül el egymástól. Más jellegű növényzeti foltok (pl. löszgyepek, magassásosok) területi kiterjedése olyan csekély, hogy azokat a tervezés jelen fázisában nem érdemes elkülöníteni. A gyepekre meghatározott kezelési irányelvek kisebb módosításokkal szintén a már működő MTÉT-területek *gyepes* programcsomagjain, ezen belül az extenzív és élőhelyfejlesztési programcsomagok előírásain alapulnak, azok egységesítésével születtek meg.

A Jászszági KMT területének alig 3 %-át borítják **erdők**, amelyek mesterségesen létrehozott, döntően fatermesztést szolgáló faültetvények. Az erdők madárvédelmi szempontból elsősorban mint fészkelőhelyek jelentősek. Tekintettel a csekély erdőborításra, az őshonos fajokból álló erdők csaknem olyan fontos fészkelőhelyek, mint az idegenhonos fajokból állók.

Erdők esetében az esetben két kezelési egységet határoztunk meg. Egyiket a természetszerű állapotokat mutató, **őshonos fajokból** (főleg kocsányos tölgy), míg a másikat a **tájjidegen fajokból** (nemesnyarasok, akácosok) álló állományok alkotják.

Az Jászszág tájegység az ország **vizes élőhelyekben** egyik legszegényebb térsége, a KMT területén belül is csupán egy *ex lege* szikes tavat tartunk nyilván, Újszász határában. Természetvédelmi szempontból értékes vízfolyás a területen nincs (a KMT határa a főbb vízfolyások gátján húzódik), a meglévő kisebb-nagyobb csatornák az év jórészében szárazon állnak, vízszállításuk minimális. A fentebb vázolt vizes élőhely az KMT legkisebb kezelési egységét alkotja.

Külön kezelési egységet határoztunk meg a **művelésből kivont tanyahelyeken** (lásd: 2. térkép). Ezek fenntartása stratégiai jelentőségű az KMT jelölő madárfajainak megtelepedése (költőhely), illetve a táplálékbázisukat jelentő gerinces és gerinctelen állatfajok (búvóhely) állománymegőrzése szempontjából. Ehhez a kezelési egységhez soroltuk a területen található kisebb (nem erdőtervezett) mezővédő-jellegű fasorokat, fás-bokros táblaszegélyeket, facsoportokat is.

3. 2. 1. Élőhelyek kezelése

A 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet 4.§ 5. pontja alapján „(5) A fenntartási terv a Natura 2000 terület kezelésére vonatkozó javaslatokat, valamint ezek megvalósításának lehetséges eszközeit tartalmazza, és jogszabály eltérő rendelkezése hiányában kötelező földhasználati szabályokat nem állapít meg.”

Az itt megfogalmazott előírások célja, hogy a kezelési egységekben előforduló közösségi jelentőségű értékek, a jelenlegi gazdálkodási gyakorlat és adottságok alapján javaslatot tegyenek a jövőben kívánatos gazdálkodásra. Ennek érdekében itt megfogalmazásra

kerülnek olyan előírások, amelyek alapul szolgálnak a jövőbeli támogatási programok kidolgozásához.

A gazdálkodók számára ezek az előírások a jelen terv alapján kötelezettséget nem jelentenek, betartásuk csak támogatási rendeleteken keresztül, önkéntes vállalás formájában válhat csak kötelezővé.

Az alább **Kezelési Egységenként (KE)** felsorolt kezelési előírások összeállításához a 2009-2010-es Átmeneti Támogatás pályázat keretében kidolgozott, és azóta a Vidékfejlesztési Minisztérium által kiegészített és javított előírássort vettük alapul – a kódok megfelelnek a VM által kiadott táblázatban szereplőknek.

A táblázatokban felsorolt előírásokon túl az egyes kezelési egységeknél új előírásokat, illetve egyes előírásoknál változtatásokat javasunk a táblázat alatt, szöveges formában felsorolva.

KE1 - Élőhelyfejlesztés szántóterületeken

A kezelés átfogó célja a szántóterületek természetvédelmi értékének növelése, helyreállítása, a szántókat, mint mesterséges élőhelyeket „használó” növények, gerinctelen és gerinces állatfajok életfeltételeinek javítása – különös tekintettel a vadon élő madárfajokra és apróvad-fajokra.

A vonatkozó kezelési, gazdálkodási irányelvek (táblaszegélyek kialakítása, vegyszerezés és tápanyagbepótlás korlátozása, megfelelő vetésszerkezet, stb.) betartásával a szántóterületek ökológiai állapota javul, természetvédelmi szerepük megnő, csökkenhet a jelölő madárfajok szempontjából fontos élőhelyek vegyszer- és műtrágyaterhelése, javulhat azok ökológiai átjárhatósága, növekedhet a táplálékbázis.

Kód	Kategória	Szántóterületekre vonatkozó előírások	Megjegyzés
SZ01	betakarítás	Napnyugtától napkeltéig gépi munkavégzés tilos.	
SZ04	betakarítás	Pillangósok esetén természetkimélő kaszálás, vadriasztó lánc használata kötelező.	
SZ05	fajvédelem	Évelő szálás pillangós takarmánynövények betakarítása esetén minden kaszáláskor táblánként legalább 5%, de legfeljebb 10% kaszátlan területet kell hagyni.	
SZ07	fajvédelem	Fokozottan védett, földön fészkelő madárfaj fészkeinek, fiókáinak megtalálása esetén a betakarítást, illetve kaszálást azonnal abba kell hagyni, és haladéktalanul értesíteni kell a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságot. A gazdálkodó értesítésétől számított 3 munkanapon belül az igazgatóság köteles a gazdálkodót a kaszálásra, illetve betakarításra vonatkozó feltételekről tájékoztatni. Amennyiben a megadott határidőn belül nem érkezik válasz, akkor a megkezdett munkavégzés a többi előírás figyelembevételével folytatható.	
SZ14	növényvédelem	A parcella szélein legalább 3 m széles növényvédőszer mentes táblaszegélyt kell hagyni, ahol szükség esetén mechanikai gyomirtást kell végezni.	

SZ17	növényvédelem	Természetközeli állapotú erdőtervi jellel ellátott láperdő és keményfás ligeterdő, illetve vizes élőhely szélétől számított 50 m-es sávban szántóföldi növénytermesztés során kemikáliák és bioregulátorok nem alkalmazhatók.	
SZ19	növényvédelem	Kizárólag környezetkímélő besorolású növényvédő szerek alkalmazása engedélyezett.	
SZ20	növényvédelem	Kártevők elleni védekezés kizárólag szelektív szerekkel lehetséges.	
SZ21	növényvédelem	Légi kivitelezésű növényvédelem és tápanyag-utánpótlás tilos.	
SZ22	növényvédelem	Rágcsálóirtó szerek és talajfertőtlenítő szerek alkalmazása tilos.	
SZ23	növényvédelem	Rovarölő szerek nem alkalmazhatók, kivéve a repce, a mustár, illetve az olajretek rovarirtását.	
SZ24	növényvédelem	Totális gyomirtó szerek használata nem engedélyezhető a területen.	
SZ35	tápanyag utánpótlás	Tápanyag-utánpótlás során a műtrágyával kijuttatott nitrogén hatóanyag mennyisége nem haladhatja meg a 90 kg/ha/év mértéket.	
SZ38	vetésváltás	5 év átlagában a következő vetésszerkezet betartása javasolt fővetésű növények tekintetében: legalább 30% kalászos gabona, legalább 20% szálas pillangós takarmánynövény (szálas pillangósok, vagy azok keveréke, illetve füves keveréke), legalább 10% zöldugár, legfeljebb 25% egyéb kultúra.	főnövény: az a növény, amely az adott gazdálkodási évben a leghosszabb ideig foglalja el a területet, és amit a földhasználó az adott évi kifizetési kérelmében megjelölt;
SZ39	vetésváltás	Kijelölt területen évelő szálas pillangós takarmánynövényeket (évelő szálas pillangósok, vagy azok keveréke, illetve füves keveréke) kell természetien legalább 5 évig.	
SZ43	vetésváltás	Fás szárú és lágyszárú energetikai ültetvény telepítése tilos.	
SZ46	agrotechnika	Melioráció tilos.	
SZ49	agrotechnika	Az időszakos- és állandó vízállások körül 3 méteres szegélyben talajművelés nem végezhető.	
SZ53	élőhely-rekonstrukció	Szántó füves élőhellyé alakítása spontán felhagyással.	

Kiegészítő javaslatok, előírások:

- SZ04 módosítása, kiegészítése: a vadriasztó lánc használatának ellenőrzése, ebben való technikai segítségnyújtás (a különböző géptípusokra más-más vadriasztó lánc szerelhető)
- SZ04 kiegészítése: a kaszálást végző gépek sebességének korlátozása
- aratás után az árvalakelésig, illetve gyomvirágzásig, de legalább 15 napig a tarló fennhagyása, a tarlóhántás elhalasztása
- szálas pillangós takarmánynövények betakarítása esetén az első kaszálás időpontja június 15-nél nem lehet korábban – hasonlóan a gyepterületeknél leírt javaslatokhoz
- őszi árpa vetése nem javasolt annak korai (fészkelési időszakkal átfedő) betakarítási időszaka miatt

- a 3 m széles vegyszermentes táblaszegély (SZ14) *helyett* a táblák szélén 3 m széles vetett (zöld)ugar kialakítása, őshonos magkeverékből, amelyet kizárólag szárazúzással lehet hasznosítani, a kaszálék a területről le nem hordható.
- a kialakított zöldugar-sávok a vetésszerkezetben elvárt 10% zöldugar (lásd: SZ38) részét képezhetik, korlátlan ideig fennhagyhatók.
- az *ugarsávokon belül* 3 m széles vegyszermentes táblaszegély kialakítása (elsősorban az ugarsáv vegyszermentessége érdekében)
- a táblaméret felső határa 25 ha
- másodvetésként a talaj takarását, illetve őszi-téli táplálékot biztosító kultúrák vetése (vegyes kultúrák, káposztarepce, köles, stb.)

KE2 - Kékvércse szempontú élőhelyfejlesztés

A kezelés átfogó célja, a szántóterületek általános élőhelyfejlesztési célkitűzésein (KE1) túl, elsősorban kék vércse, szalakóta megfelelő táplálkozóterületeinek biztosítása szálas pillangós takarmánynövények vetésével és megfelelő ütemű kaszálásával. A KE1 irányelvein túl a javasolt területhasználati arány 1/3-lucerna, 1/3-ugar és 1/3-kalászos.

Kód	Kategória	Szántóterületekre vonatkozó előírások	Megjegyzés
SZ01	betakarítás	Napnyugtától napkeltéig gépi munkavégzés tilos.	
SZ02	betakarítás	Évelő szálas pillangós takarmánynövények teljes területének kijelölt legalább 50%-án az első növedék június 30. után vágható le, a teljes terület másik legfeljebb 50%-án az első növedék április 25-ig vágható le.	
SZ04	betakarítás	Pillangósok esetén természetkímélő kaszálás, vadriasztó lánc használata kötelező.	
SZ05	fajvédelem	Évelő szálas pillangós takarmánynövények betakarítása esetén minden kaszáláskor táblánként legalább 5%, de legfeljebb 10% kaszalatlan területet kell hagyni.	
SZ07	fajvédelem	Fokozottan védett, földön fészkelő madárfaj fészkeinek, fiókáinak megtalálása esetén a betakarítást, illetve kaszálást azonnal abba kell hagyni, és haladéktalanul értesíteni kell a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságot. A gazdálkodó értesítésétől számított 3 munkanapon belül az igazgatóság köteles a gazdálkodót a kaszálásra, illetve betakarításra vonatkozó feltételekről tájékoztatni. Amennyiben a megadott határidőn belül nem érkezik válasz, akkor a megkezdett munkavégzés a többi előírás figyelembevételével folytatható.	
SZ14	növényvédelem	A parcella szélein legalább 3 m széles növényvédőszer mentes táblaszegélyt kell hagyni, ahol szükség esetén mechanikai gyomirtást kell végezni.	
SZ17	növényvédelem	Természetközeli állapotú erdőtervi jellel ellátott láperdő és keményfás ligeterdő, illetve vizes élőhely szélétől számított 50 m-es sávban szántóföldi növénytermesztés során kemikáliák és bioregulátorok nem alkalmazhatók.	
SZ19	növényvédelem	Kizárólag környezetkímélő besorolású növényvédő szerek alkalmazása engedélyezett.	
SZ20	növényvédelem	Kártevők elleni védekezés kizárólag szelektív szerekkel lehetséges.	

SZ21	növényvédelem	Légi kivitelezésű növényvédelem és tápanyag-utánpótlás tilos.	
SZ22	növényvédelem	Rágcsálóirtó szerek és talajfertőtlenítő szerek alkalmazása tilos.	
SZ23	növényvédelem	Rovarölő szerek nem alkalmazhatók, kivéve a repce, a mustár, illetve az olajretek rovarirtását.	
SZ24	növényvédelem	Totális gyomirtó szerek használata nem engedélyezhető a területen.	
SZ35	tápanyag utánpótlás	Tápanyag-utánpótlás során a műtrágyával kijuttatott nitrogén hatóanyag mennyisége nem haladhatja meg a 90 kg/ha/év mértéket.	
SZ39	vetésváltás	Kijelölt területen évelő szálás pillangós takarmánynövényeket (évelő szálás pillangósok, vagy azok keveréke, illetve füves keveréke) kell termesztetni legalább 5 évig.	
SZ43	vetésváltás	Fás szárú és lágyszárú energetikai ültetvény telepítése tilos.	
SZ46	agrotechnika	Melioráció tilos.	
SZ49	agrotechnika	Az időszakos- és állandó vízállások körül 3 méteres szegélyben talajművelés nem végezhető.	
SZ53	élőhely-rekonstrukció	Szántó füves élőhelyé alakítása spontán felhagyással.	

Kiegészítő javaslatok, előírások:

A SZ02-ben szereplő kaszálási időpont a kék vércse szempontjából kedvező, ugyanakkor a pillangós kultúrákban megtelepedő egyéb élőlények szempontjából nem ideális.

KE3 - Szántóterületek visszagyepesítése

Az itt meghatározott kezelési irányelvek betartásával lehetővé válik a gyepterületekhez csatlakozó, vagy abba beékelődő szántóterületek visszagyepesítése, amely a gyepekhez kötődő jelölő fajok szempontjából jelentős.

Kód	Kategória	Szántóterületekre vonatkozó előírások	Megjegyzés
SZ01	betakarítás	Napnyugtától napkeltéig gépi munkavégzés tilos.	
SZ04	betakarítás	Pillangósok esetén természetkímélő kaszálás, vadriasztó lánc használata kötelező.	
SZ05	fajvédelem	Évelő szálás pillangós takarmánynövények betakarítása esetén minden kaszáláskor táblánként legalább 5%, de legfeljebb 10% kaszátlan területet kell hagyni.	
SZ07	fajvédelem	Fokozottan védett, földön fészkelő madárfaj fészkének, fiókáinak megtalálása esetén a betakarítást, illetve kaszálást azonnal abba kell hagyni, és haladéktalanul értesíteni kell a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságot. A gazdálkodó értesítésétől számított 3 munkanapon belül az igazgatóság köteles a gazdálkodót a kaszálásra, illetve betakarításra vonatkozó feltételekről tájékoztatni. Amennyiben a megadott határidőn belül nem érkezik válasz, akkor a megkezdett munkavégzés a többi előírás figyelembevételével folytatható.	
SZ14	növényvédelem	A parcella szélein legalább 3 m széles növényvédőszer mentes táblaszegélyt kell hagyni, ahol szükség esetén mechanikai gyomirtást kell végezni.	

SZ17	növényvédelem	Természetközeli állapotú erdőtervi jellel ellátott láperdő és keményfás ligeterdő, illetve vizes élőhely szélétől számított 50 m-es sávban szántóföldi növénytermesztés során kemikáliák és bioregulátorok nem alkalmazhatók.	
SZ19	növényvédelem	Kizárólag környezetkímélő besorolású növényvédő szerek alkalmazása engedélyezett.	
SZ20	növényvédelem	Kártevők elleni védekezés kizárólag szelektív szerekkel lehetséges.	
SZ21	növényvédelem	Légi kivitelezésű növényvédelem és tápanyag-utánpótlás tilos.	
SZ22	növényvédelem	Rágcsálóirtó szerek és talajfertőtlenítő szerek alkalmazása tilos.	
SZ23	növényvédelem	Rovarölő szerek nem alkalmazhatók, kivéve a repce, a mustár, illetve az olajretek rovarirtását.	
SZ24	növényvédelem	Totális gyomirtó szerek használata nem engedélyezhető a területen.	
SZ35	tápanyag utánpótlás	Tápanyag-utánpótlás során a műtrágyával kijuttatott nitrogén hatóanyag mennyisége nem haladhatja meg a 90 kg/ha/év mértéket.	
SZ39	vetésváltás	Kijelölt területen évelő szálaspillangós takarmánynövényeket (évelő szálaspillangósok, vagy azok keveréke, illetve füves keveréke) kell termesztetni legalább 5 évig.	
SZ43	vetésváltás	Fás szárú és lágyszárú energetikai ültetvény telepítése tilos.	
SZ46	agrotechnika	Melioráció tilos.	
SZ49	agrotechnika	Az időszakos- és állandó vízállások körül 3 méteres szegélyben talajművelés nem végezhető.	
SZ53	élőhely-rekonstrukció	Szántó füves élőhellyé alakítása spontán felhagyással.	
SZ62	gyepesítés részletes előírásai	Telepítés előtt, valamint a program teljes ideje alatt műtrágya és bármilyen szerves trágya kijuttatása tilos.	
SZ63	gyepesítés részletes előírásai	Tájidegen fűmagkeverékkel történő vetés tilos.	
SZ64	gyepesítés részletes előírásai	A telepítést követő évtől legalább évi egyszeri kaszálás, illetve kíméletes, pásztoroló legeltetés szükséges.	

KE4 - Élőhelyfejlesztés gyepterületeken

A KMT területén található gyepekre a 269/2007. (X.18.) Korm. rendeletben¹¹ meghatározott földhasználati szabályok vonatkoznak az alábbiak szerint:

- A gyepterületeket legeltetéssel, illetve kaszálással kell hasznosítani.
- Gyepterületen csak szarvasmarha, juh, kecske, szamár, ló és bivaly legeltethető.
- A gyepterület túllegeltetése tilos.
- A gazdálkodási tevékenység során a gyepfelszín maradandó károsítása tilos.

¹¹ 269/2007. (X.18.) Korm. rendelet a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól

- Tápanyag-utánpótlás csak a legelő állatok által elhullajtott ürüleből származhat, trágya kiszórása tilos.
- A terület legalább 5, legfeljebb 10%-át - beleértve a természetvédelmi érdekből hatósági határozattal elrendelt eseti korlátozással érintett földterületeket is - kaszálásonként változó helyen kaszátlanul kell hagyni.
- A belvíz gyepterületről történő elvezetése és a gyepterület öntözése tilos.
- Napnyugtától napkeltéig a gépi munkavégzés tilos.
- A Natura 2000 gyepterületeken a környezetvédelmi, természetvédelmi és vízügyi felügyelőség (a továbbiakban: felügyelőség), helyi jelentőségű védett természeti területnek minősülő Natura 2000 gyepterület esetében a települési önkormányzat jegyzőjének, a fővárosban a főjegyzőnek az engedélye szükséges, amelyet természetvédelmi hatósági jogkörében eljárva ad ki: a nád irtásához, valamint az október 31. és április 23. között történő legeltetéshez.
- Vadgazdálkodási létesítmények, berendezések kialakításához a vadászati hatóság engedélye szükséges.
- A kaszálást a kaszálandó terület középpontjából indulva vagy a táblaszél mellől, az ott élő állatok zárványterületre szorítása nélkül kell elvégezni. A kaszálás során vadriasztó lánc használata kötelező.
- Az inváziós és termőhely-idegen növényfajok megtelepedését és terjedését meg kell akadályozni, állományuk visszaszorításáról gondoskodni kell mechanikus védekezéssel vagy speciális növényvédőszer-kijuttatással, ezen a technológián túl egyéb vegyszerhasználat tilos.
- A kaszálás tervezett időpontját a tevékenység megkezdése előtt a földhasználónak legalább öt munkanappal írásban be kell jelentenie a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságnak. Amennyiben a (2) bekezdés szerinti védekezés során a földhasználó nem tudja betartani a 4. § (1) bekezdésében előírt 5%-os határértéket, úgy ezt a kaszálás időpontjáról szóló előzetes bejelentésével egy időben jeleznie kell a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságnak.
- Gyepterületen a szalmaszalmák tárolása a kaszálást követő 30 napon túl tilos.

A felsorolt kötelezően betartandó előírásokon túl az alábbi kezelési irányelvek követendők:

Kód	Kategória 1	Kategória 2	Gyepterületekre vonatkozó előírások	Megjegyzés
GY01	korlátozra javasolt mg-i műveletek	agrotechnika	Felülvetés nem megengedett.	
GY02	korlátozra javasolt mg-i műveletek	agrotechnika	Vegyszeres gyomirtás nem megengedett.	
GY09	korlátozra javasolt mg-i műveletek	agrotechnika	Fogasolás nem megengedett.	
GY10	korlátozra javasolt mg-i műveletek	agrotechnika	Tárcsázás nem megengedett.	
GY11	korlátozra javasolt mg-i műveletek	agrotechnika	Hengerezés nem megengedett.	
GY12	korlátozra javasolt mg-i műveletek	agrotechnika	Gyepszellőztetés nem megengedett.	
GY14	korlátozra javasolt mg-i műveletek	agrotechnika	Felázott talajon mindennemű munkavégzés tilos.	

GY15	korlátozra javasolt mg-i műveletek	agrotechnika	Tűzpászták létesítése nem megengedett.	
GY27	javasolt mg-i műveletek		Nem speciális növényvédő szer kijuttatása esetén inváziós fásszárúak vegyszeres irtása, a területileg illetékes hatóság engedélye alapján lehetséges.	
GY29	javasolt mg-i műveletek		Cserjeirtás csak szeptember 1. és február 28. közötti időszakban lehetséges.	
GY30	javasolt mg-i műveletek		A természetes gyepekben őshonos méretes fák (30 cm törzsátmérő felett) és a vadgyümölcsök (törzsátmérő megjelölése nélkül) megőrzése kötelező.	-
GY31	javasolt mg-i műveletek		A cserjeirtás megkezdésének időpontját legalább 5 nappal korábban írásban a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságnak be kell jelenteni, valamint a meghagyásra szánt cserjéket cserjefoltokat a működési terület szerint érintett NPI-gal egyeztetni kell.	
GY44	a legeltetéssel kapcsolatban javasolt és korlátozási előírások	legeltetési sűrűség	A legeltetési sűrűséget a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni szükséges.	
GY45	a legeltetéssel kapcsolatban javasolt és korlátozási előírások	lelegeltetési időszak	A legeltetés április 24. és október 31. között lehetséges.	
GY47	a legeltetéssel kapcsolatban javasolt és korlátozási előírások	lelegeltetési időszak	Téli legeltetés az illetékes természetvédelmi hatóság engedélye alapján lehetséges.	
GY64	a legeltetéssel kapcsolatban javasolt és korlátozási előírások	legeltetési mód	Kaszáló sarjúlegeltetése megengedett a kaszálás napjától számított 30 napon belül megkezdeni tilos.	
GY72	kaszálás	kaszálási időpont	Kaszálás június 15. után lehetséges.	
GY80	kaszálás	kaszálási mód	A gyepet évente csak egyszer lehet kaszálni.	
GY92	kaszálás	kaszálási mód	A gyepterület kaszálása, szárzúzása esetén min. 10 cm-es fűtarló biztosítása.	
GY94	kaszálás	kaszálatlan terület	10-15% kaszálatlan terület meghagyása parcellánként.	
GY99	kaszálás	kaszálatlan terület	A kaszálatlan területet évente más helyen kell kialakítani.	

GY101	kaszálás	kaszálatlan terület	Amennyiben inváziós gyomokkal fertőzött területen költ fokozottan védett madár, a terület tisztítását csak a megengedett kaszálási időpont után szabad kezdeni.
GY103	kaszálás		Fokozottan védett földön fészkelő madárfaj fészkeinek, fiókáinak megtalálása esetén a betakarítást, illetve a kaszálást azonnal be kell fejezni és haladéktalanul értesíteni kell a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságot és javaslata alapján a talált fészkek körül 0,5-1 hektáros védőterületet kell kialakítani.
GY104	kaszálás	tisztító kaszálás	Tisztító kaszálás csak az inváziós gyomnövényekkel fertőzött foltokon lehetséges.
GY112	kaszálás	tisztító kaszálás	Tisztító kaszálás, szárzúzás szeptember 1. után kezdhető meg, amely alól kivételt képez július 15-ei dátummal az inváziós növényfajok konkrét állományait érintő kaszálás és szárzúzás.
GY116		környezetvédelem	Gyepterületen trágyaszarvas kialakítása tilos.

A fentiekén túl az Újszász közigazgatási területén elhelyezkedő, a 19/1998 (VI.28) KTM rendelettel kihirdetett Tápió-Hajta Vidéke Tájvédelmi Körzet részét képező gyepterületekre, a Közép-Tisza Vidéki Környezetvédelmi Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség által kiadott kaszálási és legeltetési engedélyekben a következő speciális előírások szerepelnek:

Kaszálási előírások

- Az engedélyes köteles a kaszálást annak megkezdése előtt 72 órával bejelenteni a Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság természetvédelmi őrszolgálatára felé és a kaszálás szempontjait a helyszínen közösen egyeztetni.
- Esetleges második kaszálást az engedélyes szintén köteles annak megkezdése előtt 72 órával bejelenteni az Igazgatóság fent megjelölt munkatársainak.
- Az inváziós és termőhely-idegen növényfajok megtelepedését és terjedését meg kell akadályozni, állományuk visszaszorításáról gondoskodni kell mechanikus védekezéssel.
- A kaszálható terület 15%-át kaszálásonként változó helyen sávosan és foltosan arra az évre kaszálatlanul kell hagyni.
- Felázott talajon gépi munka végzése nem megengedett.
- A kaszálás minden évben a felszíni vizek elhúzódnása után, de legkorábban június 20-tól végezhető.
- Kaszálni a három pont segítségével helyesen beállított, nagyobb tarlómagasságot (legalább 10 cm) hagyó, maximum 3 m szélességű kaszával lehet.
- Az élőlények általános védelme érdekében azok menekülésének sikerességét biztosítandó, a kaszálást végző traktor sebessége maximum 4-5 km/h lehet.

- A kaszálást az ott élő állatok zárványterületre szorítása nélkül kell elvégezni.
- A kaszálás során 5-8 cm lánchézagú lánCFüggönyös vadriasztó használata kötelező. A lánCFüggöny teljes szélességében el kell, hogy érje a talaj felszínét. A vadriasztó szélességének a kasza szélességén túl kell érnie.
- Szársértős kasza használata nem megengedett.
- Napnyugtától napkeltéig a gépi munkavégzés nem megengedett.
- A védett terület állapotát veszélyeztető javítások (pl. olajcsere, hidraulika cső csere) a védett természeti területen nem végezhetőek.
- Gyepterületen a szálás takarmány tárolása a kaszálást követő 30 napon túl nem megengedett.
- A gyepek beszántása, trágyázása, vegyszerezése, felületése, a csatlakozó nádasok és mélyebben fekvő berkes-zsombékos helyek kaszálása, vízrendezés, új utak és csapások létesítése, hulladék hátrahagyása, tűzgyújtás, a gyepek fogasolása, tárcsázása, a gyepek felszín maradandó károsítása tilos.
- Határjelek csak természetes anyagokból (fa) készülhetnek.
- Amennyiben a kaszálni kívánt területen fokozottan védett madárfaj egyede fészket észlel a gazdálkodó, vagy a természetvédelmi őr és annak tényét jegyzőkönyvben rögzítik, akkor a jegyzőkönyvben rögzített terület nagyságát a kaszálásból ki kell hagyni.
- A kaszálást végző személy köteles jelen határozatot, vagy másolatát magánál tartani.

Legeltetés előírások

- Az inváziós és termőhely-idegen növényfajok megtelepedését és terjedését meg kell akadályozni, állományuk visszaszorításáról gondoskodni kell mechanikus védekezéssel.
- A gyepek beszántása, trágyázása, vegyszerezése, felületése, vízrendezés, új utak és csapások létesítése, hulladék hátrahagyása, tűzgyújtás, a gyepek fogasolása, tárcsázása, a gyepek felszín maradandó károsítása tilos.
- Határjelek csak természetes anyagokból (fa) készülhetnek.
- Legeltetni minden évben a legkorábban április 23-tól lehet, legkésőbb november 30-ig.
- Más időszakban végzett legeltetés külön engedély köteles.
- A földön fészkelő madarak védelme érdekében a legelő állatok hajtása, intenzív terelése nem végezhető.
- Legeltetés szarvasmarhával végezhető legfeljebb 1,0 állategység/ha átlagos legelőnyomással.
- A legeltetést végző személy köteles jelen határozatot, vagy másolatát magánál tartani.

KE5 - Élőhelyfejlesztés vizes területeken

A KMT a területén csak az Újszász határában található, *Nagy-ménesjárás-laposa* elnevezésű *ex lege* szikes tó tartozik ebbe a kezelési egységbe. A felsorolt kezelési javaslatok a szikes tó extenzív hasznosítását segítik.

Kód	Kategória 1	Kategória 2	Vizes területekre vonatkozó előírások	Megjegyzés
V08		területhasználat	Nyílt vízfelületek kialakítása legeltetési állattartás segítségével.	
V25	halastó		Horgászvízként és halastóként hasznosítani tilos.	
V35	halastó		Vízborítás és szint fenntartása, a területen mindennemű vízelvezetés tilos.	

KE6 Élőhelyfejlesztés tájidegen fajokból álló erdőterületeken

A kezelés kiemelt célja, hogy a területen található tájidegen fajokból (nemes nyarak, akác) álló erdőterületek a Jászság KMT jelölő madárfajai számára hosszabb távon megfelelő fészkelési lehetőséget biztosítsanak. A kezelési javaslatok betartásával csökkenthető a jelölő fajok szempontjából hátrányos erdőgazdálkodási gyakorlatok negatív hatása. További cél a tájidegen fajok további telepítésének korlátozása.

Kód	Kategória	Erdőterületekre vonatkozó előírások	Megjegyzés
E05	egyéb	Erdészeti szempontból tájidegen fajok erdőtelepítésben való alkalmazásának mellőzése a teljes területen.	
E06	egyéb	Idegenhonos fajok telepítésének mellőzése a teljes területen.	
E07	egyéb	Intenzíven terjedő idegenhonos fajok erdőtelepítésben való alkalmazásának mellőzése a teljes területen.	
E08	egyéb	Rakodó, depónia kialakításának szigorú területi korlátozása (a közösségi jelentőségű élőhelyekre, illetve fajokra történő esetleges káros hatások miatt).	
E09	egyéb	A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok csak a közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmét figyelembe véve jelölhetők ki.	
E10	egyéb	Meghatározott erdőrészekben az élőhelyek és fajok védelme érdekében teljes érintetlenség biztosítása, térbeli vagy teljes korlátozás elrendelése.	
E13	erdőszegély	Állománynevelés során a nyiladékok és állományszélek felé legalább 5 m széles erdőszegély létrehozásának elősegítése vagy a meglévők fenntartása. Az elő- és véghasználatok során a tájidegen növények eltávolítása (az őshonos növényekre nézve kíméletes módszerekkel).	
E16	fajvédelem	A gyérítések és véghasználatok során legalább 5 m ³ /ha (az állomány átlagos átmérőjét elérő közép- vagy mellmagassági átmérőjű) álló és fekvő holtfa jelenlétének biztosítása.	
E17	fajvédelem	Az emberek testi épségét, közlekedést és épületeket nem veszélyeztető (az erdei élőhelyek fenntartását kiemelten szolgáló) lábbon álló holtfák meghagyása.	
E24	fajvédelem	Az erdőrészekben belül el nem különített tisztás, cserjés folt, víztestek teljes védelmét, háborítatlanságát biztosítani kell.	
E25	fajvédelem	Erdészeti termékek szállításának, faanyag közelítésének korlátozása gyepterületen, tisztáson (a közösségi jelentőségű élőhelyek és fajok védelme érdekében).	
E29	állománynevelés	A vegyes összetételű faállományokban a nevelővágásokat minden esetben az őshonos fajok javára kell elvégezni.	
E35	véghasználat	Fahasználatok során a kitermelt faanyag vonszolásos közelítése tilos.	
E46	véghasználat	Fakitermelés csak augusztus 15. és december 15. között végezhető.	ragadozó madarak védelmében
E49	felújítás	Az eredeti talajállapot fenntartása érdekében a talaj-előkészítést és a tuskózást kerülni kell.	

E52	felújítás	Őshonos fafajú faállomány csak táj- és termőhelyhonos fa- és cserjefajokkal újítható fel.	
Vadgazdálkodási előírások			
VA01		Szóró, sózó vagy etetőhely a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki.	

Kiegészítő javaslatok, előírások:

A Jászság KMT területén hosszabb távon cél a tájidegen fajokból álló erdőállományok őshonos állományokká való átalakítása, illetve lecserélése. A 2018-tól induló körzeti erdőtervezés során ennek figyelembe vételét javasoljuk.

E10 és E46 kiegészítése: A fokozottan védett madárfajok (fekete gólya, parlagi sas, kerecsensólyom) fészkeinek háborítatlansága, illetve a madarak sikeres költése érdekében a fészkek környéknek 300-600 m-es körzetében¹² január 1. és augusztus 15. között az erdőgazdálkodási tevékenységek folytatása (fakitermelés, erdőművelés, faanyagszállítás), illetve szabadidős tevékenységek tiltás, korlátozása javasolt. A korlátozás azokra a tevékenységekre vonatkozik, amelyek a költés megkezdése után újonnan jelentkeznek.

A fészkelőhely jelentős megváltoztatásával járó erdészeti beavatkozások (felújító vágás bontóvágás, végvágás, szálaló vágás, tarvágás, cserjeirtás) a fészkek 50-200 m-es körzetében egész évben korlátozásra javasoltak: parlagi sas, réti sas: 100-200 m; kerecsensólyom: 50-100 m; kék vércse: 50 m. A fészkelőhely jelentős megváltoztatásával nem járó beavatkozások, munkálatok a korlátozás mellett is végezhetők.

KE7 - Élőhelyfejlesztés őshonos fafajokból álló erdőterületeken

Az itt lehatárolt kezelési egységnél fontos kiemelni, hogy az erdők ökológiai állapotának megőrzése és javítása érdekében vágásos üzemmódból, átalakító, majd szálaló üzemmódba javasolt áttérni.

Kód	Kategória	Erdőterületekre vonatkozó előírások	Megjegyzés
E05	egyéb	Erdészeti szempontból tájidegen fafajok erdőtelepítésben való alkalmazásának mellőzése a teljes területen.	
E06	egyéb	Idegenhonos fafajok telepítésének mellőzése a teljes területen.	
E07	egyéb	Intenzíven terjedő idegenhonos fafajok erdőtelepítésben való alkalmazásának mellőzése a teljes területen.	
E08	egyéb	Rakodó, depónia kialakításának szigorú területi korlátozása (a közösségi jelentőségű élőhelyekre, illetve fajokra történő esetleges káros hatások miatt).	
E09	egyéb	A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok csak a közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmét figyelembe véve jelölhetők ki.	

¹² Domborzati viszonyok és záródás függvényében. A pontos lehatárolás a helyszínen történhet meg.

E10	egyéb	Meghatározott erdőrészekben az élőhelyek és fajok védelme érdekében teljes érintetlenség biztosítása, térbeli vagy teljes korlátozás elrendelése.	
E13	erdőszegély	Állománynevelés során a nyiladékok és állományszélek felé legalább 5 m széles erdőszegély létrehozásának elősegítése vagy a meglévők fenntartása. Az elő- és véghasználatok során a tájidegen növények eltávolítása (az őshonos növényekre nézve kíméletes módszerekkel).	
E16	fajvédelem	A gyéritések és véghasználatok során legalább 5 m ³ /ha (az állomány átlagos átmérőjét elérő közép- vagy mellmagassági átmérőjű) álló és fekvő holtfa jelenlétének biztosítása.	
E17	fajvédelem	Az emberek testi épségét, közlekedést és épületeket nem veszélyeztető (az erdei élőhelyek fenntartását kiemelten szolgáló) lábön álló holtfák meghagyása.	
E24	fajvédelem	Az erdőrészekben belül el nem különített tisztás, cserjés folt, víztestek teljes védelmét, háborítatlanságát biztosítani kell.	
E25	fajvédelem	Erdészeti termékek szállításának, faanyag közelítésének korlátozása gyepterületen, tisztáson (a közösségi jelentőségű élőhelyek és fajok védelme érdekében).	
E29	állománynevelés	A vegyes összetételű faállományokban a nevelővágásokat minden esetben az őshonos fafajok javára kell elvégezni.	
E32	véghasználat	A táj- és termőhelyhonos fafajú faállomány tarvágásos véghasználatoknál csak mikrotarvágások (az összefüggő vágásterület legfeljebb 0,25 ha) végezhető úgy, hogy a felújítás alatt álló részterületek összege a részlet területének 35%-át ne haladja meg.	
E35	véghasználat	Fahasználatok során a kitermelt faanyag vonszolásos közelítése tilos.	
E38	véghasználat	Őshonos fafajú állományok véghasználatánál átlagosan 5-20% területi lefedettséget biztosító mikroélőhelyek visszahagyása, lehetőleg az idős állomány összetételét jellemző formában.	
E46	véghasználat	Fakitermelés csak augusztus 15. és december 15. között végezhető.	ragadozó madarak védelmében
E52	felújítás	Őshonos fafajú faállomány csak táj- és termőhelyhonos fa- és cserjefajokkal újítható fel.	
Vadgazdálkodási előírások			
VA01		Szóró, sózó vagy etetőhely a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki.	

Kiegészítő javaslatok, előírások:

Az erdőgazdálkodási tevékenységek térbeli korlátozására vonatkozó javaslat ennél a kezelési egységnél is érvényes (lásd: KE 6)

A szarvasgomba-gyűjtés szabályozása a fészkelő jelölő fajok védelme érdekében. A földalatti gombák gyűjtését a 24/2012 (III. 19.) VM rendelet szabályozza, ennek értelmében a téli szarvasgomba kivételével a triflák június 10-től illetve 15-től gyűjthetők.

A problémák a téli szarvasgomba gyűjtéséből (november 1-től március 15-ig), de leginkább a gyűjtések ellenőrzésének hiányából adódnak.

Javasoljuk, hogy a Jászság KMT területén található „szarvasgombás erdők” esetén a téli szarvasgomba gyűjtésére november 1-től december 15-ig, a többi szarvasgomba-faj gyűjtésére pedig július 1-től kerülhessen sor. A fokozottan védett madárfajok (fekete gólya, parlagi sas, kerecsensólyom, stb.) fészkeinek háborítatlansága, illetve a madarak sikeres költése érdekében a fészkek környéknek 300-600 m-es körzetében¹³ január 1. és augusztus 15. között a földalatti gombák gyűjtésének tiltása, korlátozása javasolt.

Javasoljuk, hogy a kiadott engedélyk e határdátumokat tartsák irányadónak, javasoljuk továbbá a gyűjtések fokozott ellenőrzését.

KE8 Élőhelyfejlesztés tanyahelyeken

A jelölő fajok szempontjából kiemelt jelentőségűek az eddig felsorolt kezelési egységekbe beékelődő mikroélőhelyekként számon tartott 'tanyahelyek': egykor lakott, ma elhagyott tanyák, romos épületekkel, falmaradványokkal. A tanyahelyek néhány tized ha (átlagban 0.3 ha) összkiterjedésű, művelésből kivett területek, bokrosokkal, fákkal, facsoportokkal. Az itt javasolt kezelési módok lehetővé teszik a Jászság KMT kiemelt jelölő fajainak (parlagi sas, kerecsensólyom, szalakóta) fészkelő helyeinek hosszú távú megőrzését.

Hasonló kezelési/fenntartási javaslatokat tartunk célszerűnek a területen található (nem erdőtervezett) mezővédő fasorok, facsoportok, bokorsávok és egyéb fás-cserjés szegély-élőhelyek esetében, amelyek a tanyahelyekhez hasonlóan a kiemelt jelölőfajok fészkelési lehetőségeit, illetve táplálékbázisát biztosíthatják.

Kód	Előírás / javaslat	Megjegyzés
T1	A területen fa és cserje kivágása nem javasolt, a mirigyos bálványfa kivételével	Fészkelésre alkalmas fák megőrzése a cél.
T2	A területen lévő gyepfoltok megtartása, természetes vízháztartásuk megőrzése, visszaállítása	
T3	Őshonos, tájba illő fa és cserjefajok telepítése, melyet minden esetben egyeztetni kell a természetvédelmi kezelővel	
T4	Anyagnyerő gödrök megtartása	

Vadgazdálkodás

- Vadászati létesítmények, csapdák a területen a természetvédelmi kezelővel történt egyeztetés után létesíthetők.
- Apróvad-kibocsátási helyeken a ragadozómadár-fajok zavarása nem megengedhető, kivételt képez a jogszabályban meghatározott módon történő héja befogás
- Parlagi sas, kerecsensólyom fészkei alatt, vagy annak közvetlen közelében lévő vadgazdálkodási létesítmények használata a költési időszakban nem javasolt.

Vízgazdálkodás

¹³ Domborzati viszonyok és záródás függvényében. A pontos lehatárolás a helyszínen történhet meg.

- Csatorna és árok karbantartási munkálatainál óvni kell a csatornapartokon húzódozó fa és cserjesorokat.
- A karbantartási munkálatok időzítésénél figyelemmel kell lenni a jelölő fajok költési időszakaira – ilyen jellegű munkák végzését június 30. és február 1. közé javasolt időzíteni.
- Az arra alkalmas területeken törekedni kell a tavaszi vizek visszatartására.
- Vésztározás esetén a vésztározók feltöltését és leengedését a területileg illetékes természetvédelmi kezelővel egyeztetni kell. Nagyszámú fészkelő vízimadár esetén a vésztározó csak a fészkelési időszak végén, tervezett ütemben apasztható.

3. 2. 2. Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés

- A Natura 2000 gyepterületeken kialakuló vízállások megtartását elősegítő vízi műtárgyak kiépítése, egyes esetekben a csatornák megszüntetése az ökológiai vízkészlet biztosítása érdekében.
- Őshonos, tájbaillő fa- és cserjefajokból álló, 0,5 ha-nál kisebb ligetek kialakítása a jelölő madárfajok megtelepedésének elősegítésére.
- Önkormányzatok tulajdonában/kezelésében lévő utak szegélyeinek cserjésítése/fásítása.
- Középfeszültségű szabadvezetékek oszlopainak madárbaráttá tétele, bizonyos szakaszok kiváltása földkábellel.
- Zárványszántók természetvédelmi vagyongazdálkodásba vétele, visszagyepesítése, tervszerű kezelése.
- A meglévő, de elhasználdott mesterséges odúk és költőládák újakra cserélése.

3. 2. 3. Fajvédelmi intézkedések

- Biztosítani a jelölő fajok költésének zavartalanságát, legfőképpen a kerecsensólyom és parlagi sas fészkek tekintetében. Parlagi sas fészkek alatt és 300-600m körzetében, illetve kerecsensólyom fészkek alatt és 200-400m-es körzetében költési időben tartózkodni, mezőgazdasági és egyéb gépet parkolni tilos.
- A parlagi sas, kerecsensólyom, kék vércse és szalakóta költésének elősegítése céljából, mesterséges fészkelő ládák, odúk kihelyezése, karbantartása az állomány fenntartása és növelése céljából, addig, amíg a természetes fészkelési lehetőségek helyre nem állnak.
- A mélyebb fekvésű szántóterületekről történő vízelvezetést, nádas foltok felszámolását mellőzni kell a barna rétihéja fészkelő helyek biztosításának céljából.

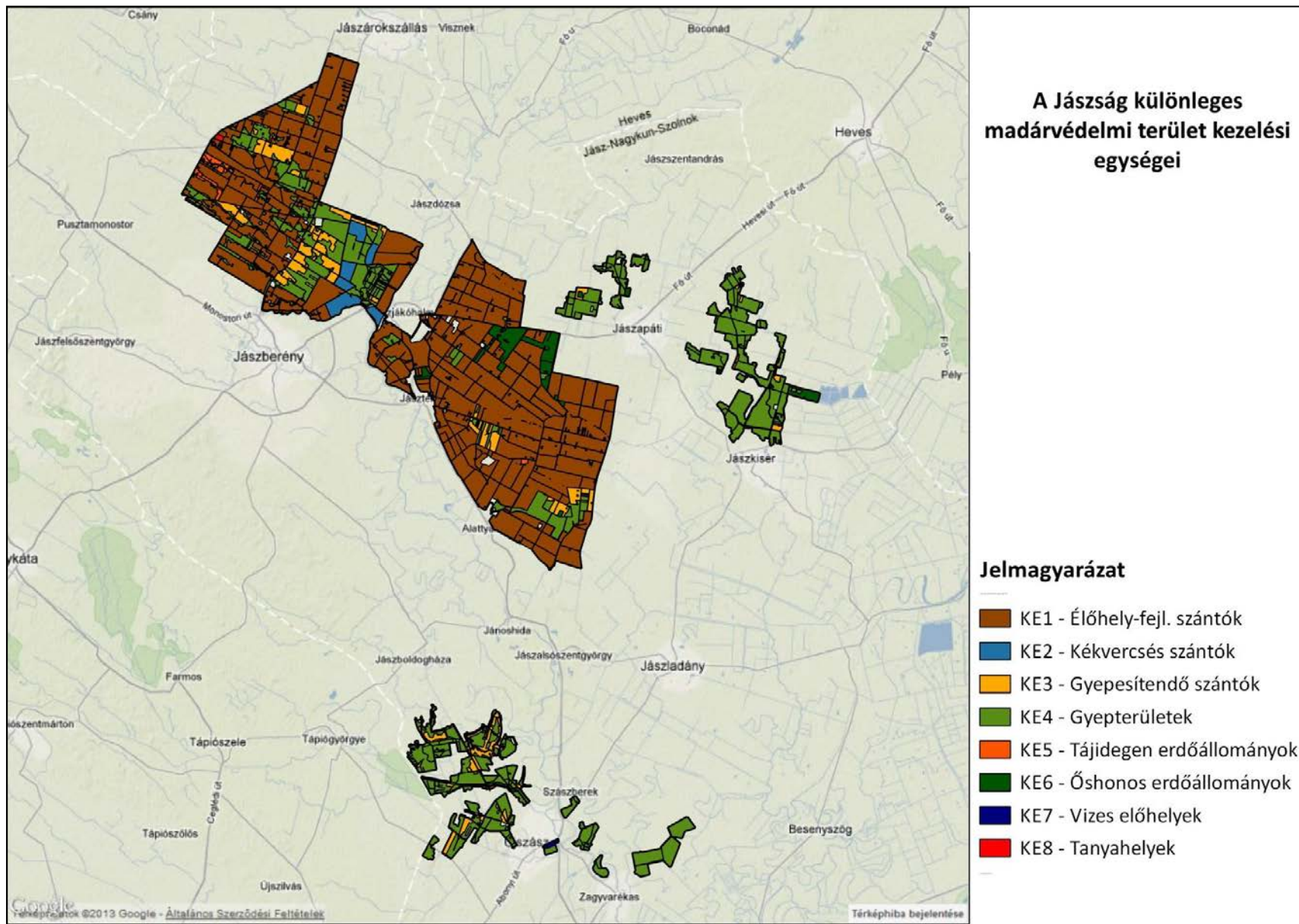
3. 2. 4. Kutatás, monitorozás

- A költő jelölő fajok, illetve a területen nem költő, telelő vagy átvonuló jelölő és közösségi szempontból jelentős madárfajok állomány változásainak folyamatos nyomonkövetése.
- A jelölő fajok szempontjából fontos élőhelyek állapotának felmérése.
- A terület apróvadállományának, illetve a szalakóta és kék vércse szempontjából fontos gerinctelen és gerinces táplálékállatainak állományfelmérése, állományváltozásainak nyomonkövetése.

3. 2. 5. Mellékletek

1. térkép – A Jászság KMT kezelési egységei

2. térkép – Tanyahelyek a Jászság KMT területén (térkép részlet)

Tanyahelyek a Jászság KMT területén (részlet)

3. 3 A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogi háttér és a tulajdonviszonyok függvényében

A Jászság KMT területén – az Újszász határában található gyepterület, illetve az *ex lege* tó kivételével – országos jelentőségű védett terület nem található. A védett területnek nem minősülő Natura 2000 területek esetében az alapvető szabályozási keretet a 275/2004 (X. 8.) Natura 2000 Korm. rendelet adja meg. A területek döntő többsége magántulajdonban van. A Borsóhalmi-legelő esetében a tulajdonos/vagyonkezelő a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság, itt a területhasználat részleteit az Igazgatóság határozza meg.

A Natura Korm. rendeletben foglaltaknál részletesebb kötelező földhasználati szabályok vonatkoznak a magántulajdonban lévő Natura 2000 gyepterületekre. Ezeket 269/2007 (X. 18.) Korm. rendelet tartalmazza, illetve a fenntartási terv 3.2 pontjában a *KE4 - Élőhelyfejlesztés gyepterületeken* c. fejezet első részében soroltuk fel.

Erdőterületeken a Natura 2000 szempontokat jelenleg hatályos körzeti erdőterv, illetve az ez alapján készített üzemtervek tartalmazzák. További természetvédelmi szempontú előírások a következő, 2018-tól kezdődő tervezés során építhetők be az erdőtervekbe.

A 3.2 pontban leírt előírás-javaslatok a jelenleg érvényben lévő szabályozás alapján agrár-környezetgazdálkodási, illetve erdő-környezetvédelmi programok keretében, önkéntes vállalásként valósíthatók meg. Erről részletesebben a 3.3.1 fejezet számol be.

3. 3. 1 Agrártámogatások

3. 3. 1. 1 Jelenleg működő agrártámogatási rendszer

Az alábbiakban az egységes területalapú támogatáson felül a Jászság KMT Natura 2000 területen való mező- és erdőgazdálkodás során igénybe vehető **kompenzációs jellegű** kifizetéseket, illetve a környezet- és természetvédelmi célú **mező- és erdőgazdálkodási támogatásokat** soroljuk fel.

Kötelező földhasználati előírások ellenértékéért igényelhető kompenzációs jellegű kifizetések

A területen található gyepek és magánkézben lévő erdőterületek esetében a vonatkozó szabályozás alapján hektáronkénti **kompenzációs kifizetés** vehető igénybe:

A Natura 2000 *gyepterületekre* vonatkozó kötelező előírásokat és kompenzációs kifizetéseket a 269/2007 (X. 18.) Korm. rendelet, illetve a 128/2007 (X. 31.) FVM rendelet tartalmazza. Ennek alapján a Natura 2000 gyepeket a HMKÁ fenntartása mellett gyepeként kell hasznosítani, amelyre évi 38 EUR/ha kompenzációs kifizetés vehető igénybe.

A magánkézben levő Natura 2000 *erdőterületekre* a 41/2012 (IV. 27.) VM rendelet alapján kapható kompenzációs támogatás az erdő természetességétől, a faállomány korától és összetételétől függően évente 40-230 EUR/ha mértékben.

Önkéntesen vállalt előírások nyomán igényelhető mező- és erdőgazdálkodási támogatások

A Jászság KMT területén az **agrár-környezetgazdálkodási célprogramok** közül jelenleg csak az ország egész területén (a támogatható területeken) igénybe vehető *horizontális* szántóföldi, gyepgazdálkodási és ültetvény célprogramok érhetők el a 61/2009 (V. 14.) FVM-rendelet jelenleg hatályos rendelkezései alapján.

A terület erdeinek nagyjából fele magántulajdon, ezeken a területek az **erdőkörnyezetvédelmi célprogramok** kifizetési igénybe vehetők a 124/2009 (IX. 24) FVM-rendelet alapján.

Nem termelő mezőgazdasági beruházások

A 33/2008 (III. 27.) FVM-rendelet alapján támogatás vehető igénybe olyan fölhasználati intézkedésekre, amelyek a gazdálkodáshoz közvetlenül nem kapcsolódnak, ugyanakkor a vidéki táj értékeinek, állat- és növényvilágának fennmaradását szolgálják, növelik a Natura 2000-területek közjóléti értékét, valamint hozzájárulnak a környezetgazdálkodási célok teljesítéséhez.

A támogatott intézkedések közül a Jászság KMT esetében különösen hasznosak a következők: sövénytelepítés, mezővédő fásítás, füves mezsgye telepítése, rovarteleltető bakhát létesítése, madárvédelmi berendezések létesítése.

3. 3. 1. 2 Javasolt agrártámogatási rendszer

Jászság MTÉT-javaslat

A Jászság KMT gazdálkodási és földtulajdoni viszonyaira való tekintettel a terület természeti értékeinek megóvását, fenntartható védelmét egy, a KMT területét is magában foglaló *Jászság MTÉT-terület meghatározásával*, szakmailag jól alátámasztott, reális támogatású célprogramok és előírások megfogalmazásával és megfelelő területi lehatárolásokkal (zónásítással) látjuk megvalósíthatónak.

A Jászság, mint potenciális MTÉT-terület a 2004. évi átfogó MTÉT-koncepcióban szerepel, a kijelölésére azonban nem került sor. Az MTÉT terület lehatárolásával és kihirdetésével a 2015-ös gazdálkodási évvel kezdődően a Jászság területen igénybe vehetőek lennének a szántó- és gyepterületekre jelenleg is érvényben lévő célprogramok – a megfelelő módosítások és területi lehatárolások után.

A Jászság KMT legnagyobb arányban szántóterületekkel, kisebb mértékben gyepekkel borított élőhely. Legfőbb – közösségi jelentőségű – természeti értékei a szántókhoz, illetve gyephez, valamint a kisebb élőhelymozaikokhoz, szegélyekhez kötődő fajok. A Jászság MTÉT kijelölése, illetve az igénybe vehető kezelési előírások összeállítása jó lehetőség lenne a szántóföldi célprogramok szakmai és pénzügyi felülvizsgálata.

A természetvédelmi célú agrártámogatások egyik távlati célja a Magyarország területének jó háromnegyedét kitevő szántóterületek természetességének növelése, így apróvad- illetve ragadozómadár-eltartó képességének megerősítése lehet, miként az a jelenleg érvényes

élőhelyfejlesztési célkitűzésekben is megjelenik. Ennek kapcsán pedig egy általánosabb, horizontálisan igénybe vehető és egy fókuszáltabb, zonális szinten működő szántóföldi „apróvadas” célprogram kialakítása képzelhető el, a korábban ismertetett előírások mentén.

A Jászság KMT-t magában foglaló, ám annál nagyobb, egységesebb területű MTÉT terület lehatárolása és a célprogramok beindítása lehetőséget biztosítana a KMT jelenlegi határain kívül fészkelő, jelentős természetvédelmi értéket képviselő ragadozómadár-fajok (parlagi sas, kerecsensólyom) és egyéb védett, ill. közösségi jelentőségű madárfajok teljesebb területi védelmére.

Tanyahelyek, mint ökológiai fókuszterületek

A Jászság KMT területén különösen fontos szerepet töltenek be a táblákba ékelődő tanyahelyek, mint mikroélőhelyek. A tulajdonviszonyok miatt ezek megőrzése a hagyományos agrártámogatási programok keretein belül nehezen valósítható meg. Ugyanakkor a jelenleg is zajló felvásárlások, tulajdonosváltások a tanyahelyek eltűnését vetítik előre.

Az ilyen, a terület ökológiai értékét nagymértékben növelő, ugyanakkor kevés aktív kezelést, beavatkozást igénylő mikroélőhelyek megőrzésére a Közös Agrárpolitika jelenleg formálódó, az ún. *ökológiai fókuszterületekre* vonatkozó előírásai adhatnak lehetőséget. A szabályozás a 2015-2020-ig terjedő gazdálkodási időszakban kerül majd bevezetésre, jelenleg az uniós szintű döntéshozatal zajlik.

Az eddig megismerhető elképzelések szerint a gazdálkodó a teljes gazdálkodási terület 5%-át ökológiai fókuszterületként természetes, ill. természetközeli állapotában megőrizni köteles. A ökológiai fókuszterületek megőrzése a földalapon járó támogatás feltétele is lesz. Az 5% területrészebe beszámíthatók pl. a táblák szegélyében található fasorok, bokrosok, mezsgyék, kisebb facsoportok, vízállások, így a Jászság KMT szempontjából kiemelt fontosságú tanyahelyek is. Az 5%-ba való beszámításnak a tulajdonviszony sem feltétele, így a beékelődő, más tulajdonba tartozó tanyahelyek is eleget tesznek a feltételnek.

Hasonlóképpen az ökológiai fókuszterületek kötelező megőrzése biztosíthat lehetőséget a bokorsorok, fasorok, mezővédő erdősávok, facsoportok, egyéb értékes szegélyélőhelyek megóvására.

Ezek a természetközeli élőhelysávok nagymértékben növelik a terület ökológiai átjárhatóságát, komplexitását, fennmaradásuk az apróvad-fajok és a Jászság KMT jelölő madárfajai szempontjából egyaránt kulcsfontosságú!

3. 3. 2 Pályázatok

3. 3. 3 Egyéb

3. 4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja

3. 4. 1 Felhasznált kommunikációs eszközök¹⁴

Interjúk helyi érintettekkel

A fenntartási terv elkészítésével párhuzamosan interjúk készültek a helyi érintettek egy szűkebb csoportjával, akik egyrészt tudomást szerezhettek arról, hogy fenntartási terv készül a területre, másrészt lehetőséget kaptak arra, hogy a természetvédelmi szempontokkal, jelenlegi előírásokkal kapcsolatos véleményüket elmondják, illetve javaslatokat tegyenek a gazdálkodás és természetvédelem összehangolására a tervezési területen. A javaslatok egy része beépült a terv első változatába.

Egyeztető fórum(ok) a fenntartási terv első változatának a megvitatására

Az eddig megtett tájékoztatási lépéseken túl fontos kommunikációs eszköz az egyeztető fórum. A terület nagysága és jellege alapján egy-két fórum megtartása várható.

Az egyeztető fórum jelentősége elsősorban abban rejlik, hogy ennek révén az érintettek egy nyílt tervezési folyamatba kapcsolódhatnak be, megoszthatják egymással és a tervezőkkel a véleményüket a fenntartási tervek kapcsán, és változtatásokat eszközölhetnek. Mindezzel nem csak javulhat a terv szakmai színvonala (hiszen több szempontot fog tükrözni), de növekedhet a terv helyi elfogadottsága is.

A terv egyeztetési változatát postai úton küldik meg az érintettek számára még a fórumokat megelőzően. Az önkormányzatok képviselőit a kiértécsítő levélben kérjük arra, hogy a terv egyeztetési változatát függesszék ki. A fórum(ok)ra meghívást kapnak a települések vezetői, a jelentősebb helyi gazdálkodók, a vadásztársaságok, a Megyei Vadászkamara képviselői, a hivatalos szervek és kezelők részéről pedig a falugazdászok, a helyi gazdaszövetkezetek és a Közép-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság képviselői. A projektben résztvevők oldaláról a tervező, illetve az MME, a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság és az Országos Vadászkamara, a SZIE Vadvilág Megőrzési Intézet munkatársai vesznek részt.. A Környezeti Társadalomkutatók Csoportja (ESSRG) vezeti a fórumokat, az elhangzottakról jegyzőkönyvet készít, s azt átadja a tervezőnek, hogy az észrevételeket építse be a terv második változatába. Az érintettek lehetőséget kapnak a terv írásban történő véleményezésére is.

A második tervváltozat írásbeli véleményezése

A javaslatok beépítése után a második tervváltozat írásbeli véleményezésére is lehetőséget kapnak majd az érintettek. A második tervváltozat feltöltésre kerül majd a projekt honlapjára (imperialeagle.hu), hogy postán és e-mailben legyen véleményezési lehetőség.

A fentiekén kívül további, kiegészítő kommunikációs formák is javasoltak.

Natura 2000 tájékoztató táblák kihelyezése

---

¹⁴ ez a pont *A Jászság SPA fenntartási tervének részvételi tervezését és kommunikációját megalapozó tanulmány* felhasználásával készült – Fabók, V., Kalóczkai, Á., Kovács, E. - Környezeti Társadalomkutatók (ESSRG) – 2013

Az interjúk alapján hasznos lenne további tájékoztató táblák kihelyezése a Jászság KMT különböző pontjain (településeken és a földeken, több gazdálkodó területének határán), amelyből a gazdálkodók megismerhetik a madárvédelmi és természetmegőrzési területek kijelölésének céljait, a fontosabb jelölőfajokat és élőhelyeket, valamint a kötelező előírásokat és támogatási lehetőségeket.

Szakmai műhelymunka (workshop) a ragadozó madarak (különösen az egerészölyv) állományának értékeléséről a Jászság KMT területén

Az interjúk azt mutatták, hogy a ragadozó madarak állományának nagyságáról és annak fenntartásának jogosságáról megoszlanak a vélemények. Egy célzott műhelyvita szervezése természetvédelmi szakemberek, madarászok, kutatók és gazdálkodók (mező-, erdő- és vadgazdálkodók) részvételével megfelelő fórumot biztosítana az állományadatok megosztására, a természetvédelmi szempontok bemutatására, illetve az ökológiai összefüggések megvitatására.

A Natura 2000 támogatásokhoz kapcsolódó képzés ösztönzése és kiegészítése terület-specifikus információkkal

A Natura 2000 gyeptámogatásokhoz kapcsolódó képzés jó lehetőséget adhat arra, hogy a Jászság KMT-re vonatkozó specifikus információk is eljussanak a gazdálkodókhoz. A parlagi sas és egyéb ragadozó madarak védelme, valamint a fenntartási terv tartalma is része lehet a felkészítésnek. A téma jellegére való tekintettel olyan képzést javasolunk, amely a hagyományosnál interaktívabb, lehetőséget ad a résztvevőknek kérdések feltevésére, problémák felvetésére, a saját tapasztalataik megosztására is. Célszerű több szemléltetőeszközt, képeket és térképeket is alkalmazni a jobb megértés elősegítése céljából. Érdemes lenne megkeresni a képzésért felelős szervet, hogy a projekt eredményei és az elkészülő fenntartási terv így is hasznosulhassanak.

Brosúrák: Mit tehet a mező- és erdőgazdálkodó és mit tehet a vadgazdálkodó a parlagi sas és egyéb ragadozó madarak védelme érdekében?

A mező-, erdő- és vadgazdálkodókban sokszor nem tudatosul a parlagi sas és más ragadozó madarak szerepe az ökológiai rendszerben, illetve sok a téves információ a károkozásokról. Az érintett gazdálkodói csoportoknak célzottan összeállított kis ismertetőik segíthetnek abban, hogy ezek a hibás elképzelések megszűnjenek, és a vadászok ne tekintsék ellenségnek a ragadozó madarat, s mindegyik csoport megértse, miért fontos a ragadozó madarak védelme, és hogyan tudják azt segíteni. A fontosabb madárfajokról, élő- és táplálkozó helyükről, valamint a tápláléklánc összefüggéseiről adott ismeretek mellett érdemes javaslatokat adni a ragadozó madarak, valamint a táplálkozó- és élőhelyeik megőrzését szolgáló, egyszerűen kivitelezhető tevékenységekre is.

3. 4. 2. A kommunikáció címzettjei

- a Jászság KMT Natura 2000 területtel érintett települések vezetői,
- jelentősebb helyi gazdálkodók,

- a KMT területével átfedő vadgazdálkodási egységeken működő vadásztársaságok képviselői,
- falugazdászok,
- társadalmi szervezetek
- Megyei Vadászkamara,
- a Közép-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság képviselője,
- a Közép-Tisza-Vidéki Környezetvédelmi Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség képviselője.

3. 4. 3. Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel

A terv egyeztetésre kerül a helyi hatósági és kezelő szervezetekkel is.

II. A Natura 2000 fenntartási terv készítését megalapozó dokumentáció

1. A tervezési terület alapállapot-jellemzése

1.1. Környezeti adottságok

A *Jászság különleges madárvédelmi terület (Jászság KMT)* az Alföld északi részén elhelyezkedő, néprajzilag és földrajzilag jól elhatárolható terület, a *Jászság* tájegység központi részén helyezkedik el.¹⁵

A Jászság természetföldrajzilag az Északi-középhegységtől délre, a Tarna és a Zagyva folyók völgyében helyezkedik el. Nyugatra a Gödöllői-dombságig, keletre a Tiszáig, délre Szolnokig terjed, míg északról a Mátra határolja. Közigazgatásilag a Jászság az Észak-Alföldi régióhoz, Jász-Nagykun-Szolnok megyéhez, azon belül pedig két járáshoz, a Jászberényi és a Jászapáti járáshoz tartozik. A két járáshoz (és így a Jászsághoz) összesen 18 település tartozik.¹⁶

A 2010-es földrajzi tájbeosztás (tájkataszter) beosztása kicsit más képet mutat: eszerint a Jászság (és így a Jászság KMT) 2 középtáj (Közép-Tiszavidék és Észak-alföldi hordalékkúp-síkság) és négy földrajzi kistáj (Jászság, Hatvani-sík, Gyöngyösi-sík és a Hevesi-sík) területeiből áll.

A jászok betelepülése idején, a XIII. században, a területen mocsarakkal, lápokkal, sekély tavakkal mozaikos puha- és keményfás ligeterdők voltak a jellemzők.

A tájegység mai képét a vízrendezések és a kiterjedt mezőgazdasági művelés révén nyerte el, így a Jászság nagy részét ma mezőgazdasági területek: szántók, gyepek - szikes legelők és rétek, valamint mocsárrétek és mocsarak, továbbá javarészt ültetvény jellegű származék-erdők uralják. A Jászság KMT területén a mocsarak, mocsárrétek kevésbé jellemzőek.

1.1.1. Éghajlati adottságok

A Jászság KMT területei a mérsékelt meleg-száraz és a meleg-száraz övezet határán helyezkednek el.

A térség évente 1900-2000 óra körüli *napsütést* élvez. Ebből a nyári évnegyedben 740-800, télen mintegy 180-190 óra napsütés valószínű.

A *hőmérséklet* évi átlaga 10.0-10.3°C, vegetációs időszaki átlaga 17.0-17.5°C. A napi középhőmérséklet ápr. 1- 5 körül 10°C fölé emelkedik és okt. 16-21-ig fölötté is marad. Április 4-13. és okt. 22-26. között nem kell fagyokra számítani. Az évi abszolút hőmérsékleti maximumok átlaga 34.0°C körüli, a minimumoké -16.0 -17.0°C. közé tehető.

A *csapadék* évi mennyisége 510 és 560 mm között változik. A vegetációs időszak csapadéka 310 mm körül van. A 24 órás csapadékmaximum a térségben Erdőteleknél 180 mm Jászládánynál és Zagyvarékasznál 97 mm. A téli időszak hótakarós napjainak száma 32-38, az átlagos maximális hóvastagság 16-18mm. Az ariditási index 1.26-1.35 között változik.

---

¹⁵ A szövegben megkülönböztetjük a Jászságot, mint természeti- és társadalomföldrajzi egységet a tervezéssel érintett Jászság különleges madárvédelmi területtől. Előbbit *Jászság*-ként említjük, utóbbira *Jászság KMT*-ként hivatkozunk.

¹⁶ 2013. január 1. előtt a Jászság 18 települése a Jászberényi Kistérséghez tartozott. Januártól a közigazgatási egységek a járások lettek, a kistérségek fejlesztéspolitikai egységekként maradtak meg.

Az uralkodó szélirány a déli részeken ÉNy-i, az északiakon a Mátra szélárnyékoló hatása miatt főleg a Ny-ias és a K-ies szelek dominálnak. Az átlagos szélesség 2.5 m/s körüli.

Az időjárási elemek közül a kevés és igen szeszélyes eloszlású csapadékviszonyok fejtik ki a legjelentősebb hatást a térség vegetációjára.

1.1.2. Vízirajzi adottságok

Felszíni vizek

A Jászság KMT területe összességében száraz, gyér lefolyású, erősen vízhiányos.

A terület meghatározó folyója a Tiszába torkolló Zagyva. Vízyűjtője jelentős, 5677 m², vízhozama 9.5 m³/s, teljes hossza 179 km, melyből közel 130 km a Jászság területén folyik keresztül. A Zagyvába torkolló vízfolyások közül KMT területén legjelentősebbek a Tarna, (hossza: 105 km, vízyűjtője 2116 km²), valamint a hozzá kapcsolódó Ágói-patak; továbbá a Rekettyes-ér és a Tápió (hossza 59 km, vízyűjtője 898 km²).¹⁷

A Jászság KMT legkeletibb része a 12-es csatornán keresztül a Jászsági-főcsatornával áll kapcsolatban, amely szintén a Tiszába ömlik. A felsorolt felszíni vízfolyások vizeinek minősége javarészt II. osztályú.

A Zagyván és a Tápión a kora tavaszi, a Tarnán inkább a kora nyári árvizek a jellemzőek, a kisvizek az ősszel gyakoriak. A Tarna és a Zagyva árvizeinek apasztására szolgálnak a Borsóhalmi és Jászteleki véstározók. Az utóbbi évtizedben a több alkalommal is vonultak le jelentős árhullámok a Zagyván és a Tarnán, így a véstározók megnyitása vált szükségessé. Legutóbb 2010 májusában és júniusában, amikor a KMT jelentős területei (Borsóhalmi-legelő) kerültek tartósan vízborítás alá. A véstározásnak fontos természetvédelmi vonatkozásai vannak: a vízborítás az adott évre jelentősen megváltoztatja az élőhely jellegét; vízhez kötődő madarak – köztük védett, illetve közösségi jelentőségű fajok – nagy tömegeit vonzza a területre, amelyek egy része fészkelésbe is fog. A véstározók nyár eleji-közepi apasztása e fajokat veszélybe sodorhatja.

A terület belvizeit kiterjedt csatornahálózat gyűjti össze. A Jászság KMT északi és déli területei közötti Zagyva-szakasz mentén számos holtág található.

Természetvédelmi szempontból a Zagyva Jászberény és Jászfelsőszentgyörgy közötti, mintegy 10 km hosszúságú szakasza a legértékesebb – ez a tervezési területen kívül eső, helyi védelem alatt álló terület.¹⁸

Felszín alatti vizek

A talajvíz átlagosan 2-4 m mélységben található, ennél magasabb vízállású területek a Tápió mentén fordulnak elő. A talajvíz mennyisége jelentéktelen. Kémiai jellege túlnyomóan nátrium-kalcium-magnézium-hidrogénkarbonátos, keménysége 15-45 nk°, illetve a települések körzetében lehet akár 45 nk° is. Szulfáttartalma jellemzően több, mint 300 mg/l.

¹⁷ A felsorolt vízfolyások *nem részei* a Jászság KMT-nek, ugyanakkor azzal összefüggő ökológiai rendszert alkotnak.

¹⁸ Nyilvántartás szerint (Védett Természeti Területek Törzskönyve) nem áll helyi védelem alatt, de mindenki azt hiszi és ki is van táblázva, ráadásul országos védeltséget jelölő táblákkal.

Ásvány-, hév- és gyógyvizek

A rétegvíz mennyisége maximum 1 l/s.km². Az artézi kutak körülbelül 100 m mélyek, vízhozamuk átlagosan nem éri el a 100 l/p-et. Hévízü kutak vannak Jászberényben (45 C0), Jászboldogházán (42 C0), Jákóhalmán (40 C0), Szászbereken (48 C0) és Újszászon (44 C0).

1.1.3. Talajtani adottságok – lásd: 4. térkép

A Jászság mérsékelten meleg, száraz, erősen vízhiányos terület. Déli részén alacsonyártéri síkság jellegű, holtmedrekkel és sűrű lecsapoló csatornahálózattal tagolt mentesített ártér. Uralkodó talajtípusa a réti talaj, löszös üledéken képződött agyagos vályog, benne terjedelmes szikes talajú foltok találhatóak.

A szikes talajok kiterjedése összességében igen jelentős, a mélyben sós csernozjomokkal együtt a KMT legelterjedtebb talajtípusa. A szikes talajtípuson belül a legjellemzőbbek a sztyeppedes réti szolonyecsek (Jászapáti-Jászkisér illetve Újszász-Jászboldogháza térségében), illetve a réti szolonyecsek (Borsóhalmi legelő). Az északi és délnyugati Zagyva menti részeken homokos, illetve löszös felszínű hordalékkúp-síkság terül el. Talaja humuszos homoktalaj, löszös felszínű csernozjom talajok. A Jászapáti-Jászkisér-Alattyán háromszögben, valamint a Jászáró-Pusztamonostor-Jászberény háromszögben réti csernozjomok, illetve mélyben sós réti csernozjomok találhatóak. Ezek a KMT szántóművelésre, illetve kertészeti művelésre (Jászáró) leginkább alkalmas területei.

A talaj vízháztartását alapvetően befolyásolja, a csapadékeloszlás évek közötti periodicitása, azaz a nedves és száraz periódusok váltakozása.

A XX. században az éghajlat túlnyomó részben (51%) száraz, illetve nedves (32%), s csak a fennmaradó időszak (17%) volt kedvező. A nedves periódusra jellemző a mély fekvésű területek belvizesedése ugyanakkor belvíz száraz években is jelentkezhet a csapadék éven belüli szélsőségei miatt. A túlzott vízlevezetés következtében a kistérség nagy része száraz, gyér lefolyású, természetes vízfolyásokban, vízállásokban szegény, vízhiányos művelt terület, de előfordul erősen, sőt fokozottan (Hevesi-ártér) vízhiányos rész is.

1.2. Természeti adottságok¹⁹

A Jászság KMT a Jászság tájegységen belül, legnagyobb részben pedig a Jászság földrajzi kistáj területén belül helyezkedik el. A Jászság tájegység arculatát ma alapvetően szántók uralják, melyek közé sziki legelők, rétek és javarészt ültetvényjellegű származékerdők ékelődnek.

A tájegység jelenlegi képének kialakulásában az emberi beavatkozásoknak, művelésnek alapvető szerepe volt. A XIII. században, a jászok betelepülésekor a tájegység vizes élőhelyek uralta terület volt. A Mátrából lefolyó vizek változtatták mocsárvilággá, amelyet szikes tavak, fűzfaerdők tarkítottak. A terület valaha erdősebb jellegű lehetett, Fodor (1942) szerint erre az éghajlati adatokból, történelmi feljegyzésekből és helynevekből lehet következtetni (a források szilfát, vadkörtefát, és vadalmát említenek).

---

¹⁹ A jelenlegi természeti adottságok nagymértékben a korábbi tájhasználat következtében alakultak ki, ezért e fejezet bevezetőjében ismertetjük röviden a tájhasználat változását, illetve a tájat jelentősen átformáló beavatkozások fontosabb lépéseit.

A török időkben a mocsaras részokról a fákat kiirtották, a 17. századra a Jászságban már alig akadt erdő. Ebben az időszakban a Jászság területének 96%-át legelők alkották, amelyeken nagyszámú állat legelt.

A tájegységben a szántók aránya ettől kezdve folyamatosan nőtt. Valószínűleg a szántóterületek kiterjesztésének igénye indította el a területek lecsapolását. A táj drasztikus átalakítása a 18. század közepétől kezdődött meg. A lecsapolások, az erdősítések és a homok lekötésére tett erőfeszítések jelentősen átalakították a táj arculatát, a 19. század közepére a Tisza árjának kivételével megoldották a terület árvízmentesítését. A szabadságharc után a Tisza árvízmentesítése is megkezdődött, a 19. század végére pedig teljesen lezajlott a Jászság lecsapolása. A 19. század végének mezőgazdasági fellendülése minden, szántónak felhasználható terület (vizes élőhely, legelő, kaszáló, homok) betörését eredményezte. Az őszi- tavaszi belvizek ellen azonban továbbra sem tudtak védekezni, a lecsapolás hatására pedig megjelent egy új probléma, a terület szikesedése. A probléma megoldásaként a szikes gyepeket nem használták szántónak, inkább legeltetés volt a jellemző.

A Jászság KMT felszínborítási viszonyai

ÁNÉR-élőhelytérkép hiányában a terület felszínborítását a CORINE²⁰ Land Cover 50 térkép, illetve adatbázis felhasználásával adjuk meg.²¹ Lásd: 5. térkép, 1. táblázat.

Madárvédelmi területek esetében, így a Jászság KMT esetében is, megítélésünk szerint, ez a felbontás a különböző mező- és erdőgazdálkodási tematikájú térképi adatbázisokkal, illetve a terepi ismeretekkel kiegészítve megfelelő a terület alapvető jellemzéséhez és a kezelési egységek megállapításához.

Miképpen ez a Jászság tájegység egészére is jellemző, a Jászság KMT is alapvetően szántók uralta terület. A TSZ-időszak gazdálkodási gyakorlatának hagyatékaként a nagytáblás szántók teszik ki a terület 56,96%-át, a kistáblás szántóföldek pedig 12,05%-át.²²

A Jászságban szerencsére az igazán nagy méretű többszáz hektáros egyben művelt szántóterületek nem jellemzőek, a terület jelentős részén a kusza csatornahálózat, vízfolyások, gátak, árkok, valamint a gyakori belvizesedés következtében az intenzív mezőgazdasági termelés feltételei limitáltak.

A területen előforduló *kistáblás* szántók természetvédelmi szempontból magasabb értéket képviselnek, mivel a táblák közötti csatornák, fasorok, egyéb élőhelyek változatosabb életteret biztosítanak. A KMT kijelölésekor a térség legfontosabb madártani értékeit jelentő ragadozómadár-fajok (parlagi sas, kerecsensólyom) fészkelő és táplálkozó területének védelem alá helyezése volt a célkitűzés, és e fajok a gyepterületek mellett jelentős mértékben kötődnek a szántóföldi kultúrákhoz, mint táplálkozóterületekhez.

A terület jelölő madárfajainak másik része (szalakóta, kis őrgébics) kifejezetten a természetes vagy természetközeli száraz és nedvesebb gyepterületekhez kötődnek fészkelés és táplálkozás szempontjából. A szikes gyepek és a löszgyepek a KMT legértékesebb élőhelyei,

²⁰ CLC50 1999-2003 között épített adatbázis

²¹ A Jászság különleges madárvédelmi területre részletes élőhelytérkép nem készült. A madárvédelmi területtel átfedő három élőhelyvédelmi terület fenntartási tervéhez a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság irányításával 2013/14 folyamán készülnek az élőhelytérképek.

Az átfedő 3 terület esetében az elkészülő élőhelytérképek és fenntartási tervek információtartalmát a szükséges mértékben be kell emelni a jelen dokumentumba.

²² A CLC50 adatbázis a 10 ha táblaméret feletti szántókat tekinti nagytáblás szántónak.

ezek a területek különleges természetmegőrzési területekként (kjKTT) is a Natura 2000 hálózat részei. A gyepek összesített aránya 26,75%, ennek nagy része fák és cserjék nélküli szikes, illetve löszös puszták. Gyepek esetén a szántókkal ellentétben, nagyobb, többé-kevésbé összefüggő táblák is megtalálhatók (pl. Borsóhalmi legelő). A gyepekbe rossz minőségű, szántóként művelt táblák ékelődnek. A Jászság KMT erdővel ritkán borított táj, területén mindösszesen csak 3,15%-ban található meg ez az élőhelytípus. Az őshonos fajokból (főként kocsányos tölgy) álló erdők gazdagok erdei orchidea-fajokban. A tájidegen fajokból (főként nemes nyaraból és akácokból) álló erdők, ültetvények, mezővédő fasorok, mint élőhelyek általában kevésbé értékes területek ezek, ám madárvédelmi szempontból mégis fontos funkciót töltenek be: jelölő fajok (pl. kék vércse, szalakóta) fészkelő helyeiül szolgálnak. A Jászapáti és Jász Kisér határában található fiatal és idősebb tölgyesek, tölgyültetvények ún. „szarvasgombás erdők”, évente jelentős gombatermésel. A szarvasgomba piaci értéke miatt a Jászság ezen része az utóbbi időben a figyelem középpontjába került. Ez jelentős zavarást jelenthet ezen területen költő jelölő madárfajokra.

1. táblázat – A Jászság KMT felszínborítási viszonyai a CORINE 50 alapján

Kód	Főkategória	Kategória	terület (ha)	terület (%)
2111	szántó	Nagytablás szántóföldek	11466,99	56,96%
2112	szántó	Kistablás szántóföldek	2426,22	12,05%
	szántóterület összesen:		13893,21	69,01%
3211	gyep	Természetes gyepek fák és cserjék nélkül	4139,84	20,56%
2311	gyep	Intenzív legelők és erősen degradált gyepek bokrok és fák nélkül	1111,60	5,52%
3212	gyep	Természetes gyepek fákkal és cserjékkel	106,34	0,53%
2312	gyep	Intenzív legelők és erősen degradált gyepek fákkal és bokrokkal	27,09	0,13%
	gyepterület összesen		5384,87	26,75%
3111	erdő	Zárt lombkoronájú természetes lombhullató erdők nem vizenyős területen	317,82	1,58%
3115	erdő	Lombos erdő ültetvények	267,90	1,33%
3241	erdő	Fiatalos erdők és vágásterületek	34,88	0,17%
3243	erdő	Spontán cserjésedő-erdősődő területek	12,31	0,06%
3112	erdő	Zárt lombkoronájú természetes lombhullató erdők, vizenyős területen	0,58	0,00%
3114	erdő	Nyílt lombkoronájú természetes lombhullató erdők, vizenyős területen	0,10	0,00%
	erdőterület összesen:		633,59	3,15%
12112	mesterséges felszínek	Agrár létesítmények	46,99	0,23%
1222	mesterséges felszínek	Vasúthálózat és csatlakozó területek	17,14	0,09%
1321	mesterséges felszínek	Szilárd hulladéklerakó helyek	8,14	0,04%
1122	mesterséges felszínek	Nem összefüggő, családi házas és kertes beépítés	5,37	0,03%

1212	mesterséges felszínek	Speciális műszaki létesítmények	0,80	0,00%
	mesterséges felszínek összesen:		78,44	0,39%
5111	felszíni víz	Folyóvizek	35,12	0,17%
5112	felszíni víz	Csatornák	11,65	0,06%
51221	felszíni víz	Mesterséges tavak, víztározók	10,85	0,05%
	felszíni vizek összesen:		57,62	0,29%
24222	egyéb	Tanyák	28,21	0,14%
3333	egyéb	Ritkás növényzet szikes területeken	18,34	0,09%
2433	egyéb	Mezőgazdasági területek túlsúlyban szórt megjelenésű természetes vegetációval	4,36	0,02%
24221	egyéb	Komplex művelési szerkezet épületekkel	3,86	0,02%
2432	egyéb	Mezőgazdasági területek túlsúlyban intenzív legelőkkel és jelentős természetes vegetációval	0,50	0,00%
	egyéb kategória összesen:		55,27	0,27%
2221	ültetvény	Gyümölcsfa-ültetvények	16,75	0,08%
4113	mocsár	Szikes mocsarak	9,17	0,05%
4111	mocsár	Édesvízi mocsarak	2,20	0,01%
	mocsár összesen:		11,37	0,06%
Mindösszesen:			20131,12	100%

Összefoglaló botanikai és zoológiai jellemzés

Botanikai jellemzés

A Jászság KMT florisztikailag a Pannóniai Flóratartomány (*Pannonicum*), Alföld Flóraidéke (*Eupannonicum*) Tiszántúl flórajárásába (*Crisicum*) tartozik. A Tiszántúl Flórajárás erőteljesen kontinentális jellegű.

A KMT területének botanikai értékeit egyfelől a folyószabályozás hatására létrejött ártéri élőhelyek (puhafás ligeterdők, ártéri rétek) maradványai, nagyobb részben pedig a szikes jellegű élőhelyek jelentik. A szikeseken belül értékes élőhelytípusok a cickafarkas és helyenként az ürmös szikes pusztarétek (*Achilleo-Festucetum pseudoninae*) valamint a szikes mocsárrétek (*Agrosti-Alopecuretum pratensis*). A Jászságban előforduló egyéb természetes erdőtársulások közül (keményfa-ligeterdők és sziki tölgyesek) a KMT területén csupán maradványok, kisebb foltokban lelhetőek fel, ugyanakkor az ültetett kocsányos tölgyesekben erdei orchidea-fajok találhatóak.

A szikesek jellemző növényfaja a réti őszirózsa (*Aster sedifolius*), amely a szolonyec rétsztyepp maradványokat jelzi. Nedvesebb területeken, vízfolyások mentén található sziki magaskórósokban, mocsárréteken fordul elő a sziki kocsord (*Peucedanum officinale*), a réti iszalag (*Clematis integrifolia*) és a fátyolos nőszirm (*Iris spuria*). A szikesek között foltszerűen, illetve mezsgyéekben, gátakon maradt meg lösznövényzet, amelynek jellemző faja a gumós macskahere (*Phlomis tuberosa*), emellett megtalálható még a ritka Biebersteingyűjtőványfű (*Linaria biebersteinii*) és a tavaszi hérics (*Adonis vernalis*).

Zoológiai jellemzés

A Jászság KMT jelentős része szántóként művelt kultúrterület, amelyet csatornák, árkok, fasorok, beékelődő facsoportok szabdalnak. A szántók állatvilága jellemzően gyér, de ez nagymértékben függ a gazdálkodási gyakorlattól, a vetett kultúrától, az aktuális műveletektől. Az ízeltlábúakban és kisemlősökben, apróvadban gazdagabb szántók az ezekkel táplálkozó madárfajok szempontjából fontos élőhelyek. Ide tartoznak a terület legfőbb értékei, az itt fészkelő, táplálkozó, illetve teelő ragadozómadár-fajok. A fészkelők közül kiemelendő a parlagi sas (*Aquila heliaca*), a kerecsensólyom (*Falco cherrug*) és a kék vércse (*Falco vespertinus*) állománya.

A gyepterületek, és más természetes vagy természetközeli élőhelyek aránya viszonylag alacsony, ám a facsoportokkal és fasorokkal tarkított gyepek élőhelyek mégis szép számú szalakótának (*Coracias garrulus*), kis őrgébicsnek (*Lanius minor*) adnak otthont. A KMT további zoológiai értékei is a szikes gyepekhez, vizes élőhelyekhez, erdei élőhelyekhez kötődnek. A Borsóhalmi-legelő KTT területén megtalálható a nagy szikibagoly (*Gortyna borelli lunata*), amely a tápnövényének - sziki kocsord - otthont adó sziki gyepekben él. Gyepes élőhelyekre jellemző fajok még az óriás nünüke (*Meloe cicatricosus*) és a molnárgörény (*Mustela eversmannii*). Az Újszász-jászboldogházi gyepek elnevezésű, kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területen ürgék (*Spermophilus citellus*) fordulnak elő.

Vizes élőhelyekhez kötődő fajok közül a Jászság KMT területén megtalálható a dunai tarajos gőte (*Triturus dobrogicus*), a vöröshasú unka (*Bombina bombina*), vidra (*Lutra lutra*), tavi szitakötő (*Anax parthenope*), nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*). Erdei fajok közül a területre a skarlátbogár (*Cucujus cinnaberinus*) és a szarvasbogár (*Lucanus cervus*) előfordulása jellemző.

1.2.1 . A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű élőhelyek²³

Élőhelytípus kódja	Élőhelytípus megnevezése	Reprezentativitás (A-D)
1530*	Pannon szikes sztyeppek és mocsarak	C
6250*	Síksági pannon löszgyepek	D

1.2.2 A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű növényfajok²⁴

Irányelv melléklete (II., IV., V.)	Faj név	Population (országos állományhoz viszonyított arány) (A-D) (csak az I. mellékleteseknél)
II.	Kisfészkes aszat (<i>Cirsium brachycephalum</i>)	D

²³ Felsorolás az **átfedő kJKT terület** adatlapjai (Standard Data Form), illetve terepi megfigyelések alapján. A táblázatban szereplő növény- és állatfajok a tervezés szempontjából javarészt nem relevánsak, ugyanakkor jellemzik a terület természetes / természetközeli élőhelyeit

²⁴ Lásd: fent

1.2.3 A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű állatfajok²⁵

Irányelv melléklete (II., IV., V.)	Faj név	Population (országos állományhoz viszonyított arány) (A-D)
II.	Nagy szikibagoly (<i>Gortyna borelii lunata</i>)	B
II.	Vöröshasú unka (<i>Bombina bombina</i>)	C
II.	Dunai tarajos gőte (<i>Triturus dobrogicus</i>)	C
II.	Ürge (<i>Spermophilus citellus</i>)	C
II.	Skarlátbogár (<i>Cucujus cinnaberinus</i>)	D
II.	Nagy tűzlepke (<i>Lycaena dispar</i>)	D
II.	Szarvasbogár (<i>Lucanus cervus</i>)	D
II.	Molnárgörény (<i>Mustela eversmannii</i>)	D

1.2.4 A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű madárfajok

A Jászság KMT 2004-ben kijelölt területe a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület és a BirdLife International javaslatai, illetve az Európai Bizottság elvárásai nyomán 2010-ben bővült a Jászapáti-jászkiséri szikesek kjKTT valamint a Újszász-jászboldogházi gyepek kjKTT területeivel, összesen mintegy 3745 hektárral²⁶.

A bővítésre azért volt szükség, mert a madárvédelmi terület 2004-es kijelölésekor a Jászság KMT jelölőfajainak jelentős állományai kívül rekedtek a madárvédelmi terület határain. A jelölőfajok közül a nyílt, nagyobb kiterjedésű szántókhoz, művelt területekhez jobban kötődő parlagi sas és kerecsensólyom állományai a Jászság, (mint tájegység) területén elszórtabban költenek, míg a kék vércse, a szalakóta és a kis őrgébics koncentráltabban, elsősorban a gyepterületeken vagy azok közelében fészkelnek. Mivel a KMT nagymértékű bővítésére, jelentős, újabb mezőgazdasági területek Natura 2000 hálózatba való bevonására nem volt lehetőség, a két nagyobb egybefüggő(bb) gyepterület került a madárvédelmi területbe.

A bővítéssel a szalakóta, kis őrgébics és – elsősorban – a kék vércse fészkelőállományai teljesebb területi védelmet élveznek a térségben, a parlagi sas és a kerecsen állományainak továbbra is jelentős részei élnek a KMT határain kívül, területi védelem nélkül.

A Jászság KMT a pusztai madárfajok szempontjából tartozik jelentős madárélőhelyeink közé, kiemelkedő a ragadozómadarak, elsősorban a parlagi sas és a kerecsensólyom, illetve a kék vércse állománya, utóbbi fajnak egyik legnagyobb hazai őszi gyülekezőhelye található a terület közelében. A gyepterületekhez kötődő fajok közül kiemelkedő a szalakóta, a kis őrgébics és a parlagi pityer fészkelőállománya. A területen a tűzok évről évre rendszeresen, de igen kis számban előfordul, fészkelési időszakban, illetve az őszi gyülekező alkalmával.

A tavaszi/őszi belvizes időszakban a szikes gyepek és szántóterületek nagyszámú vonuló vízimadárnak nyújtanak fészkelő, de leginkább pihenő- és táplálkozóterületet. Csapadékos

²⁵ Lásd: fent

²⁶ 23/2010 (II. 10.) Korm. rendelet az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004 (X. 8.) Korm. rendelet módosításáról

időszakokban, illetve árvizes években a területen egyes területeken (pl. a vésztározók területén) jelentős vízborítás alakulhat ki, ilyenkor a térség képe és madárvilága az egykori, lecsapolás előtti állapotokat idézi.

1.2.4.1 A Jászság KMT adatlapján (Standard Data Form)²⁷ szereplő közösségi jelentőségű madárfajok

Irányelv melléklete (I., II/1., II/2., III/1., III/2.)	Faj név / tudományos név	Population (országos állományhoz viszonyított arány) (A-D) (csak az I. mellékleteseknél)
I.	Parlagi sas (<i>Aquila heliaca</i>)* ²⁸	B
I.	Szalakóta (<i>Coracias garrulus</i>)*	B
I.	Kerecsensólyom (<i>Falco cherrug</i>)*	B
I.	Kék vércse (<i>Falco vespertinus</i>)*	B, A ²⁹
I.	Túzok (<i>Otis tarda</i>)*	C
I.	Kis őrgébics (<i>Lanius minor</i>)	B
I.	Parlagi pityer (<i>Anthus campestris</i>)	B
I.	Réti fülesbagoly (<i>Asio flammeus</i>)	C, B ³⁰
I.	Ugartyúk (<i>Burhinus oedicnemus</i>)	C
I.	Fehér gólya (<i>Ciconia ciconia</i>)	C
I.	Barna rétihéja (<i>Circus aeruginosus</i>)	C
I.	Balkáni fakopáncs (<i>Dendrocopos syriacus</i>)	C
I.	Tövisszűrő gébics (<i>Lanius collurio</i>)	C
I.	Aranylile (<i>Pluvialis apricaria</i>)	B
I.	Fekete gólya (<i>Ciconia nigra</i>)	C
I.	Kékes rétihéja (<i>Circus cyaneus</i>)	C
I.	Réti sas (<i>Haliaeetus albicilla</i>)	C
I.	Gólyatöcs (<i>Himantopus himantopus</i>)	C
II/2.	Nagy goda (<i>Limosa limosa</i>)	C
II/2.	Piroslábú cankó (<i>Tringa totanus</i>)	C
I.	Fekete harkály (<i>Dryocopus martius</i>)	D
II/2.	Vetési varjú (<i>Corvus frugilegus</i>)	

²⁷ A VM TMF legfrissebb elérhető adatbázisa alapján; 2012. október

²⁸ A *-gal jelöltek a Madárvédelmi Irányelv (2009/147/EC) I. Függelékében szereplő azon fajok, amelyeket az EU Madártani Szakbizottsága (Ornis Committee) a "LIFE finanszírozás szempontjából kiemelt jelentőségűnek ítélte" (legutóbbi felülvizsgálat: 2012. október)

²⁹ fészkelő-, illetve átvonuló állomány tekintetében

³⁰ fészkelő-, illetve telelőállomány tekintetében

1.2.4.2 A jelölő madárfajok részletes áttekintése

Faj neve:	Parlagi sas (<i>Aquila heliaca</i>)*
Irányelv melléklete:	I.
Faj előfordulásai a területen:	<p>A Jászság a faj egyik legjelentősebb fészkelő-, táplálkozó és telelő területe; az országos állomány 20%-a területen és környezetében fészkel. A teljes jászsági parlagisas-állomány mintegy 3-szorosa a KMT-n fészkelő párok számának.</p> <p>Magán a KMT-n, annak központi, egybefüggő blokkjának (azaz a 2010-es bővítés előtti területnek) északi és déli felén összesen 6-10 pár fészkel. A korábban jelentős telelőállomány napjainkra csökkent, mintegy 10-30 egyed; a telelő madarak nagyjából az északi területrészekben fordulnak elő (Jászágó, Jászberény, Jászárokszállás).</p>
Állomány nagyság (jelöléskor):	3-4 pár
Állomány nagyság (tervkészítéskor):	fészkelőállomány: 6-10 pár; telelőállomány: 10-30 egyed
Állomány változásának tendenciái és okai:	<p>A terület kijelölése óta a parlagi sas állománya (fészkelő és telelő madarak) növekedett a Jászság térségében. Az állománynövekedés hátterében az áll, hogy a faj az utóbbi 2 évtized természetvédelmi intézkedéseinek következtében a hegyvidéki-erdei (Mátra, Bükk) élőhelyek felől újra elfoglalja korábbi síkvidéki élőhelyeit.</p> <p>A telelőállomány az utóbbi években csökkent.</p>
Faj veszélyeztetettsége:	<p>A parlagi sas állománya országos szinten erősödő tendenciát mutat, ugyanakkor az utóbbi évtizedben új, jelentős veszélyeztető tényezők kerültek elő (lásd alább).</p> <p>A faj területen való hosszú távú megőrzési stratégiájának fő elemei a következők:</p> <ul style="list-style-type: none"> - fészkelésre alkalmas fasorok, facsoportok megóvása; a kritikus időszakokban ezek zavartalanságának biztosítása - legfontosabb zsákmányállatok (mezei nyúl, ürge, hörcsög, fácán) állományainak megőrzése az élőhelyek fenntartásával, rekonstrukciójával

Veszélyeztető tényezők:

- a sasok közvetlen pusztulását okozó tényezők (mérgezés, áramütés) kiiktatása
- Fészkek közelében végzett (mezőgazdasági) tevékenység
- Fészkes fák kidőlése, fészkek leszakadása szélsőséges időjárás következtében
- Fészkelésre alkalmas fasorok, facsoportok eltűnése
- Középfeszültségű vezetékek tartóoszlopain történő áramütés
- Akut veszélyeztető tényező az évről évre jelentkező, olykor rendkívül súlyos mértékű mérgezés. A probléma társadalmi-gazdasági okainak felderítése és elhárítása talán a legfontosabb természetvédelmi feladat.
- A legfontosabb zsákmányállatok (mezei nyúl, hörcsög) állományának riasztó mértékű csökkenése. Az állománycsökkenést részben az alkalmas élőhelyek eltűnése, részben a helytelen vadgazdálkodási gyakorlat okozhatja

Faj neve:

Szalakóta (*Coracias garrulus*)

Irányelv melléklete:

I.

Faj előfordulásai a területen:

A faj a puhafás ligetekkel, facsoportokkal, fasorokkal mozaikoló gyepterületekhez kötődik, így a tervezési területen is a gypeses élőhelyeken találjuk, ahol fészkelésre alkalmas facsoportok, fasorok vagy ezekre elhelyezett mesterséges fészkek találhatók. A KMT központi területének északi blokkjában a Borsóhalmi-legelőn és a környező gyepterületeken, Alattyán határában a Nagy-kút lapos nevű területen, továbbá a Jászapáti-jászkiséri szikesek területén és Újszász és Tápiógyörgye határában fészkel, nagyrészt mesterséges fészkekben.

Állomány nagyság (jelöléskor):

10-15 pár

Állomány nagyság (tervkészítéskor):

35-55 pár

Állomány változásának tendenciái és okai:

A fészkelőállomány növekedése részben látszólagos; oka a KMT terület 2010-es bővítése, amelynek során a Jászapáti-jászkiséri, illetve az Újszász-jászboldogházi

gyepterületek, fontos szalakóta-élőhelyek is a Jászság KMT részeivé váltak.

Az állomány növekedéshez hozzájárult a fészekodúk kihelyezése, odútelepek létesítése. Az ország valamennyi szalakóta-élőhelyén, így a Jászságban is a fészkelésre alkalmas idősebb, odvasodó puhafás erdőfoltok, facsoportok megfogyatkozásával a szalakóta állományát nagymértékben alakítja az elérhető (mesterséges) fészekodúk mennyisége. Jelenleg a korábban kihelyezett 122-ből kb. 100 működő odú található a területen.

Faj veszélyeztetettség:

A szalakóta állománya a Jászság KMT területén növekszik, ennek háttérében ugyanakkor a fészkelési lehetőségek folyamatos, mesterséges fenntartása / bővítése áll. A fészekodúk kihelyezése és karbantartása rendkívül erőforrás-igényes, így ez a faj hosszú távú megőrzésének nem lehet az egyedüli eszköze.

A szalakóta hosszú távú védelmét az táplálkozóterületek, azaz az Jászságban extenzíven kezelt gyepek megőrzése (azaz: legeltetése, kaszálása), rekonstrukciója, és kiemelten a fészkelésre alkalmas, idősebb fákat is tartalmazó facsoportok, mezővédő fasorok, stb. megőrzése és rekonstrukciója jelentheti. A fajra veszélyt jelent a középvezetékű tartóoszlop-fejeken történő áramütés, így ezek szigetelése is elősegíti védelmét.

Veszélyeztető tényezők:

- Fészkelésre alkalmas idősebb, odvasodó fűz- és nyárfacsoportok, fasorok eltűnése fakivágás, illegális kitermelés, tűz, vagy más okokból
- Legeltetés felhagyása gyepterületeken
- Gyepek feltörése
- Középvezetékű vezeték tartóoszlopain történő áramütés

Faj neve:

Kerecsensólyom (*Falco cherrug*)

Irányelv melléklete:

I.

Faj előfordulásai a területen:

A Jászság területén elszórtan összesen mintegy 20-22 pár fészkel, ebből a Jászság KMT-n 5-6 pár, részben kihelyezett műfészkekben.

Állomány nagyság (jelöléskor):

3-4 pár

Állománynagyság
(tervkészítéskor):

4-5 pár fészkelő; 2-5 egyed átvonuló

Állomány változásának tendenciái
és okai:

A faj fészkelőállománya stabil/növekvő a területen, az utóbbi évtizedben a mesterséges fészkelőládák kihelyezésével a fészkelési lehetőségek száma és a költésbiztonság növekedett.

Faj veszélyeztetettsége:

A kerecsensólyom-állomány országos szinten stabil, illetve gyarapodó, ám a fészkelési időszakban történő zavarás, a fészkelésre alkalmas fák/élőhelyfoltok száma, illetve a táplálékállatok elérhetősége fontos korlátozó tényezők.

A faj hosszú távú megőrzését az alábbiak segítik:

- a fészkek környékén a kritikus időszakban a zavarás minimalizálása
- műfészkek, költőládák kihelyezése
- fészkelésre alkalmas fák, facsoportok, fasorok megóvása
- gyepek legeltetéssel történő fenntartása a zsákmányállatok (pl. ürge) élőhelyeinek megőrzése érdekében
- illegális tojás- és fiókagyűjtés megakadályozása

Veszélyeztető tényezők:

- mezőgazdasági munkavégzés vagy más emberi tevékenység zavaró hatása a fészkek közelében
- fészkelésre alkalmas fák kidőlése, fészkek lesodródása
- gyepfeltörések
- Középfeszültségű vezetékek tartóoszlopain történő áramütés
- fakivágások, illegális fakitermelés

Faj neve:

Kék vércse (*Falco vespertinus*)

Irányelv melléklete:

I.

Faj előfordulásai a területen:

A kék vércse a területen kisebb arányban szoliter szarkafészkekben, nagyjából mesterséges fészkelepeken költ a Jászberény és Jászkóhalma közelében a Borsóhalmi-legelő KTT és az Újszász-jászboldogházi gyepek KTT-k területén.

A fészkelőállomány nagysága és eloszlása a KMT-n

	<p>belüli évről-évre változhat, a mesterséges költőládákból álló fészektelepek elérhetősége/állapota, a predációs nyomás, illetve az elérhető táplálék függvényében.</p> <p>A Jászság KMT déli részén, az Újszász-jászboldogházi gyepek terület rész közelében található az egyik legjelentősebb őszi kékvércse-gyülekező- és éjszakázóhely, ahol alkalmanként 800-1000 példány is összegyűlhet.</p>
Állomány nagyság (jelölés):	20-25 pár
Állomány nagyság (tervkészítés):	40-75 pár fészkelő; 700-1650 átvonuló, ill. a gyülekezőhelyeken tartózkodó egyed – a gyülekezőhely jelenleg nem a tervezési területen, de annak közvetlen közelében található.
Állomány változásának tendenciái és okai:	<p>A kék vércse országos állománya a múlt század közepe óta (észelten) folyamatosan csökken, jelenleg 800-900 pár körüli. A csökkenés oka egyfelől a mezőgazdaságban lezajlott szerkezetváltás és intenzifikáció: a gyepek feltörése, a legeltetés hiánya, fokozott vegyszerhasználat, másfelől a hazai vetésivarjú-állomány összeomlása, a varjútelepek eltűnése.</p> <p>A jászsági „állománynövekedés” javarészt látszólagos: a Jászság KMT 2010. évi bővítésének a következménye, amelynek során az Újszász-jászboldogházi gyepek KTT területe is a KMT része lett, jelentős kékvércse-állománnyal. Az elmúlt években a fészkelőtelepek az erdőfoltok kivágása, predációs nyomás, illetve új fészkeláda-telepek létesítése nyomán átrendeződtek.</p>
Faj veszélyeztetettsége:	<p>A kék vércse hosszú távú megőrzése a természetes fészkelőtelepek rekonstrukciójával, azaz: a pusztai területek vetésivarjú-állományának megerősítésével, illetve az egyéb veszélyeztető tényezők mérséklésével lehetséges. A szoliter fészkelők szempontjából a mezőgazdasági területekhez kötődő szarkaállomány helyzete is jelentős tényező.</p> <p>A természetes fészkelőtelepek megerősödéséig a mesterséges fészektelepek kialakítása és fenntartása fontos és fenntartandó természetvédelmi intézkedés.</p>
Veszélyeztető tényezők:	<ul style="list-style-type: none"> - fészkelőtelepek eltűnése a mezőgazdasági területek facsoportjainak, fasorainak eltűnésével (fakivágás, illegális fakitermelés,

stb. következtében)

- vetésivarjú-állomány csökkenése – a két faj rendkívül szoros ökológiai kapcsolatban van
- legeltetési állattartás (főként juh) csökkenése
- áramütés középvezettségű oszlopokon
- közúti forgalomból származó elütések

Faj neve:

Túzok (*Otis tarda*)

Irányelv melléklete:

I.

Faj előfordulásai a területen:

A tűzok alkalmanként fordul elő a Jászság KMT területén, fészkelő fajként az utóbbi 15 évben nem figyelték meg.

Állomány nagyság (jelöléskor):

1-5 egyed

Állomány nagyság
(tervkészítéskor):

0-1 egyed (nem fészkelő)

Állomány változásának tendenciái
és okai:

A Jászság korábban meglévő tűzokállománya leginkább a Hevesi-borsodi fészkelő állománnyal mozgott együtt, amely az utóbbi években szintén csökkentő tendenciát mutat.

Faj veszélyeztetettsége:

A jelenlegi nagy mértékű tagoltság, feldarabolódás miatt a terület a tűzok szempontjából nem ideális, *dürgő*helyek kialakulása, összefüggő, zavartalan gyepek híján nem valószínű.

Ugyanakkora a hazai tűzokállomány szempontjából a Tápó-vidék és a Jászság térsége, így Jászság KMT *potenciális* élőhelyek, amelyek egy esetleges állománygyarapodást során *fészkelő*területek lehetnek, másrészt biztosíthatják az ökológiai kapcsolatot a kiskunsági és a hevesi, illetve hortobágyi tűzokpopulációk között. Megalapozó védelmi intézkedés ezért a terület folyamatos monitorozása, a tűzok esetleges megjelenésének rögzítése.

A hazai tűzokállomány megerősítése, hosszú távú megőrzése érdekében fontos lehet a tűzokvédelmi szempontok figyelembe vétele is a szántó- és gyepterületek kezelése, illetve a földhasználat kialakítása során.

Veszélyeztető tényezők:

- alkamas élőhelyek beszűkülése a mezőgazdaság intenzifikációja, a gyepterületek zsugorodása, a nagytáblás vegyszer- és technológia-intenzív mezőgazdálkodási gyakorlat terjedése (és támogatása) következtében.
- dürgőhelyek zavarása
- nem megfelelő időben és veszélyes módszerekkel történő mezőgazdasági munkavégzés a tűzok fészkelési időszakában (kaszálás, betakarítás, stb.)
- földön fészkelő faj lévén a szélsőséges időjárási viszonyok, (vízborítás, tartós aszály), illetve a talaj nedvességtartalma jelentősen befolyásolja fészkelési lehetőségeti és költséssikerét.
- Fészekpredáció szörmés ragadozók és varjúfélék által; a predáció valószínűségét növeli a mezőgazdasági munkák zavaró hatása (fészkek felzavarása, körbekaszálása).

Faj neve:

Kis őrgébics (*Lanius minor*)

Irányelv melléklete:

I.

Faj előfordulásai a területen:

A kis őrgébics a fásorokkal, facsoportokkal tarkított legeltetett szárazabb, rövid fűvű gyepterületek madara, így a Jászság térségében is a kisebb-nagyobb gyepterületeken, tanyahelyeken találjuk. A KMT területén legfontosabb fészkelőterületei az északi részeken a Borsóhalmi-legelőn, Jászberény, Jászfákóhalma térségében, illetve Jászapáti-Jászkisér, valamint Újszász-Jászboldogháza térségében.

Állomány nagyság (jelöléskor):

30-100 pár

Állomány nagyság
(tervkészítéskor):

100-150 pár

Állomány változásának tendenciái
és okai:

A fészkelőállomány növekedése legalább részben látszólagos; oka a KMT terület 2010-es bővítése, amelynek során a Jászapáti-jászkiséri, illetve az Újszász-jászboldogházi gyepterületek, a gyepekkel mozaikoló fásorokkal, facsoportokkal, azaz a kis őrgébics szempontjából ideális élőhelyekkel, a Jászság KMT részeivé váltak.

	A faj teljes jászági állománya ugyanakkor kb. kétszerese a KMT-n fészkelő párok számának, jelentős állományok élnek Jánoshida, Jászboldogháza és Jászberény térségében a Natura 2000 terület határain kívül is.
Faj veszélyeztetettsége:	A kis őrgébics rövid fűvű gyepterületeken élő vártamadár, amely fészkelés és táplálékszerzés kapcsán is kötődik a bokros-fás élőhelymozaikokhoz, a tanyahelyek, mezőgazdasági épületek és utak mentén lévő facsoportokhoz, fasorokhoz. Az extenzív gyepegzálkodás (legeltetés, kaszálás) fenntartásával, a mérsékelt vegyszerhasználattal, a fás vegetáció megóvásával hazai fészkelőhelyein – így a Jászságban is – védelme biztosítható.
Veszélyeztető tényezők:	A gyepek legeltetésének, művelésének felhagyása, a gyepfeltörések élőhelyeinek beszűkülésével veszélyeztetik fennmaradását. Az intenzív vegyszerhasználattal, gyepek égetésével a faj táplálékbázisa kerül veszélybe. Fasorok, facsoportok eltűnésével (fakivágás, illegális kitermelés, égetést a fészkelési lehetőségei fogyatkoznak.
Faj neve:	Parlagi pityer (<i>Anthus campestris</i>)
Irányelv melléklete:	I.
Faj előfordulásai a területen:	Az alföldi homokpuszták, gyepek és legelők, valamint a mezőgazdasági területeket szegélyező dűlőutak, csatorna- és árokpartok elég gyakori fészkelője. A Jászság KMT területén a faj a legeltetett gyepterületeket, szegélyélőhelyeket részesíti előnyben.
Állománynagyság (jelöléskor):	10-50 pár
Állománynagyság (tervkészítéskor):	50-150 pár
Állomány változásának tendenciái és okai:	Országos állománya az utóbbi években emelkedő tendenciát mutat. Az állománynövekedés legalább részben látszólagos, a KMT bővítésének, illetve az intenzív felmérési és monitoring munkának tudható be.

Faj veszélyeztetettsége:	A faj állománya országosan stabil, illetve emelkedő; hosszú távon a gyepterületek megőrzésével, a gyepek legeltetésével a jászsági állomány fennmaradása biztosítható.
Veszélyeztető tényezők:	Gyepgazdálkodás visszaszorulása, legeltetés felhagyása, gyepfeltörések beszűkítik élőhelyét.

Faj neve: **Réti fülesbagoly** (*Asio flammeus*)

Irányelv melléklete: I.

Faj előfordulásai a területen: Sík vidéki sás- és mocsárrétek, gyepek, esetenként gabona- vagy lucernatáblák évről évre ingadozó számú fészkelője. A Jászság KMT területén a faj alkalmi fészkelő és rendszeres téli vendég; az utóbbi években a Borsóhalmi-legelő területén fordult elő telelési ill. költési időben is.

Állománymagyság (jelöléskor): *jelöléskor a faj nem szerepelt a terület adatlapjában*

Állománymagyság (tervkészítéskor): 0-5 fészkelő pár; 20-100 telelő egyed

Állomány változásának tendenciái és okai: A faj fészkelő- és telelőállománya jellegzetesen nagymértékű ingadozásokat mutat, invázió-jellegű.

Faj veszélyeztetettsége: A gyepterületek, főként a vizenyősebb, zombékosabb területek megőrzésével a faj élőhelyei biztosíthatók.

Veszélyeztető tényezők: Gyeppterületek megfogyatkozása, gyepek feltörése, gyepművelés felhagyása. Nedvesebb területek lecsapolása, leszárítása

Faj neve: **Ugartyúk** (*Burhinus oedicephalus*)

Irányelv melléklete: I.

Faj előfordulásai a területen: A faj a Jászság KMT területén rendszeres, kisszámú fészkelő; a rövid fűvű, legeltetett szikes gyepekhez kötődik. Fészkelőhelyként a gyepekkel szomszédos kapás kultúrákat is választja.

Állománynagyság (jelöléskor):	<i>jelöléskor a faj nem szerepelt a terület adatlapjában</i>
Állománynagyság (tervkészítéskor):	0-3 pár
Állomány változásának tendenciái és okai:	A faj országos állománya az utóbbi évtizedben csökkent. A terület vélhetően a Hevesi-sík, illetve a Kiskunság fészkelő populációnak peremén helyezkedik el.
Faj veszélyeztetettsége:	Rejtett életmódú, kevésbé ismert madárfaj, így az állomány felmérése, a környező populációkkal való kapcsolatának vizsgálata, a veszélyeztető tényezők felmérése elsődleges feladat. A faj fontos élőhelyeit jelentő rövid fűvű, elsősorban legeltetett gyepek fenntartása, kezelése alapvető fontosságú. Szántókon is fészkel, ezért fészkelőhelyeinek feltérképezése, majd a művelési munkálatok helyi korlátozása fontos a fészkaljak megóvása érdekében.
Veszélyeztető tényezők:	Gyepterületek feltörése, feldarabolódása Szántóföldi művelésből származó zavarás, fészkek közvetlen pusztulása
Faj neve:	Fehér gólya (<i>Ciconia ciconia</i>)
Irányelv melléklete:	I.
Faj előfordulásai a területen:	A fehér gólya a Jászság KMT települései rendszeres fészkelő, táplálkozóterületei pedig a környező gyepek és szántók.
Állománynagyság (jelöléskor):	<i>jelöléskor a faj nem szerepelt a terület adatlapjában</i>
Állománynagyság (tervkészítéskor):	2-5 fészkelő pár; 50-100 átvonuló egyed
Állomány változásának tendenciái és okai:	A faj a Jászság KMT településeinek belterületein a jelzettnél nagyobb fészkelőállománnyal fordul elő, ugyanakkor a belterületek nem képezik a KMT részét.
Faj veszélyeztetettsége:	Országos állományára az élőhelyek (főként táplálkozóhelyek) átalakulásán túl az áramütés (fészeknél, illetve középvezettségű oszlopok

	tartóoszlopai, vezetékai) jelent veszélyt. A Jászság KMT területén a tartóoszlopok 80-90%-a szigetelt.
	Tartóoszlopok és műfészkek kihelyezésével segíthetjük a megtelepedését, a gyepterületek megőrzése és megfelelő vízellátás biztosít táplálékforrást az állomány fennmaradásához.
Veszélyeztető tényezők:	Hazai fészkelőterületein a táplálkozóterületek beszűkülése; illetve az áramütés, vezetéknek való ütközés jelentik a legfőbb veszélyforrásokat.

Faj neve:	Barna rétihéja (<i>Circus aeruginosus</i>)
Irányelv melléklete:	I.
Faj előfordulásai a területen:	A területen a faj jellemző költőhelyei a szántóterületek laposában vizezsebb években kialakuló ideiglenes nádas foltok, melynek következtében az állomány fluktuál. Vonuló; március közepén érkezik, és októberben vonul el. Rendszeresen láthatók áttelelő példányai is.
Állománynagyság (jelöléskor):	<i>jelöléskor a faj nem szerepelt a terület adatlapjában</i>
Állománynagyság (tervkészítéskor):	10-30 pár
Állomány változásának tendenciái és okai:	Az országos állomány növekszik; a területen kis mértékben veszélyeztetett.
Faj veszélyeztetettsége:	A nádasok, vízparti szegélyélőhelyek megőrzésével állománya hosszú távon megőrizhető.
Veszélyeztető tényezők:	Nádasok égetése, kaszálása

Faj neve:	Balkáni fakopáncs (<i>Dendrocopos syriacus</i>)
Irányelv melléklete:	I.
Faj előfordulásai a területen:	Elég gyakori, kultúrakövető faj, településeken és ezek környezetében, parkokban, kertekben, gyümölcsösökben fészkel. A Jászság KMT területén az faj pontos elterjedése, állományának eloszlása

	ismeretlen.
Állomány nagyság (jelölés):	50-150 pár
Állomány nagyság (tervkészítés):	1-10 pár
Állomány változásának tendenciái és okai:	A állománycsökkenés oka ismeretlen, valószínűsíthető, hogy a kijelölés kori állomány adatok lehetnek hibásak/túlzók.
Faj veszélyeztetettsége:	A faj nem veszélyeztetett, hosszú távú fennmaradása a elmúlt évszázadban kolonizált élőhelyein biztosítható.
Veszélyeztető tényezők:	Élőhelyek beszűkülése, azaz: gyümölcsösök, kertek, parkok területének csökkenése jelenthet potenciális veszélyt.
Faj neve:	Tövisszúró gébics (<i>Lanius collurio</i>)
Irányelv melléklete:	I.
Faj előfordulásai a területen:	A mozaikosabb mezőgazdasági területek, szántók, gyepek bokrosokkal, bokorsávokkal rendelkező szegélyélőhelyein, cserjésedő gyepeken gyakori fészkelő. Az összefüggő szántókon (sok más agrárterülethez kötődő fajhoz hasonlóan) nem találjuk meg.
Állomány nagyság (jelölés):	100-200 pár
Állomány nagyság (tervkészítés):	80-120 pár
Állomány változásának tendenciái és okai:	Az ország egész területén széleskörűen elterjedt, igen gyakori fészkelő. A legeltetés csökkenésével és fás legelőink bokrosodásával állománya az elmúlt húsz évben emelkedett. A Jászság KMT-n regisztrált állománycsökkenés oka feltehetőleg a korábbi felmérések pontatlansága.
Faj veszélyeztetettsége:	A fajnak a hazai fészkelőterületeken a fennmaradás biztosított; hosszú távú megőrzése szempontjából fontos a szegélyélőhelyek, bokorsávok, illetve a gyepeken elszórtan található cserjék jelenléte.

Veszélyeztető tényezők:	Szegélyélőhelyek eltűnése, túlzott vegyszerezés.
Faj neve:	Aranylile (<i>Pluvialis apricaria</i>)
Irányelv melléklete:	I.
Faj előfordulásai a területen:	A faj a Jászság KMT területén a gyepterületeken rendszeres tavaszi és őszi átvonuló, gyakran több száz-as csapatokban, leggyakrabban március-április és október-december hónapokban. A csapatok a rövid fűű gyepterületeken, belvizeken, szántóföldeken, tarlókon, vetéseken tartózkodnak.
Állománymagyság (jelöléskor):	<i>jelöléskor a faj nem szerepelt a terület adatlapjában</i>
Állománymagyság (tervkészítéskor):	500-1500 átvonuló egyed
Állomány változásának tendenciái és okai:	-
Faj veszélyeztetettsége:	A gyepterületek fenntartásával, megfelelő vízellátottság biztosításával a faj számára a Jászság KMT hosszú távon megfelelő táplálkozó területet biztosíthat.
Veszélyeztető tényezők:	Gyepterületek arányának csökkenése, tartós aszályok, vízellátási problémák okozhatják a táplálkozóterületek beszűkülését.
Faj neve:	Fekete gólya (<i>Ciconia nigra</i>)
Irányelv melléklete:	I.
Faj előfordulásai a területen:	A faj a KMT zártabb, zavartalanabb, idősebb állományokkal rendelkező őshonos és tájidegen fafajú erdeiben fészkel
Állománymagyság (jelöléskor):	<i>jelöléskor a faj nem szerepelt a terület adatlapjában</i>
Állománymagyság (tervkészítéskor):	1-3 pár
Állomány változásának tendenciái	-

és okai:

Faj veszélyeztetettsége: A területen a faj potenciálisan veszélyeztetett a fészkelőhelyek zavarása, fakivágások miatt.

Veszélyeztető tényezők: Zavarás a fészkelőhely közelében, fészkes fák kivágása

Faj neve: **Kékes rétihéja (*Circus cyaneus*)**

Irányelv melléklete: I.

Faj előfordulásai a területen: Rendszeres őszi-téli átvonuló a mezőgazdasági területeken és a csatornák mentén.

Állománymagyság (jelöléskor): *jelöléskor a faj nem szerepelt a terület adatlapjában*

Állománymagyság (tervkészítéskor): 20-50 egyed

Állomány változásának tendenciái és okai: -

Faj veszélyeztetettsége: A faj járszági telelőhelyein kismértékben veszélyeztetett.

Veszélyeztető tényezők: A kékes rétihéja táplálékát a gyepeken, szántók, csatornapartok szegélyeiben, tarlókon szedi. Az intenzív művelés (tarlók gyors beforgatása, szegélyélőhelyek megszűnése, vegyszerezés) táplálékbázisát beszűkíti.

Faj neve: **Réti sas (*Haliaeetus albicilla*)**

Irányelv melléklete: I.

Faj előfordulásai a területen: A KMT északi részén 1 pár fészkel; telelő fajként rendszeresen előfordul.

Állománymagyság (jelöléskor): *jelöléskor a faj nem szerepelt a terület adatlapjában*

Állománymagyság (tervkészítéskor): 0-1 pár fészkelő, 5-15 telelő egyed

Állomány változásának tendenciái és okai: -

Faj veszélyeztetettsége:	A területen a faj potenciálisan veszélyeztetett a fészkelőhelyek zavarása, fakivágások miatt.
Veszélyeztető tényezők:	Zavarás a fészkelőhely közelében, fészkes fák kivágása

Faj neve: **Gólyatöcs** (*Himantopus himantopus*)

Irányelv melléklete: I.

Faj előfordulásai a területen: Nedvesebb években időszakosan vízzel borított, ill. belvizes szántók fészkelőfaja.

Állománymagyság (jelölés): *jelölés a faj nem szerepelt a terület adatlapjában*

Állománymagyság (tervkészítés): 1-5 pár

Állomány változásának tendenciái és okai: -

Faj veszélyeztetettsége: Potenciálisan veszélyeztetett a területen. A belvizesedésre hajlamos élőhelyfoltok, időszakos vízborítások megőrzésével a fészkelőállomány fennmaradása biztosítható.

Veszélyeztető tényezők: A belvizek, vízállások gyors levezetése, leszáradása, illetve ez után a terület művelésbe fogása elpusztíthatja fészkeiket.

Faj neve: **Nagy goda** (*Limosa limosa*)

Irányelv melléklete: II/2.

Faj előfordulásai a területen: Nedvesebb gyepkezekhez kötődik, laposabb vízállásos területeken (pl. Nagy-kút-lapos) rendszeresen fészkel

Állománymagyság (jelölés): *jelölés a faj nem szerepelt a terület adatlapjában*

Állománymagyság (tervkészítés): 2-7 pár

Állomány változásának tendenciái és okai: -

Faj veszélyeztetettsége: Potenciálisan veszélyeztetett a területen. A vízállásos

Veszélyeztető tényezők:	gyepek, időszakos vízborítások megőrzésével a fészkelőállomány fennmaradása biztosítható.
	Gyepgazdálkodás visszaszorulása, legeltetés felhagyása, gyepfeltörések, valamint a vízállások megszüntetése beszűkítik élőhelyét.
Faj neve:	Piroslábú cankó (<i>Tringa totanus</i>)
Irányelv melléklete:	II/2.
Faj előfordulásai a területen:	A nagy godához hasonló élőhelyeken, valamint ugarokon, szántókon, belvizes foltokon fészkel.
Állománymagyság (jelöléskor):	<i>jelöléskor a faj nem szerepelt a terület adatlapjában</i>
Állománymagyság (tervkészítéskor):	1-5 pár
Állomány változásának tendenciái és okai:	-
Faj veszélyeztetettsége:	Potenciálisan veszélyeztetett a területen. A vízállások gyepek, időszakos vízborítások megőrzésével a fészkelőállomány fennmaradása biztosítható.
Veszélyeztető tényezők:	Gyepgazdálkodás visszaszorulása, legeltetés felhagyása, gyepfeltörések beszűkítik élőhelyét.

1.2.4.3 A Jászság KMT területén előforduló, de a terület adatlapján (SDF) *nem* szereplő közösségi jelentőségű madárfajok

A Jászság KMT szárazabb nyílt pusztai területekhez: szíkes és löszös gyepekhez, művelt területekhez kötődő madárfajok élőhelye. A terület talajadottságai okán azonban belvizesedésre hajlamos, továbbá egyes részei vésztározóként is funkcionálnak (Borsóhalmi és Jászteleki vésztározók).

Ennek következtében az extrém csapadékos években (így pl. 2010-ben) a tavasszal rendszeren vízállások területéknél jóval nagyobb lehet a vízzel borított területek aránya, illetve. Ezekben az években nagyszámú, vizes élőhelyekhez kötődő madár fészkel, illetve fordul elő a területen. A vízborítás gyors és nem megfelelő időben történő megszüntetése rendszeresen visszatérő természetvédelmi probléma.

Irányelv melléklete	Faj név / tudományos név	Population (országos állományhoz)
---------------------	--------------------------	-----------------------------------

(I., II/1., II/2., III/1., III/2.)		viszonyított arány) (A-D) (csak az I. mellékleteseknél) ³¹
I.	Üstökös gém (<i>Ardeola ralloides</i>)	
I.	Cigányréce (<i>Aythya nyroca</i>)	
I.	Bölömbika (<i>Botaurus stellaris</i>)	
I.	Pusztai ölyv (<i>Buteo rufinus</i>)	
I.	Fattyúszerkő (<i>Chlidonias hybridus</i>)	
I.	Kormos szerkő (<i>Chlidonias niger</i>)	
I.	Kígyászölyv (<i>Circaetus gallicus</i>)	
I.	Hamvas rétihéja (<i>Circus pygargus</i>)	
I.	Haris (<i>Crex crex</i>)	
I.	Nagy kócsag (<i>Egretta alba</i>)	
I.	Kis kócsag (<i>Egretta garzetta</i>)	
I.	Kis sólyom (<i>Falco columbarius</i>)	
I.	Kacagó csér (<i>Geochelidon nilotica</i>)	
I.	Daru (<i>Grus grus</i>)	
I.	Vörös kánya (<i>Milvus milvus</i>)	
I.	Bakcsó (<i>Nycticorax nycticorax</i>)	
I.	Halászsas (<i>Pandion haliaetus</i>)	
I.	Kis kárókatona (<i>Phalacrocorax pygmeus</i>)	
I.	Pajzsos cankó (<i>Philomachus pugnax</i>)	
I.	Kanalasgém (<i>Platalea leucorodia</i>)	
I.	Pettyes vízicsibe (<i>Porzana porzana</i>)	
I.	Gulipán (<i>Recurvirostra avosetta</i>)	
I.	Kis csér (<i>Sterna albifrons</i>)	
I.	Küszvágó csér (<i>Sterna hirundo</i>)	
I.	Réti cankó (<i>Tringa glareola</i>)	

1.2.4.4 A Jászság KMT területén előforduló nem közösségi jelentőségű, de a tervezés szempontjából jelentős madárfajok

A Jászság KMT fenntartási terve elsősorban *madárvédelmi szempontú* gazdálkodási, élőhelykezelési és –fejlesztési irányokat, intézkedéseket fogalmaz meg, azaz a terület legfőbb madártani értékei kedvező védelmi helyzetének (gazdálkodás általi) fenntartását helyezi a középpontba.

A tervezés megalapozó tanulmányában ezért felsoroljuk azon legfontosabb madárfajokat, illetve egyéb növény- és állatfajokat is, amelyek speciális ökológiai szerepük, élőhelyi igényeik, területkezeléssel kapcsolatos érzékenységük vagy biogeográfiai jelentőségük folytán a tervezés szempontjából kulcsfontosságúak.

Faj neve:

Vetési varjú (*Corvus frugilegus*)³²

³¹ A fészkelések, előfordulások a jelentősebb vízborításokhoz kötődnek, így az országos állományhoz való viszonyítás fals információt adna.

³² A Standard Data Form-on is szerepel

Irányelv melléklete:	II/2.
Faj előfordulásai a területen:	A faj a Jászság KMT területén a déli területegységek közelében Újszász, Jászboldogháza határában fészkel kisebb telepekben.
Állománynagyság (jelöléskor):	jelöléskor a faj nem szerepelt a terület adatlapjában
Állománynagyság (tervkészítéskor):	25-40 pár
Állomány változásának tendenciái és okai:	A vetési varjú országos állománya a mezőgazdasági területeken történő módszeres irtás következtében a századfordulóra tizedére esett vissza, illetve a megmaradt állományos kisebb-nagyobb telepekkel beköltöztek a települések belterületeire.
Faj veszélyeztetettsége:	Társadalmi megítélésből fakadó, a fajra célzottan irányuló emberi zavarás, pusztítás.
Veszélyeztető tényezők:	<ul style="list-style-type: none"> - fészkelőhelyeknek alkalmas facsoportok illegális felszámolása (faanyagnyerés céljából) - fészkek kilövése, fészkes fák kivágása a fészkealjok elpusztítása céljából - növényvédőszer - illegális gyérítés

Magyar név	Tudományos név	Védettség (V, FV)	Jelentőség
Héja	<i>Accipiter gentilis</i>		A faj kék vércse telepeken jelentős predációs nyomást jelenthet. Kisebb telepeket a madarak teljesen elhagyhatnak a héja tartós jelenléte miatt.
Erdei fülesbagoly	<i>Asio otus</i>	V	Részben a kék vércséhez hasonló fészkelőhely-igényű faj; a varjú- és szarkafészkeket, költőládákat foglalja el
Kuvik	<i>Athene noctua</i>	V	A tanyás településszerkezetű területek jellemző bagolyfaja; jelenléte kötődik az élő, működő, vagy legalábbis meglévő épületekkel rendelkező tanyákhoz, tanyahelyekhez.
Vörös vércse	<i>Falco tinnunculus</i>	V	Részben a kék vércséhez hasonló fészkelőhely-igényű faj; a varjú- és szarkafészkeket, költőládákat foglalja el
Zöld küllő	<i>Picus viridis</i>	V	Síkvidéken fészkesodúit jellemzően puhafába (fűz, nyár) vési, korábbi odúit más fajok, így a szalakóta, búbos banka, stb. foglalják el.
Fácán	<i>Phasianus colchicus</i>		Apróvadfajként a ragadozók (elsősorban a parlagi sas) jelentős táplálékállata, állománya így közvetlen befolyással van azok természetvédelmi helyzetére is.

Szarka	<i>Pica pica</i>		Korábbi fészkeit szoliter fészkelő kék vércsék, vörösvércsék és erdei fülesbaglyok foglalják el. A faj állomány nagysága, annak változásai befolyással vannak a fajok fészkelési lehetőségeire.
--------	------------------	--	---

1. 2. 5. A tervezési területen előforduló egyéb jelentős növény- és állatfajok

A fenntartási tervekben a közösségi jelentőségű fajokon (ezen belül a jelölők kiemelten) kívül még azok a fajok is helyet kapnak, amelyek közösségi jelentőségűeknek nem minősülnek, de kezelési szempontból jelentősek, általában hazai védett, illetve nem védett fajok. Válogatási szempont, hogy sok nem közösségi jelentőségű faj rendelkezik olyan speciális élőhelyi igényekkel, területkezeléssel kapcsolatos érzékenységgel, ill. biogeográfiai jelentőséggel, melyek figyelembe vétele a kezelési irányelvek megfogalmazása során nem hagyható figyelmen kívül. Ezek a legtöbb esetben fokozottan védettek, ill. védettek, de előfordul, hogy mindenféle védettség nélküli indikátor fajok is kerülnek a listába.

A Jászság KMT fenntartási tervezésekor a terület jelölő fajainak szempontjából jelentős fajok (zsákmányállatok, indikátorfajok, stb.) állomány nagyságuk, állományváltozásaik közvetlen vagy közvetett befolyással vannak a jelölőfajok védelmi helyzetére.

Magyar név	Tudományos név	Védettség (V, FV)	Jelentőség
Hörcsög	<i>Cricetus cricetus</i>		Parlagi sas és kerecsensólyom, esetenként a kék vércse fontos zsákmányállata. A területen rendszeresen előfordul. Bundájáért nagyobb számban vadásszák/csapdazzák a Jászságban, a prémet külföldön értékesítik.
Mezei nyúl	<i>Lepus europaeus</i>		A terület egyik jellemző apróvadfaja, a parlagi sas kedvelt zsákmányállata.
Vidra	<i>Lutra lutra</i>	FV	A KMT pufferterületén lévő horgász és halatavakból a tervezési területre betérő egyedek

1. 3. Területhasználat

1. 3. 1. Művelési ág szerinti megoszlás

A területhasználatot a CORINE felszínborítási adatbázisok alapján jellemeztük³³. Egyes felszínborítási kategóriákat összevontunk, így alakult ki az alábbi statisztika. A CLC50 és CLC2006 adatbázisok vonatkozó adatai egymástól némileg eltérnek (pl. a gyepek, erdők természetességének megítélése vonatkozásában), de a főbb felszínborítási kategóriák nagyjából az alábbi táblázatokban foglaltaknak megfelelően alakulnak: 2. és 3. táblázat; 6. térkép

Kategória	Terület (ha)	Terület (%)
szántó	13893,21	69,01%
gyep	5384,87	26,75%
erdő	633,59	3,15%
mesterséges felszínek	78,44	0,39%
felszíni víz	57,62	0,29%
egyéb	55,27	0,27%
ültetvény	16,75	0,08%
mocsár	11,37	0,06%
	20131,13	100%

2. táblázat: főbb művelési ágak eloszlása a CLC50 alapján

Kód	CORINE megnevezés	Terület (ha)	Terület %
211	Nem öntözött szántóföldek	14217,44	70,62%
231	Intenzív legelők és erősen degradált gyepterületek	5331,86	26,49%
311	Lomblevelű erdők	509,62	2,53%
324	Átmeneti erdős-cserjés területek	34,94	0,17%
112	Nem összefüggő településszerkezet	22,30	0,11%
511	Folyóvizek, vízi utak	11,49	0,06%
242	Komplex művelési szerkezet	2,90	0,01%
243	Elsődlegesen mezőgazdasági területek jelentős természetes növényzettel	0,35	0,00%
321	Természetes gyepek, természetközeli rétek	0,23	0,00%
		20131,13	100,00%

3. táblázat: főbb művelési ágak eloszlása a CLC2006 alapján

Megjegyzendő, hogy a terület *Natura 2000 adatlapja* (Standard Data Form) jelentősen eltérő adatokat tartalmaz – lásd az alábbi táblázat. Ennek háttérben az állhat, hogy a Jászság KMT 2010-es bővítése során (amikor nagyobb gyepterületek is a madárvédelmi terület részévé váltak) ezek az információk (pl. szántó- és gyepterületek aránya, stb.) nem frissültek, így még

³³ CLC50, 1999-2003 között épített adatbázis; CLC 2006, 2006 évi úrfelvételek alapján készített adatbázis

a korábbi állapotot mutatják. Az adatlap ezen részének frissítése mindenképpen szükséges a fentiek alapján.

Élőhelykategória	Fedés (%)
Extenzív művelésű gabonakultúrák (vetésforgóval és rendszeres ugaroltatással)	45%
Egyéb szántóföldi kultúrák	35%
Sós mocsarak, sós rétek, sós sztyeppék	10%
Egyéb területtípusok (települések, utak, hulladéklerakók, bányák, ipari területek)	5%
Lombhullató erdők	2%
Faültetvények	2%
Száraz gyepek, sztyeppék	1%
Összesen	100%

Általános élőhelyi jellemzés a Standard Data Form alapján (2012)

1. 3. 2. Tulajdoni viszonyok

Részletes földhivatali nyilvántartási adatok híján a Jászság KMT területeinek tulajdoni viszonyairól nincs pontos képünk. A Natura 2000 adatbázis korábbi verziói alapján a szántók és gyepterületek döntő hányada magántulajdonban van. A Borsóhalmi-legelő nagy része állami tulajdon, a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság kezelésében van.

A terület erdeinek döntő része állami tulajdon, kisebb része (főként a tájidegen faültetvények) magántulajdonban van, illetve néhány hektár erdő közösségi tulajdonú.

1. 3. 3. Területhasználat és kezelés

1.3.3.1 Mezőgazdaság

A térség mezőgazdálkodásának jellemzése

A Jászság hagyományosan mezőgazdasági térség. Agráralkalmasságából és jellegéből adódóan a megyei, de az országos átlagot is meghaladó a mezőgazdasági vállalkozások száma, különösen a kisebb és egyéb, ipari jellegű vállalkozásokkal nem rendelkező települések esetében (Jászágó, Jánoshida, stb.)

A Jászberényi kistérségben (2013 januárja óta Jászapáti, illetve Jászberényi járás) a mezőgazdálkodó szervezetek száma 91, az egyéni gazdaságoké 7353.³⁴ A használt földterület túlnyomó része szántó; térség legnagyobb szántóterületet hasznosító települései Jászberény, Jászkisér, Jászladány és Jászapáti. A szántóterületek nagyobbik része tartozik gazdasági szervezetekhez (38.194 ha), kisebbik része egyéni gazdaságok művelésében van (33.888 ha). A legjellemzőbb szántóföldi kultúrák a gabona, a repce és kisebb részben a napraforgó.

A második legjellemzőbb művelési forma a gyepgazdálkodás, nagyjából a szántóterületek 1/10-ének megfelelő területnagyságban. A területhasználat eloszlása a gazdasági szervezetek és egyéni gazdaságok között itt is hasonló, mint a szántók esetében.

³⁴ KSH 2012-es adatsorok

Az állatállomány szerkezetére jellemző, hogy a gazdasági szervezetek esetében a szarvasmarha és a sertés dominál. Jászapáti városa például, ahol a Jásztej Zrt. központja is található a térség legnagyobb szarvasmarha-, illetve ugyancsak jelentős sertésállományával is rendelkezik. Az egyéni gazdaságokban a legjellemzőbb a baromfi (főként tyúk) tartása, de itt is találhatóak jelentősebb sertés- és szarvasmarha-állományok.

A mezőgazdálkodás és a Natura 2000 jelölőfajok kapcsolata

Miként a Jászság egész térségében, a Jászság KMT területén is a **szántóterületek** aránya rendkívül magas, mintegy 70% körüli. A nagyobb kiterjedésű, síkvidéki madárvédelmi területeken a szántók aránya általában jelentős, hiszen gyakran a jelölőfajok táplálkozóterületeit fedik le, a Jászság esetében ez az arány azonban csaknem kétszerese a hazai KMT-területekre jellemző adatnak (~35%), de az országos átlagot is jelentősen meghaladja (~50%). Nagytáblás (10 ha feletti táblaméretű) szántók teszik ki a terület 56,96%-át, a kistáblás szántóföldek pedig 12,05%-át. A szántóterületek közül a kistáblás szántók a nagytáblás műveléshez képest természetvédelmi szempontból magasabb értéket képviselnek, mivel a táblák közötti csatornák, mezsgyék, fasorok, egyéb élőhelyek változatosabb élővilág fennmaradását teszik lehetővé. A kistáblás művelés előnye továbbá, hogy a mozaikos talajszerkezet adottságaihoz jobban képes idomulni.

Az intenzíven művelt; (kaszált, legeltetett), illetve a természetesebb állapotú **gyepterületek** összesített aránya valamivel a Natura 2000 területek országos átlaga felett van: összesen 26,75%-os borítással van jelent. Ennek nagy része fák és cserjék nélküli szikes, illetve löszös puszták. A térségben a gyepek hagyományosan legelőként hasznosultak, a növényzeti takaró is ennek a művelési módnak kedvez, illetve a legeltetés visszahatása is pozitív a gyepekre nézve. Az állatállomány csökkenése, valamint az istálló tartás következtében a területek egy részén felhagytak a legeltetési gazdálkodással, ez a gyepes élőhelyek becserjésedését okozza. A becserjésedés mellett a gyepes élőhelyek fennmaradását veszélyezteti továbbá a gyepek feltörése is. A gyepterületekhez kötődő fajok élőhelye ezáltal beszűkül, madárvédelmi szempontból ez a táplálkozóhelyek csökkenését jelenti (szalakóta, kis őrgébics).

1.3.3.2. Erdészet

A tervezett erdővel egyébként sem rendelkező déli területrészek (Újszász-Jászboldogházi gyepek) kivételével a **Jászság KMT területe a Szolnok-jászsági Erdőtervezési Körzetbe (ETK) tartozik**. A jelenlegi körzeti erdőterv 2010. január 1-től 2019. december 31-ig van érvényben; a következő tervezés 2018-ban kezdődik. A Szolnok-Jászsági ETK erdősültsége jóval az országos átlag alatti, 9.2% - ez mindösszesen mintegy 9.300 hektárnyi, döntő részben gazdasági rendeltetésű erdőt és egyéb részletet tesz ki. A leginkább erdősült települések Jászfelsőszentgyörgy, Jászfényszaru, Jászszentandrás és Jászberény 15-20% erdőborítással, a legkevésbé Jánoshida és Jásztelek, itt 2% alatt van az erdősültség.

Az ETK legnagyobb erdőgazdálkodója az **állami erdőket** kezelő NEFAG Zrt. Szolnoki Erdészete, amelyhez az erdőterületek 21%-a tartozik. A legjellemzőbbek a **magántulajdonú erdők** (77%), ezeket kis részben egyéni erdőgazdálkodók, nagyobb részt viszont mezőgazdasági szövetkezetek, erdőbirtokossági társulások és erdőgazdálkodási szövetkezetek kezelik.

Fafajok tekintetében az ETK-ban található tervezett erdők kb. 43%-a nemesnyaras, 32%-a akácos és 15%-a kocsányos tölgyes, a maradék 10% hazai nyarasokból, egyéb keménylombos állományokból, ültetett fekete- és erdei fenyvesekből, hársasokból, kőrisesekből stb. áll.

Mivel körzetben a rövid **vágáskorú** állományok a meghatározóak, így a 0-30 évig terjedő életkorú erdők a legjellemzőbbek. 30 éves kor feletti faállomány összesen kb. 1500 ha-on található – ezek jórészt 40-50 éves kocsányos tölgyesek, amelyek vágásérettségi kora 80-90 év.

A körzet erdeire alapvetően az **elegyetlenség a jellemző**, amely a faállományok egészségi állapotára is kedvezőtlen hatással van. Az erdőrészek több, mint 70,6 %-ában egy fafaj fordul elő, 22,8 %-ában alacsony elegyarányal fordul elő némi elegyfaj és csak 6,6 %-ában fordul elő jelentős elegyfaj. Az ETK erdeinek 94%-a **elsődlegesen faanyagtermelő erdő**, 6% különleges rendeltetésű. Az egész területre elmondható, hogy az itt található erdők erdőgazdálkodási szempontból közepes minőségűek.

A jelenleg érvényes körzeti erdőterv **távlati erdőképe** a nemes nyaras állományok mintegy 500 hektárral való csökkentését irányozza elő 2019-ig. A nemes nyarasok helyére a jobb termőhelyi adottságú területeken kocsányos tölgyesek és cseresek, a rosszabb területeken hazai nyaras illetve akácos telepítést terveztek. Az akácosok célállomány-területe 450 ha-ral növekedne 2019-re. Az erdők összterülete az előirányzott telepítések nyomán kismértékben (kb. 80-100 hektárral) növekedhet.

A Jászság KMT területe még az ETK átlagánál is kevésbé erdősült, a borítottság mindössze 3,15%. Ez 120 erdőrészletben összesen kb. 630 ha tervezett erdőt jelent, amelyből kb. 140 ha tájidegen és 490 ha őshonos fafajokból álló állomány. A tájidegen fajokból álló erdők elegyetlenek, ültetvényjellegűek. A természetközeli erdőkben az elegyfajok aránya szintén igen csekély.

A fő állományalkotó fafajok a nemes nyarak, az akác és a kocsányos tölgy. Az üzemtervezett erdőkön kívül a területen a csatornák, utak mentén, épületek, tanyák közelében található kisebb facsoportok, fasorok, amelyek erdőgazdasági jelentősége csekély, ugyanakkor madárvédelmi szempontból, mint fészkelőhelyek igen fontosak.

A KMT erdei **nagy részét állami tulajdonban**, a NEFAG Zrt. kezelésében állnak. Ide tartoznak a szarvasgombában gazdag kocsányos tölgyesek is, amelyek közül néhány Jászkisér térségében lévő erdőrészlet elsődleges rendeltetése is földalatti gomba termelő erdő.

A KMT erdőterületei természetvédelmi szempontból általában kevésbé értékes területek, de madárvédelmi szempontból mégis fontos funkciót töltenek be: jelölő fajok fészkelő helyeül szolgálnak. Ezért a fészkelésre alkalmas erdők kivágása, tarvágása, valamint a mezővédő erdősávok, fasorok kivágása jelentős veszélyforrás lehet.

A jelenleg érvényben lévő körzeti erdőterv mellékleteként szerepelnek azon *nyilatkozatok*, amelyek „...az erdőgazdálkodásra vonatkozóan megállapított előírás-javaslatoknak ... a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság természetvédelmi kezelésében lévő európai közösségi jelentőségű ... területekre, valamint a kijelölés alapjául szolgáló fajok és élőhelytípusok természetvédelmi helyzetére gyakorolt hatásainak vizsgálatáról...” szólnak. A melléklet

tanúsága szerint az erdőtervezési körzet erdei közül a Jászság KMT területén összesen mintegy 275,47 ha található. A jelölőfajok közül a dokumentum csupán a parlagi sast és a kerecsensólymot említi. A *nyilatkozat* továbbá megállapítja, hogy „a körzet területén található Natura 2000 területekre, valamint a kijelölés alapjául szolgáló fajok és élőhelytípusok kedvező természetvédelmi helyzetére a körzeti erdőterv erdőgazdálkodásra vonatkozó előírás-javaslatok nem járnak kedvezőtlen hatással”.

Megítélésünk szerint a körzeti erdőterv Natura 2000 területekre vonatkozó mellékletei felülvizsgálatra szorulnak, mind az érintett területek nagysága, mind a jelölőfajok és – élőhelyek tekintetében.

1.3.3.3. Vadgazdálkodás, halászat, horgászat

Vadgazdálkodás

A Jászság KMT a *Szolnok és dél-hevesi apróvadas vadgazdálkodási körzettel* fed át; jellemzően homogén apróvadas terület. A körzet országosan is kimagasló mezei nyulas, fácános és őzes területeket tartalmaz, utóbbi főként a körzet solnoki részein. A fácánállomány esetében meghatározó a magas kibocsátás. „A mezei nyúl állományok jók, gazdálkodási szempontból hagyományosan az élő befogás volt a meghatározó. A körzet területén több helyen maradt fenn jelentős fogolypopuláció. A vaddisznó megjelenése folyamatos, de tartós megtelepülése nem következett be.”³⁵

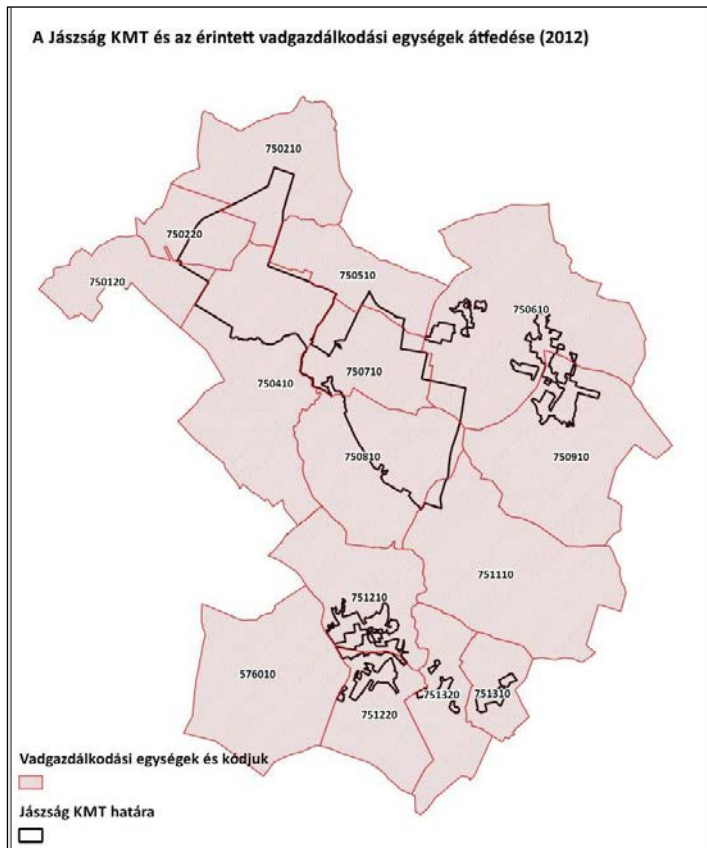
Az Országos Vadállomány Adattárból elérhető, *megyei szinten összesített* adatok tanúsága szerint Jász-Nagykun-Szolnok megyére a becsült apróvad-állományok 2010/11-ben a következőképpen alakulnak: őz: ~25.000 pd; mezei nyúl: ~ 53.500 pd; fácán: ~38.200 pd (szabadon) + 14.500 pd (kertben); fogoly: ~1.500 pd.

---

³⁵ Az Országos Vadállomány Adattár online elérhető adataiból származó információk, dátum megjelölés nélkül. Az adatok minden bizonnyal frissítésre szorulnak: a fogoly állománya országsszerte kritikusán lecsökkent, a mezei nyúlé szintén évek óta csökkenőben van – a térségben is.

A Jászság KMT területe 15 vadgazdálkodási egységgel fedt át – ezek közül 10-11 igazán meghatározó (*), amint az alábbi ábra mutatja:

VGE-kód
576010
*750120
*750210
*750220
*750410
750510
*750610
750710
*750810
*750910
751110
*751210
*751220
*751310
*751320

*valódi átfedés a KMT-vel nincs, de határos az Újszász-Jászboldogházi gyepek területegységgel

A szélsőségesen csapadékos évek – különösen vésztározás esetén – a mezei nyulak állományát jelentősen megcsappanthatják, így történt ez 2010-ben is. Megfelelő élőhelyi adottságok (mozaikos, természetes elemekben gazdag élőhely) és táplálékbázis (ősz-téli kritikus időszakban) mellett ugyanakkor a nyúlállomány gyorsan képes, regenerálódni.

A Jászsági erdők nagyrészt monokultúrák, így vadeltartó képességük összességében gyenge. Az őzállomány a nyaras és a kocsányos-tölgyes telepítésekben okoz erdőgazdasági kárt.

Az tervezés háttérdocumentumálul szolgáló, az ESSRG által készített tanulmány tárgyal egyes, a KMT-t érintő vadgazdálkodási kérdéseket. A tanulmány megállapításai szerint a térségben érintettek egyetértenek abban, hogy **az apróvadak állománya drasztikusan lecsökkent az elmúlt évtizedekhez képest**. A megkérdezett interjúalanyok leginkább a mezei nyulak számának változásait emelték ki („Annyi nyúlbanda volt...”), de gyakran szóba került a fácánállomány folyamatos fogyatkozása is. A róka állománya megfigyelések szerint egyre növekszik, s a korábbiakhoz képest a vaddisznó is egyre gyakrabban fordul elő.

Az apróvadak állománycsökkenésének hátterében a különböző érdekcsoportok eltérő okokat, változókat említenek. A vadgazdálkodók véleménye szerint a csökkenés okai a szőrmés ragadozók (róka) túlzott állománya, nem megfelelő állomány szabályozása

(mérgezés nem alkalmazható, az új módszerek időigényesek, költségesek), illetve az apróvad szempontjából fontos itatóhelyek vagy ezek karbantartásának hiánya állhat. Többen fontos háttérproblémaként tartják számon a ragadozómadár-fajok állományának növekedését is.

A az apróvad-gazdálkodás sikerének, illetve sikertelenségének közvetett hatása van a terület ragadozómadár-állományára. Azonban közvetlen hatások is fellelhetők a térségben: a madarak mérgezése rendkívül komoly probléma. Elsősorban a ragadozómadár-fajok (parlagi sas, réti sas, kerecsensólyom), de varjúfélék is esnek áldozatul.

Halászat, horgászat

A Jászság KMT határain belül halászatra, horgászatra alkalmas természetes víztestek nem találhatóak. A Jászság legfontosabb vízfolyásai, a Zagyva és a Tarna, valamint kisebb szakaszon a Tápió, a KMT „határfolyói”.

A Tarna folyó teljes hosszán + mellékvizein a Közép-Tisza-Vidéki Horgászegyesületek Szövetsége a halászatra jogosult. Az érvényes halgazdálkodási terv 2013. április 2-től 2018. április 1-ig szabályozza a folyó halgazdálkodását. Ennek értelmében a halgazdálkodási célok: állományfejlesztés (évi 500 db kétnyaras ponty telepítése), horgászati lehetőségek javítása.

A Zagyva folyó a Tisza-torkolattól Zagyvarékas közúti hídig terjedő szakaszán a halászatra jogosult a Halász Kft., Szajol. Az érvényben lévő halgazdálkodási terv értelmében a folyón természetes vízi halászat (varsa, tükörháló) és horgászat engedélyezett. Az évenkénti halasítás 5000 db kétnyaras ponty telepítését jelenti (amennyiben a vízállási és vízminőségi viszonyok megfelelőek).

Horgászat elsősorban a Zagyva alsó szakaszán (Szászberek alatt) jelentős, illetve a KMT-vel határos Jásztelki Holt-Zagyván. A kisebb vízfolyásokon elhanyagolható mértékű. Állandó csónakkikötő nincs a területen, horgászathoz kapcsolódó beruházások a Jásztelki Holt-Zagyván történtek (kotrás, stég, partbiztosítás). A rendszeresen horgászott vizeket a horgászat hatása a vízpartok rongálása, a parti növényzet elpusztítása, valamint a szemetelés kapcsán érződhet.

1.3.3.4. Vízgazdálkodás

A Jászságban a szántóterületek utáni igény folyamán a korábban mocsaras vidéket lecsapolták, mára a Jászság alapvetően szántók uralta tájjá változott. A lecsapolások eredményeként a Jászság KMT területe erősen vízhiányos. A releváns vízgyűjtő-gazdálkodási tervekben (Zagyva alegység, a Hevesi-sík, és a Tarna alegység vízgyűjtő-gazdálkodási tervei (2010.08.01)) is megjelenik ez a probléma, melynek kezelésére intézkedéseket fogalmaznak meg. Ezeket az intézkedéseket a fenntartási terv a Kezelési javaslatok pont alatt mutatja be, illetve értékeli.

A vízhiányos jellegből adódóan a terület élővilága érzékenyen reagál aszályos, csapadékszegény időszakokra. A szélsőségesen csapadékszegény évek/időszakok a madarak számára táplálékhiányt (ízeltlábú, kisemlős) okoznak, sikertelen költségeket eredményeznek, hosszabb távon ez igen veszélyes lehet az állományokra nézve.

Nem csak a vízhiány lehet veszélyes azonban a terület élővilágára nézve: a Zagyván és a Tarnán érkező árvizek véstározása során jelentős gyepterületek kerülhetnek hosszú időre

vízborítás alá. A vízborítás egyes fajok (pl. vízimadarak) számára kedvező, de károsodhat a terület vegetációja, a kevésbé vagilis élőlények (pl. gerinctelenek), valamint a földön fészkelő madarak is.

1.3.3.5. Turizmus

A térség nem tartozik a jelentősebb idegenforgalmi célpontok közé. A turizmus infrastrukturális háttere sem épült ki, a térségre jellemző, hogy a kevés a szálláshelyek száma az idelátogatók számához mérten is.

A KMT területe ökoturisztikailag sem számottevő, ökoturisztikai létesítmények, programok nincsenek. A környéken előforduló természet területek közül idegenforgalmi jelentősége a jászberényi állatkert közelében lévő Jászberény-Jászfelsőszentgyörgy közötti Zagyva szakasznak van, de a folyónak ez a szakasza a KMT területén kívül esik.

1.3.3.6. Ipar

A fő utak és a vasútvonalak még a XX. század elején is elkerülték a Jászságot, így jelentősebb iparosodásra csak később került sor. Az ipar az 1950-es években előzmények nélkül jelent és erősödött meg a térségben, több jelentősebb gyár és gyáregység alakult meg vagy települt ide (pl.: Aprítógépgyár, Lehel Hűtőgépgyár, Orion, Kötöttárugyár).

A rendszerváltozás után az ipar privatizációja hamar lezajlott: az Orion a Samsung-gal, míg a Lehel Hűtőgépgyár az Elektrolux-szal állapotodott meg. A 2000-es évek közepére az ipar továbbra is jelentős foglalkoztatási tényező (47%) volt, ez az arány az ország többi részével szemben a rendszerváltozás óta nőtt. A térség három legfontosabb gyára az Electrolux, a Samsung és az Aprítógépgyár maradtak. Ebben az időszakban Jászberényre és a Jászság északi részére inkább az ipar, Jászberénytől délebbre fekvő részére inkább a mezőgazdaság volt jellemző, itt a munkanélküliség is magasabb volt.

1.3.3.7. Infrastruktúra

A Jászság KMT területén a következő jelentősebb közlekedési útvonalak találhatóak: a területet a 32-es főút érinti, illetve a 31-es főút halad át rajta. Vasúti pálya Jászdózsa irányából érinti.

Madárvédelmi szempontból jelentős veszélyeztető tényezőt az elektromos légvezetékek és tartóoszlopaik jelentik: a nagytestű madárfajok (ragadozók, lúdalakúak, stb.) számára jelentenek veszélyforrást ütközés illetve áramütés veszélye miatt.

1.3.3.8. Egyéb

A Jászság KMT területén egyéb erdei haszonvételek közül kiemelkedő a szarvasgomba gyűjtése. A legjelentősebb szarvasgombás erdők Jászsákóhalma, Jászapáti, Jászivány, Jászkisér térségében lévő tölgyesekben (Jászsákóhalma 1-6 tag, Jászapáti 1-2 tag, 62 A, Jászivány 3 B, Jászkisér Tomi-erdő (1-4 tagok), 15 B, 32 A, 40 A) találhatóak. A szarvasgomba gyűjtése szervezett keretek között folyik. De jelentkezik illegális haszonvételek is, amely természetvédelmi szempontból sokkal több negatív hatással jár.

2. Felhasznált irodalom³⁶

- ÁNGYÁN József *et al.* (2009) Magas természeti értékű területek programja – 2009. Tájékoztató gazdálkodóknak. Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium, 2009.
- ANDRÉSI Pál (2002): Cselekvő természetvédelem. Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület, Budapest és Orchis Természetvédelmi Egyesület, Ásotthalom.
- BIHARI Zoltán *et al.* (2007): Magyarország emlőseinek atlasza. Kossuth Kiadó, Budapest.
- BÖLÖNI János, MOLNÁR Zsolt, KUN András (szerk) (2011) Magyarország élőhelyei ÁNÉR 2011. MTA ÖBKI, Vácrátót.
- DEMETER András (szerk.) (2002): Natura 2000 – Európai hálózat a természeti értékek megőrzésére. Öko Rt, Budapest.
- FABÓK V., KALÓCZKAI Á. és KOVÁCS E. (2013) – A Jászság SPA fenntartási tervének részvételi tervezését és kommunikációját megalapozó tanulmány. Környezeti Társadalomkutatók (ESSRG), Gödöllő
- FEKETE G., MOLNÁR Zs. és HORVÁTH F. (szerk.) (1997): Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer II. A magyarországi élőhelyek leírása, határozója és a Nemzeti Élőhely-osztályozási Rendszer – Magyar Természettudományi Múzeum, Budapest, ISBN 963 7093 45 1
- FORRÓ László (szerk.) (2007) A Kárpát-medence állatvilágának kialakulása. Magyar Természettudományi Múzeum, Budapest.
- FÜLÖP Gyula és SZILVÁCSKU Zsolt (2000): Természetkímélő módszerek a mezőgazdaságban. Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület, Eger.
- HADARICS T., ZALAI T. (szerk.) (2008): Magyarország madarainak névjegyzéke. Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület, Budapest.
- A JÁSZSÁGI Tájvédelmi Körzet Természetvédelmi Kezelési Terve – tervezet. Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság, 2005
- KIRÁLY Gergely *et al.* (szerk.) (2008) Magyarország földrajzi kistájainak növényzete. MTA ÖBKI, Vácrátót.
- LIFE – Managing Habitat for Birds (2012) European Union, 2012
- LOVÁSZI Péter (szerk.) (2002): Javasolt különleges madárvédelmi területek Magyarországon. Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület, Budapest.
- Madárbarát Gazdálkodó Kalendárium. Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület, 2009.
- NAGY Szabolcs (1998) Fontos madárélőhelyek Magyarországon. Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület, Budapest.
- PONGRÁCZ Á., HORVÁTH M. Javaslat a fokozottan védett ragadozómadár- és bagolyfajok, valamint a fekete gólya fészkelőhelyei körül alkalmazandó időbeni és területi korlátozásokra. In: HELIACA, 2010: 104-107
- STANDOVÁR Tibor és PRIMACK, Richard B. (2001) A természetvédelmi biológia alapjai. Nemzeti Tankönyvkiadó Rt, Budapest

Internetes források:

www.mme.hu

---

³⁶ Az irodalomjegyzékben *nem szerepelnek* mindazon tervezési anyagok, dokumentációk, amelyeket a fenntartási terv vagy a megalapozó dokumentáció egyéb fejezeteiben tételesen felsorolunk, illetve hivatkozunk.

www.mme-monitoring-hu
www.natura.2000.hu
www.novenyzteterkep.hu
www.jaszag.eu
www.jkhk.hu
www.vizeink.hu
www.ksh.hu

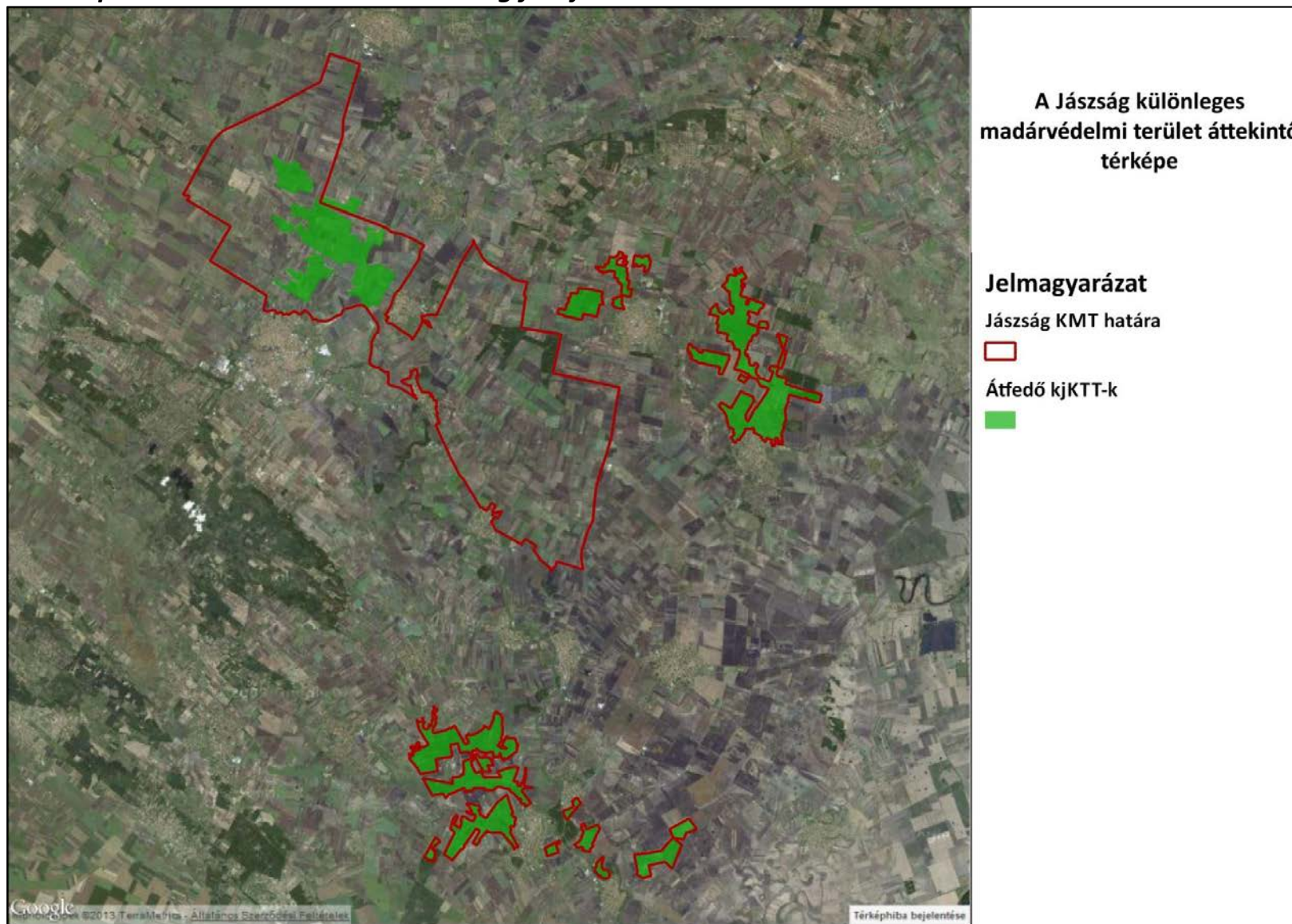
MELLÉKLETEK

A Jászság térsége földhasználatának története a 13. századtól napjainkig (forrás: ESSRG)

	13.-16. század	16.-17. század vége	17. század vége	18. század	19. század első fele	19.sz második fele	20. század eleje	1945-1990	1990 után
Erdősültség	erdősebb jellegű terület (szilfa, vadkörte, vadalma)	erdők eltűnése, puszta jellegű terület	pusztai jellegű terület, erdősültség 6,3 %-os	erdősítések: tölgy, nyár, akác, fűz, fenyő ültetése	ártéri erdők pusztulása, akác ültetése	erdők területének csökkenése			2006-ben 8% erdő (nemesnyár, akác, tölgy) - 2011-ben 5,39 %
Legelők aránya			96% legelő	50 % legelő	1854-ben 18,97 % legelő	1895-be n 9,57%	1914-ben 7,47 %, 1930-ban 7,02%		9% gyepek
Gazdálkodás jellemzői	-nomád állattartás - földművelés és kezdetei a 14. századtól -búza, zab, árpa, köles, borsó és lencse termesztése	-állattartás meghatározó, de állatállomány csökkenése -gazdálkodás visszafejlődése	-állattartás jelentős -búza, árpa, zab, köles	- hatalmas állatállomány -szántók területe nő -búza, rozs, árpa, zab, kukorica, szőlő, dinnye -széna -lecsapolások elkezdődtek -kétnyomásos gazdálkodás, ugar legeltetése	-állatállomány nő, legelők aránya csökken -búza, árpa, rozs, kukorica, szőlő, dohány, dinnye -árvízmentesítés, szikesedés -kétnyomásos gazdálkodás, ugaron dohány termesztése	-legelők arányának folyamatosan csökkenése -istálló állattartás tanyákon, nem magyar fajták elterjedése - Tisza árterének lecsapolása -minden lehetséges terület feltörése a szántók javára	-állatállomány továbbra is jelentős -legelők arányának csökkenése - búza, árpa, rozs, zab, kukorica, burgonya, dohány, dinnye - takarmánytermelés és -sokszínű, kis parcellák - háromnyomásos javított gazdálkodás	-nagy táblás művelés -gépesítés -kemizálás, műtrágya -öntözéses gazdálkodás - takarmányozás és meghatározó	-állattartás visszaesése -nagy táblás művelés - őszi búza, napraforgó, kukorica, árpa, cukorrépa, dinnye, hagyma -takarmány (lucerna, repce)
Földek használatának szabályozása			kezdetleges földközösség, első foglalás joga	földközösség, szántók és rétek nyilas osztása	tanyás gazdálkodás, magántulajdon	tanyás gazdálkodás, magántulajdon, közlegelő tagosítása	kis és középbirtokok túlsúlya	tanyarendszer megszűnése TSZ-ek, állami gazdaságok alakítása	kis gazdálkodók még mindig jelentősek

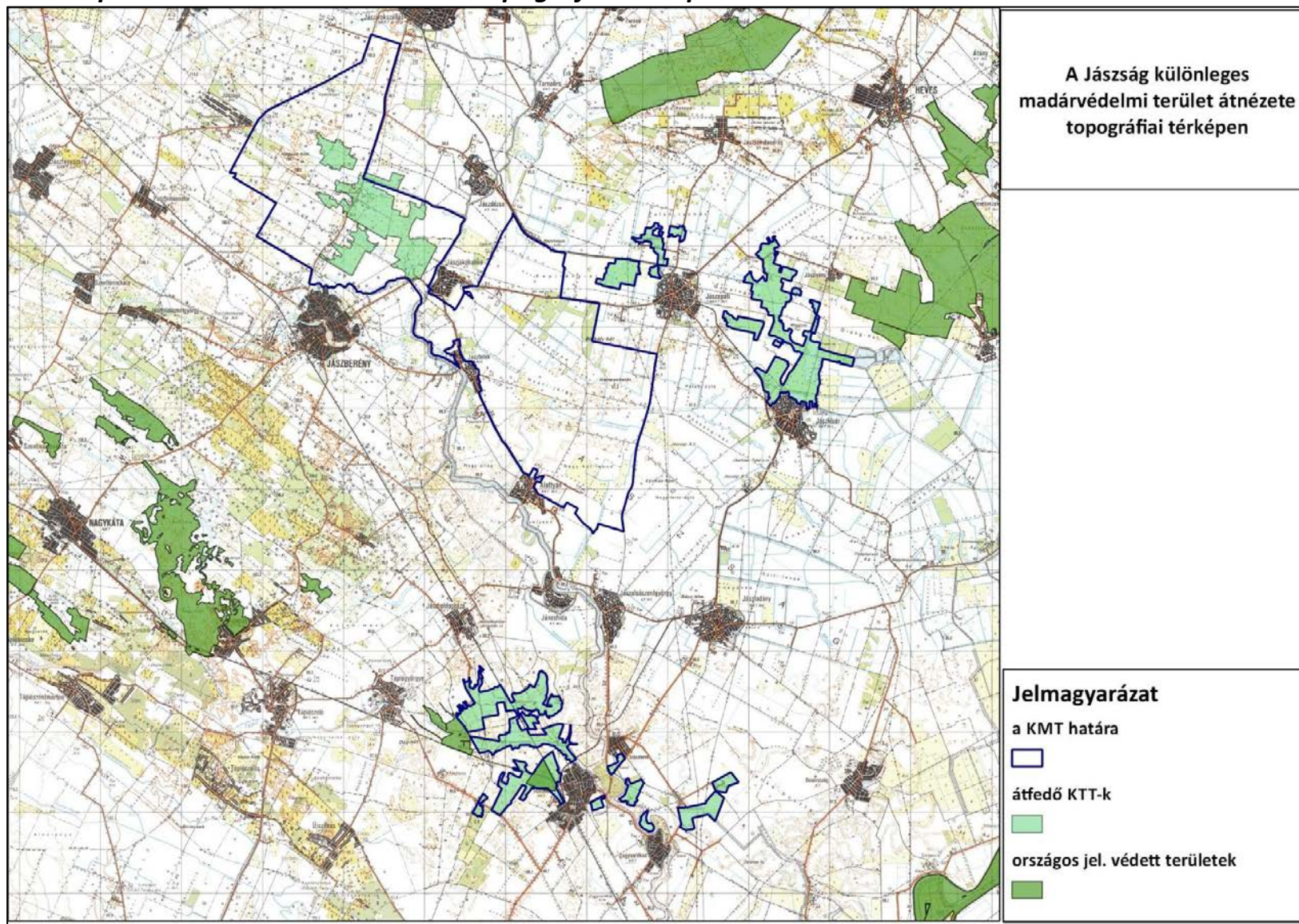

1. térkép - A tervezési terület átnézeti légifotója

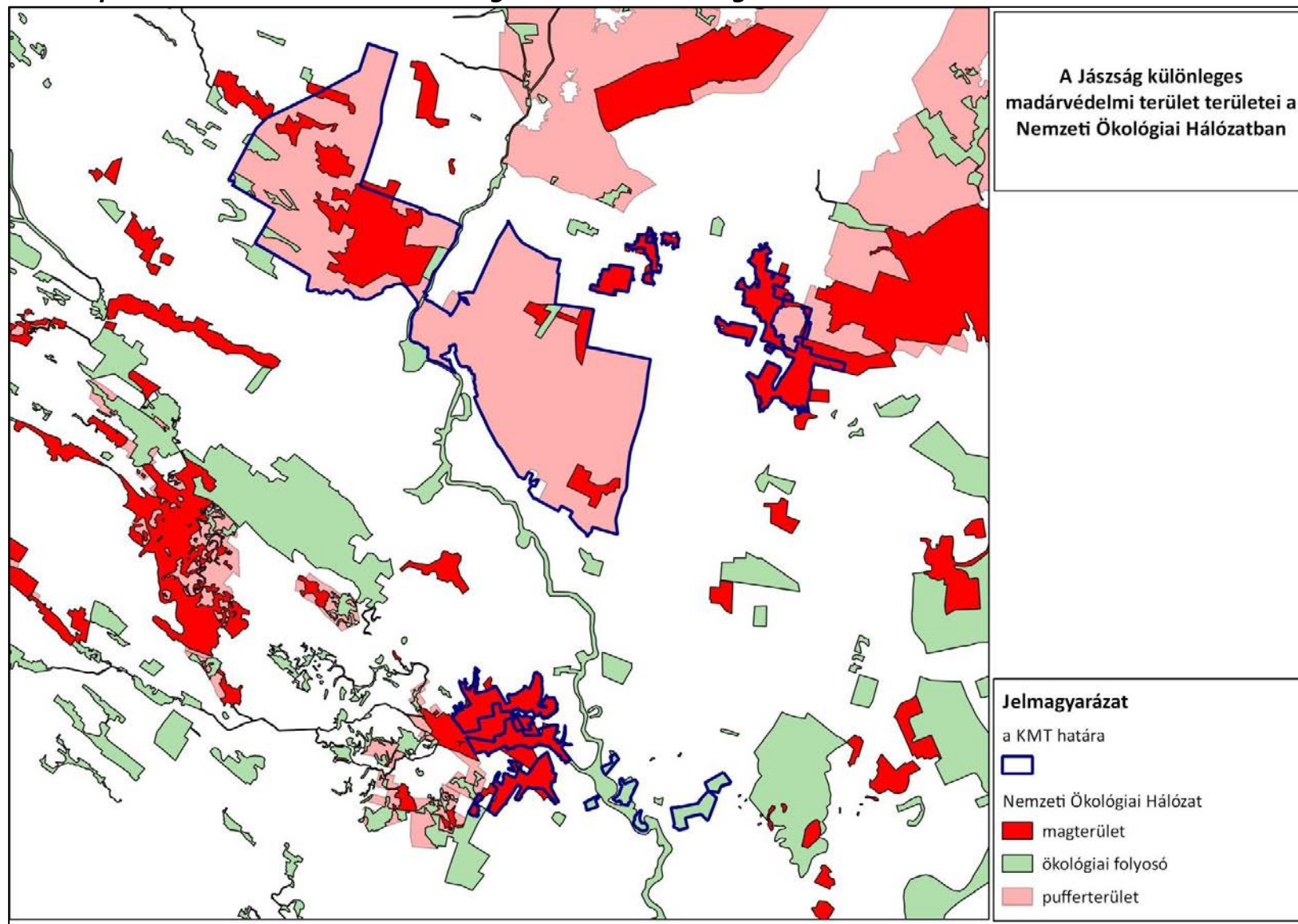

2. térkép - A tervezési terület átnézeti topográfiai térképe

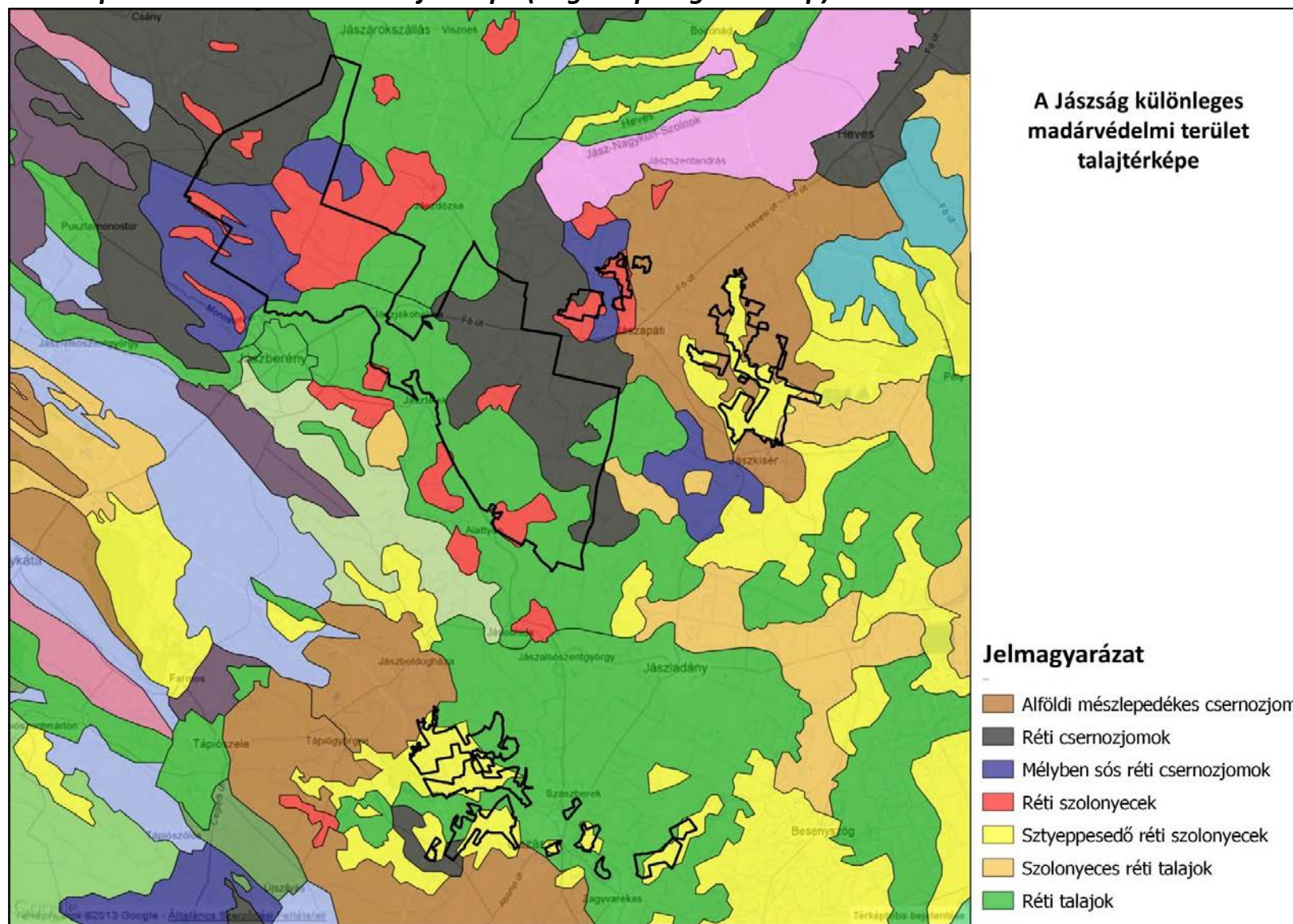

3. térkép - A tervezési terület érintettsége a Nemzeti Ökológiai Hálózatban

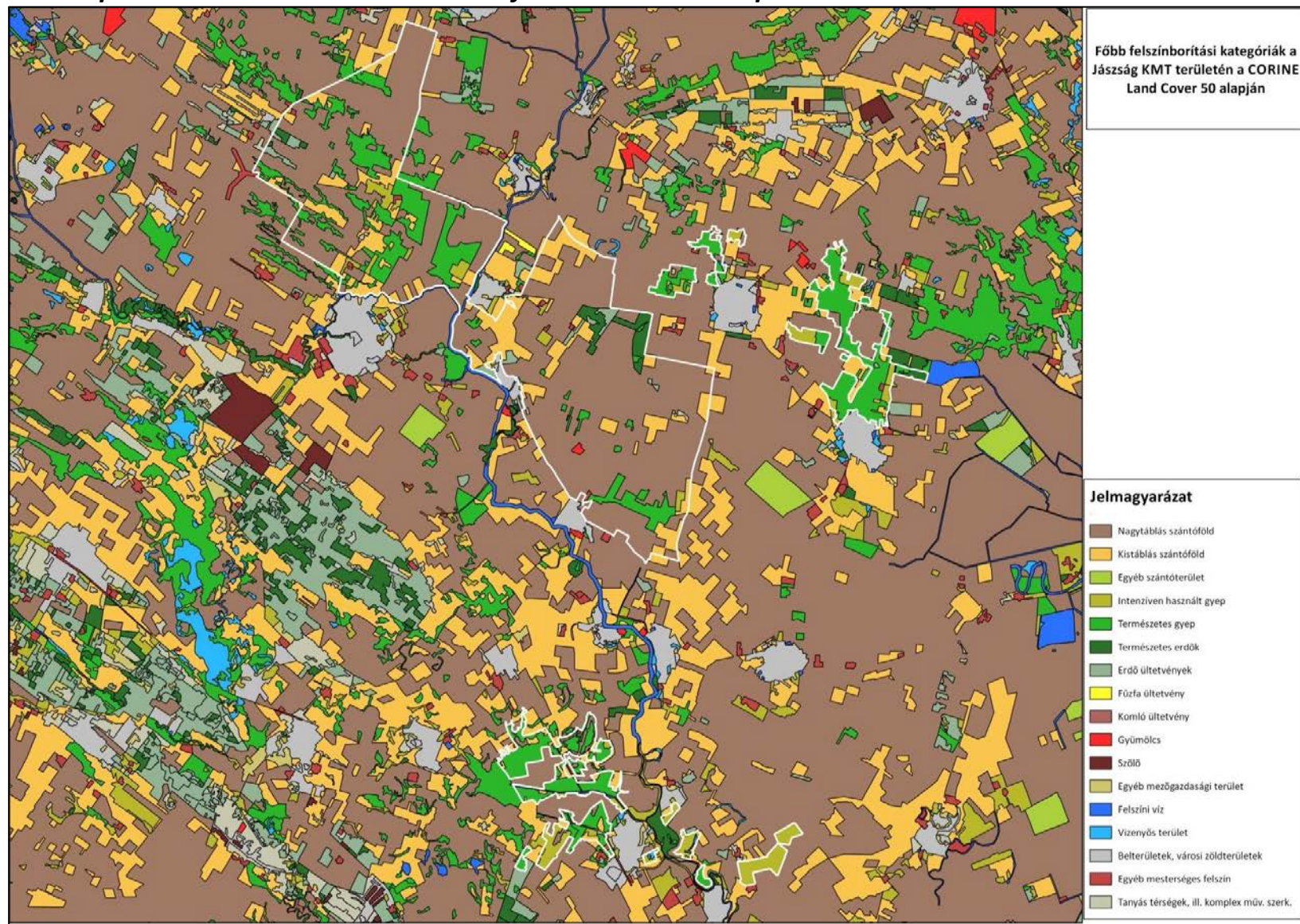

4. térkép - A tervezési terület talajtérképe (~agrotopológiai térkép)

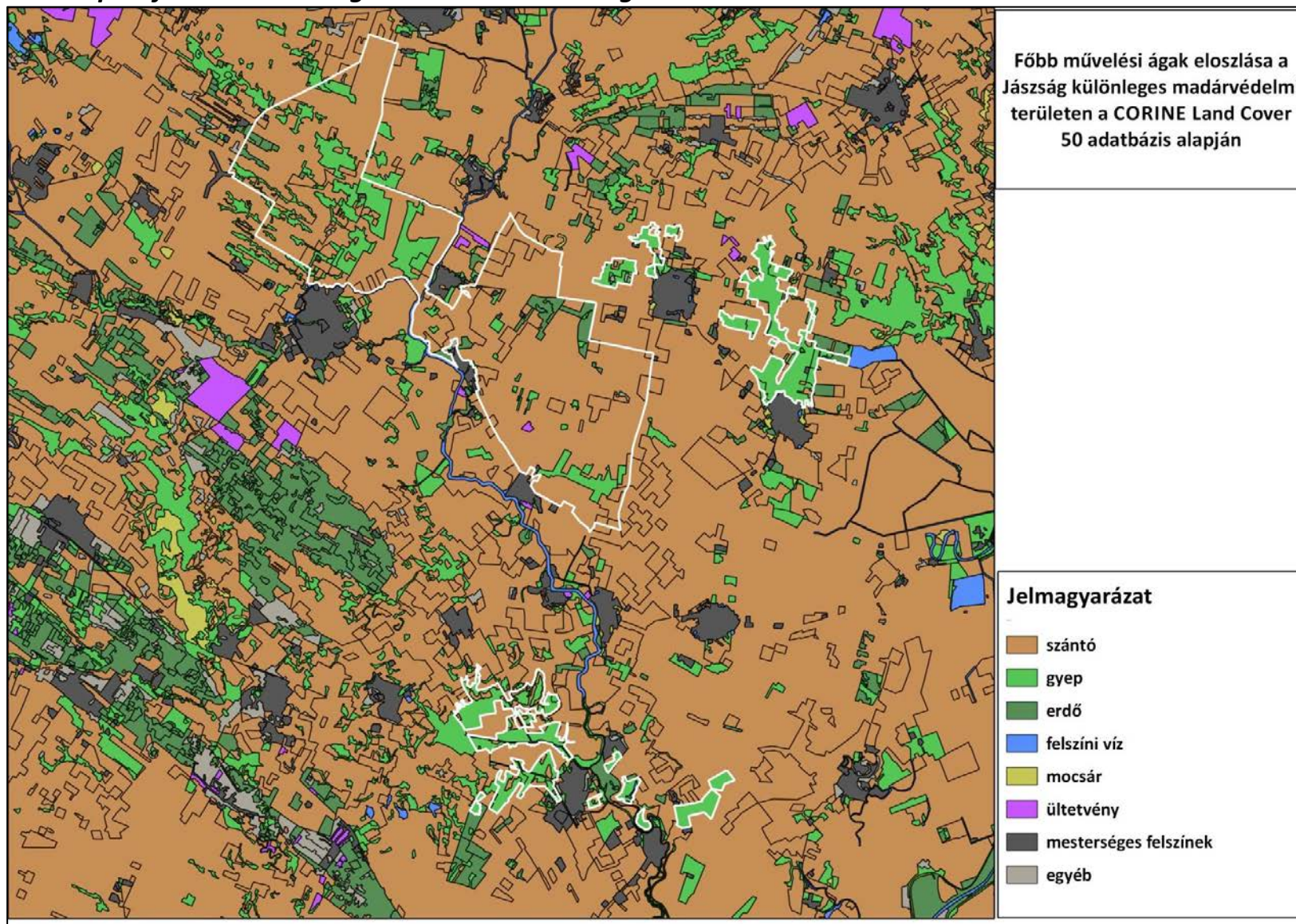

5. térkép – A tervezési terület CORINE 50 felszínborítási térképe

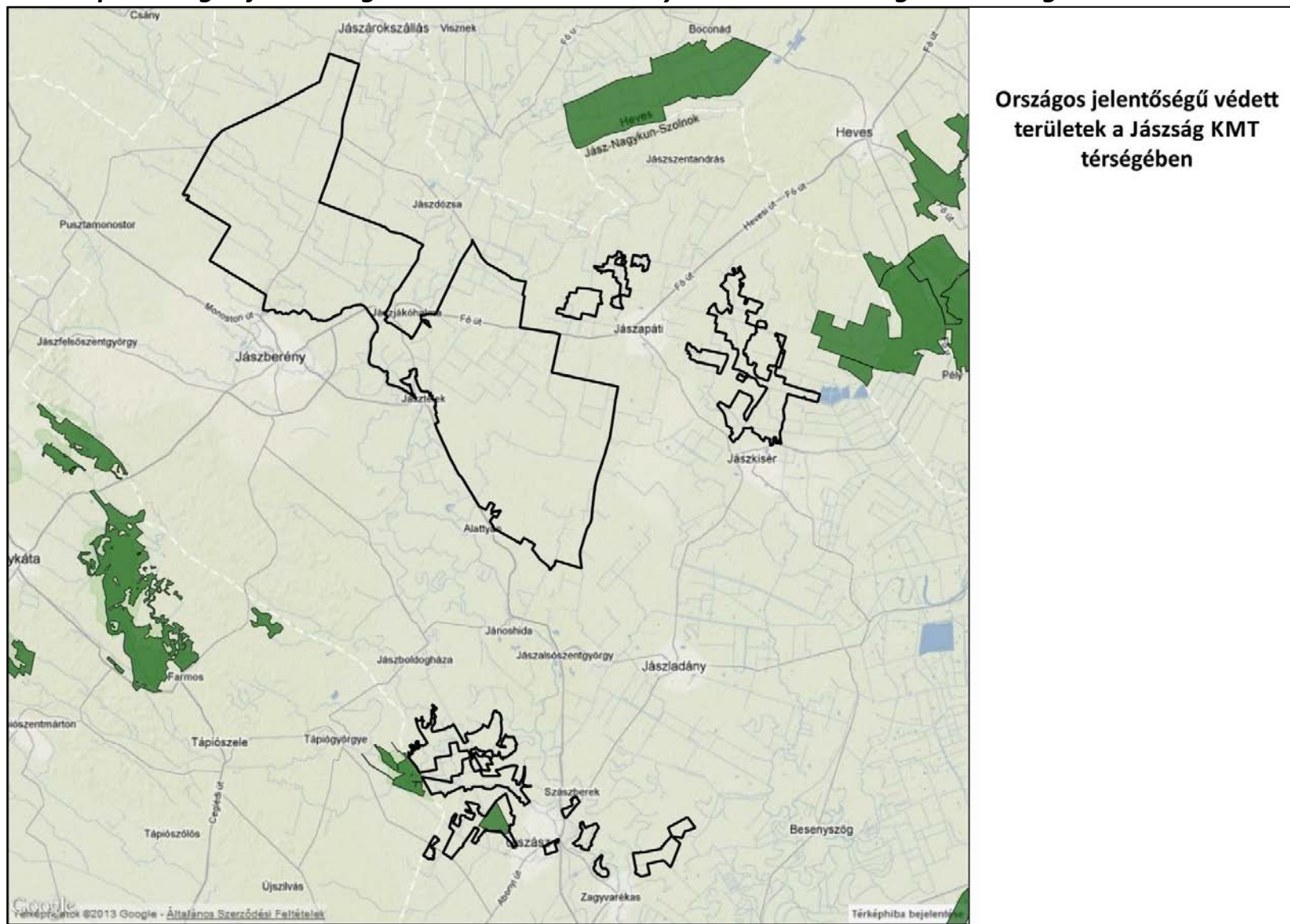

6. térkép: A főbb művelési ágak eloszlása a Jászság KMT területén

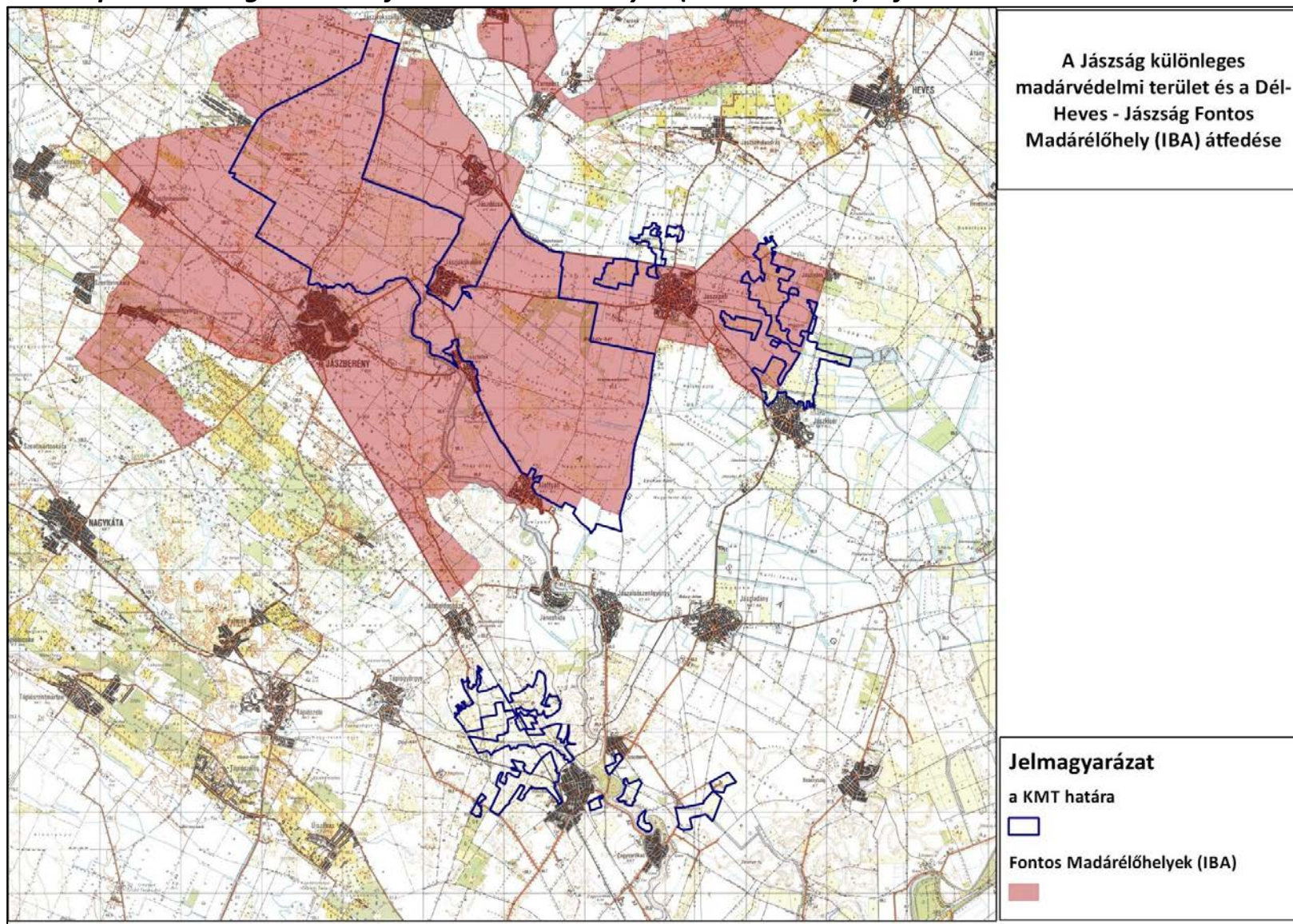
7. térkép: Országos jelentőségű védett területek elhelyezkedése a Jászság KMT térségében

Országos jelentőségű védett területek a Jászság KMT térségében

8. térkép – A Jászság KMT és a fontos madárélőhelyek (IBA-területek) átfedése

Natura 2000 fogalomtár

Agrár-erdészeti rendszer: Az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból az agrár-erdészeti rendszerek mezőgazdasági földterületeken történő első létrehozásához nyújtandó támogatás igénybevételének részletes szabályairól szóló 46/2009.(IV.16.) FVM rendeletben részletezett földhasználat (főként fás legelők létesítése szántó, gyeperősítési ágon)

Á-NÉR: Az Általános Nemzeti Élőhely-osztályozási Rendszer (Á-NÉR) Magyarország növényzetének és élőhelyeinek térképezéséhez napjainkban leggyakrabban használt, többszörösen tesztelt és javított élőhely-osztályozási rendszer [Általános Nemzeti Élőhely-osztályozási Rendszer (Á-NÉR2007) Szerkesztők:Böloni János, Molnár Zsolt, Kun András és Biró Marianna Vácrátót 2007]

Erdősítés: Az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. törvény értelmében erdőtelepítés és erdőfelújítás

Erdőtelepítés: Az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból az agrár-erdészeti rendszerek mezőgazdasági földterületeken történő első létrehozásához nyújtandó támogatás igénybevételének részletes szabályairól szóló 46/2009.(IV. 16.) FVM rendelet értelmében erdei faállomány korábban más művelési ágú ingatlanon való telepítése

Élőhely-védelmi irányelv – A Tanács 1992. május 21-i 92/43/EGK irányelve a természetes élőhelyek, illetve vadon élő növény- és állatvilág védelméről.

Fásítás: Az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból az agrár-erdészeti rendszerek mezőgazdasági földterületeken történő első létrehozásához nyújtandó támogatás igénybevételének részletes szabályairól szóló 46/2009.(IV. 16.) FVM rendelet értelmében a külterületen található fa, fasor, facsoport és fás legelő

- a) fasornak kell tekinteni a miniszter által rendeletben meghatározott fajú, egy sorban lévő fák összességét, ahol a fák töltvolsága nem nagyobb a fák idős korában várható korona átmérőjének a kétszeresénél;
- b) facsoportnak kell tekinteni a miniszter által rendeletben meghatározott fajú fák idős korára várható korona vetülete által legalább hatvan százalékban fedett, ezerötszáz négyzetméternél kisebb földterületet;
- c) fás legelőnek kell tekinteni az olyan legelőterületet, amely a miniszter által rendeletben meghatározott fajú fák idős korára várható korona vetülete által egyenletes elosztásban legalább harminc százalékban fedett

Fenntartási terv - Az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X.8.) Kormányrendelet alapján a Natura 2000 területen található közösségi jelentőségű és a kiemelt közösségi jelentőségű fajok, illetve élőhelytípusok kedvező természetvédelmi helyzetének megőrzését, fenntartását, valamint helyreállítását szolgáló intézkedéseket magába foglaló terv

Irányelv - A közösségi joganyag egyik gyakran alkalmazott típusa, amely elsődlegesen csak a célt vagy célokat fogalmazza meg. A tagállamoknak az irányelvben rögzített célokat el kell

érniük, de a nemzeti jog alapján meghozott intézkedésekkel ők maguk választhatják meg a megvalósítás módját és eszközeit.

Jelölő faj/élőhely: A Natura 2000 területek kijelölés alapjául szolgáló fajok és élőhelyek, amelyek Natura adatbázisban (Standard Data Form) az A, B, C értékkel azonosított populációkat jelenti, illetve reprezentativitást jelenti.

Kezelési egység: a Natura 2000 területen belül azon élőhelyfoltok, amelyek egységes kezelése indokolt, illetve amelynél a célok eléréséhez a földhasználati előírások nem különülnek el.

Kiemelt közösségi jelentőségű faj - Az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X.8.) Kormányrendelet 2. B) és a 3. B) számú mellékletben meghatározott azon fajok, amelyek közösségi szempontból veszélyeztetettek, sérülékenyek, ritkák, illetőleg bennszülöttek, és amelyek megőrzéséért a Közösség kiemelt felelősséggel tartozik. Az élőhelyvédelmi irányelv II. mellékletében ezek a fajok *-gal vannak megjelölve.

Kiemelt közösségi jelentőségű élőhelytípusok - Az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X.8.) Korm. rendelet 4. B) számú mellékletben meghatározott azon közösségi élőhelytípusok, amelyeket közösségi szinten eltűnés veszélye fenyeget, és amelyek megőrzéséért a Közösség különleges felelősséggel tartozik.

Kiemelt jelentőségű természet-megőrzési terület¹: olyan közösségi jelentőségű terület, amelyen legalább egy kiemelt közösségi jelentőségű faj állománya, élőhelye vagy legalább egy kiemelt közösségi jelentőségű élőhelytípus található, az Európai Unió jogi aktusával történt jóváhagyást követően az élőhelyvédelmi irányelv 4. cikke (4) bekezdésének megfelelő természetvédelmi célkitűzés meghatározásával jogszabályban kihirdetésre került, és amelyre a kiemelt jelentőségű közösségi fajok, illetve kiemelt jelentőségű közösségi élőhelytípusok természetvédelmi helyzetének helyreállítása, illetve fenntartása érdekében az e rendelet szerinti természetvédelmi előírások alkalmazandók.

Közösségi jelentőségű élőhelytípusok: Az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X.8.) Korm. rendelet a 4. A) számú mellékletében meghatározott azon közösségi élőhelytípusok, amelyeket közösségi szinten az eltűnés veszélye fenyeget, vagy elterjedési területük zsugorodása, illetőleg eredendően korlátozott elterjedésük következtében kis területen lelhetők fel.

Közösségi jelentőségű faj: Az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X.8.) Korm. rendelet 2. A) és a 3. A) számú mellékletben, illetve az élőhelyvédelmi irányelv. mellékletében felsorolt növény- és állatfajok, amelyek közösségi szempontból veszélyeztetettek, sérülékenyek, ritkák, illetőleg bennszülöttek, megőrzésükhöz különleges természet-megőrzési területek kijelölése szükséges.

Különleges madárvédelmi terület: Az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X.8.) Korm. rendelet 5. melléklet szerinti, olyan

közösségi szempontból jelentős természeti értékekkel rendelkező terület, amelyen az 1. A) számú mellékletben meghatározott közösségi jelentőségű madárfaj, valamint az 1. B) számú mellékletben meghatározott vonuló madárfaj jelentős állománya, illetve élőhelye található, különös tekintettel a nemzetközi jelentőségű és egyéb vizes élőhelyekre.

Különleges természet-megőrzési terület: olyan közösségi jelentőségű terület, amelyen közösségi jelentőségű faj jelentős állománya, élőhelye vagy közösségi jelentőségű élőhelytípus található, az Európai Unió jogi aktusával történt jóváhagyást követően a természetes élőhelyek, valamint a vadon élő növény- és állatvilág védelméről szóló, 1992. május 21-i 92/43/EGK tanácsi irányelv (a továbbiakban: élőhelyvédelmi irányelv) 4. cikke (4) bekezdésének megfelelő természetvédelmi célkitűzés meghatározásával jogszabályban kihirdetésre került, és amelyre a kijelölés alapjául szolgáló közösségi jelentőségű fajok vagy közösségi jelentőségű élőhelytípusok természetvédelmi helyzetének helyreállítása, illetve fenntartása érdekében az e rendelet szerinti természetvédelmi előírások alkalmazandók.

KÜVET: Magyarország külterületi vektoros digitális ingatlan nyilvántartási térképe.

Madárvédelmi irányelv: A Tanács 1979. április 2-i 79/409/EGK irányelve a vadon élő madarak védelméről.

MEPAR: mezőgazdasági parcellaazonosító rendszer: a mezőgazdasági és vidékfejlesztési támogatásokhoz és egyéb intézkedésekhez kapcsolódó eljárás egyes kérdéseiről és az ezzel összefüggő törvénymódosításokról szóló 2003. évi LXXIII. Törvény 3.§ d) pontjában és a 115/2003.(XÖ.13.) FVM rendeletben szabályozott azonosító rendszer

NBmR: Nemzeti Biodiverzitás Monitorozó Rendszer

Fizikai blokk: a Mezőgazdasági Parcella Azonosító Rendszerről szóló 115/2003. (XI. 13.) FVM rendelet alapján a földfelszínnek az e jogszabály rendelkezései alapján lehatárolt része.

Mezőgazdasági parcella: Az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból nyújtott agrár-környezetgazdálkodási támogatások igénybevételének részletes feltételeiről szóló 61/2009. (V. 14.) FVM rendelet alapján egy vagy több szomszédos táblából álló összefüggő földterület, amelyen egy növénycsoportot termeszt egy földhasználó

Tábla: Az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból nyújtott agrár-környezetgazdálkodási támogatások igénybevételének részletes feltételeiről szóló 61/2009. (V. 14.) FVM rendelet alapján a mezőgazdasági parcellán belüli, azonos hasznosítási irányú összefüggő földterület, amelyen egy földhasználó egy növényfajt termeszt, beleértve a takarmánykeverékeket és a vegyes gyümölcsösöket is

Natura 2000 hálózat: Az Európai Unió élőhelyvédelmi és madárvédelmi irányelvei alapján, az irányelvek mellékletein szereplő növény- és állatfajok, valamint élőhelytípusokra kijelölt területek (ökológiai) hálózata. A Natura 2000 fantázia név, amely többek közt 3 féle terület típust is takarhat ld. a Natura 2000 terület magyarázatánál.

Natura 2000 terület: A Natura 2000 hálózat részét képező, konkrét területek. Az egyes területek egyedi kódszámmal (pl. HUBN20067) és névvel (pl. Szilvásvárad Aszaló és Szilvápatak mente) rendelkeznek. Az egyes területeket bizonyos faj/fajok és/vagy élőhelytípusok megőrzése érdekében jelölték ki. A Natura 2000 területnek 3 típusát különböztetjük meg: különleges természet-megőrzési terület, kiemelt jelentőségű természet-megőrzési terület és különleges madárvédelmi terület.

Veszélyeztető tényező: A területre ható természetes – ökológiai, geomorfológiai folyamatok, klimatikus, hidrológiai változások – , és mesterséges tényezők – emberi tevékenységből származó bányászati, katonai, művelési, szennyezési és egyéb tevékenységek – összessége hazai kódrendszerrel ellátva, amelyek elérhetősége a TIR.

TIR: Természetvédelmi Információs Rendszer